

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Michael Fiala

**Antifašistická akce: Ideologie a vývoj v letech
1996-2012**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Michael Fiala**

Vedoucí práce: **Mgr. et M.A. Jan Charvát, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

FIALA, Michael. *Antifašistická akce: Ideologie a vývoj v letech 1996-2012*. Praha, 2012. 91 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. et M.A. Jan Charvát, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce s názvem *Antifašistická akce: Ideologie a vývoj v letech 1996-2012* si klade primárně za cíl zmapovat historický a ideologický vývoj Antifašistické akce (AFA), radikálně antifašistické organizace, která se na poli českého antifašismu v poslední době nejvíce a nejvýrazněji projevuje. Práce se snaží zachytit nejdůležitější okamžiky a změny ve vývoji této organizace od jejího vzniku po současnost, přičemž je kladen důraz na další dílčí otázky, které si práce klade a spočívající ve vymezení metod boje AFA, definice současného stavu AFA v porovnání s minulostí, hledání příčin vývojových cyklů, vysvětlení přístupu k násilí či obecnému upřesnění terminologie. Autor vzhledem k absenci širších a ucelenějších pramenů přistoupil při svém bádání i ke studiu archivních periodik, analýze různých anarchistických materiálů a k využití několika rozhovorů se zainteresovanými aktéry. Práce v konečném důsledku popisuje celkovou historii AFA a dochází mimo jiné k závěru, že AFA je ve svém dosavadním vývoji dynamickou organizací, která zažila svá období stagnace i minimálně dvou vzestupů, jež mají přímou souvislost s vývojem na ultrapravicové scéně. Zároveň vysvětluje změnu v programovém konceptu a strategii AFA.

Abstract

The thesis titled *Antifascist Antifascist action: Ideology and evolution in 1996-2012* aims primarily to chart the historical and ideological development of Antifascist Action (AFA), a radically Czech anti-fascist organization. Thesis also aims to capture the most important moments and changes in the development of this organization since

its formation to the present, with emphasis on other sub-questions the thesis places: defining methods of AFA struggle, AFA definition of the current status and the past, searching for causes of development cycles, access explanation for violence or just clarification of terminology. Because of the absence of broader and more complete sources the author came to the study of archival journals, analysis of different anarchist materials and the use of several interviews. In the end the thesis describes the overall history of AFA and creates conclusion that AFA is in its current development dynamic organization, which experienced its period of stagnation and at least two booms that have a direct connection with the development on the far-right scene. It also explains the change in the program and the strategy of AFA.

Klíčová slova

antifašismus, Antifašistická akce, anarchismus, ideologie, extremismus

Keywords

antifascism, Antifascist action, anarchism, ideology, extremism

Rozsah práce: 164 700 znaků s mezerami bez abstraktu a příloh
(234 388 znaků s mezerami včetně poznámek pod čarou a vysvětlivek bez abstraktu a příloh)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Michael Fiala

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce Mgr. Janu Charvátovi, M.A., PhD. za cenné připomínky, které mi poskytoval již od dob psaní mé bakalářské práce před několika lety. Rád bych též poděkoval své rodině a přítelkyni A. N. za projevenou podporu a příteli V. K. za užitečné rady. Díky patří také všem anonymním lidem z anarchistického prostředí, se kterými jsem se při svém bádání náhodně sešel, a kteří projevili neuvěřitelnou a někdy až nečekanou vstřícnost. Děkuji též osobám zpovídaným v rozhovorech za jejich čas, který mi věnovali.

Institut politologických studií
Teze diplomové práce

Jméno:

Michael Fiala

Email:

michaelfiala@seznam.cz

Akademický rok:

2011/2012

Předpokládaný termín dokončení:

2013

Název práce:

Antifašistická akce: Ideologie a vývoj v letech 1996-2012

Vedoucí práce a vedoucí diplomového semináře:

Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce:

Důvodem pro zpracování tohoto tématu je – krom autorova obecného zájmu o problematiku tzv. extremismu, radikálních hnutí, anarchismu, autoritářství či subkultur - doplnění, konkretizace a zejména hlubší analýza problémů načrtnutá v autorově bakalářské práci Fenomén současného antifašismu v ČR. Nezměnil se také fakt, jakým zkratkovitým způsobem o podobných fenoménech informují média, čímž vytvářejí mnohdy falešné celospolečenské povědomí. Ačkoli současná politologie tyto problémy velmi dobře zná a realitu umí lépe uchopit, pravdou stále zůstává, že Antifašistická akce (AFA) zůstává stranou, co se týče pokusů a snah o větší a komplexnější vědeckou práci, která by se jí samostatně věnovala. Ambicí této práce je tedy darovat tématu mnohem širší rámec, než který poskytují běžné krátké články či kapitoly knih.

Charakteristika tématu:

Antifašistická akce (AFA) je velmi výraznou militantní organizací napojenou na anarchistické hnutí v České republice, která za cca 15 let své existence stihla takřka

monopolizovat českou antifašistickou scénu. Svým bojem, který není zdaleka namířen jen proti (neo)fašistům a (neo)nacistům, nýbrž i proti kapitalismu, represivním složkám státu nebo autoritářským ideologiím; dokázala mnohdy zmobilizovat či oslovit nemalou část společnosti a svými akcemi nejrůznějšího druhu vzbudit společenskou i politickou pozornost. Ačkoli jsou ideové koncepty AFA obecně proklamovány a řada jejích akcí a činností se odehrává na veřejnosti, zůstává mnoho věcí účelově skryto, stejně jako identita členů této organizace. To samozřejmě stěžuje samotnou snahu blíže specifikovat a analyzovat celkovou činnost Antifašistické akce. Může se zdát, že se jedná o relativně marginální skupinu s úzkým dosahem, ale opak je pravdou. Obzvláště mezi mladou generací je problém fašismu a antifašismu velmi citlivou záležitostí, která se z oblasti subkulturní dostává přímo na pole politické. Přestože je (nebo spíše právě proto) Antifašistická akce velmi skeptická k současnému parlamentnímu režimu zastupitelské demokracie, její kritické poselství, které ovlivňuje řadu mladých lidí, by mělo být terčem zájmu současné politologie. Nejedná se zde totiž o klasickou alternativu, která by zapadala do zdejšího politického klání, nýbrž o alternativu, která vystupuje mimo současný politicko-společenský rámec, a která je zajímavá mimojiné tím, že svůj kritický záměr – dle anarchistických tradic - čerpá z ještě svobodomyšlnějších pozic, než o které se opírá legitimita demokracie. Nesmíme však také zapomenout na zprvu zmíněnou a nejviditelnější činnost, kterou se AFA definuje již v samotném názvu, tedy antifašismus, jenž by se dal (pouze) v tomto ohledu mnohem lépe definovat jako „anti(neo)nacismus“. Tento boj, který je krom jiných aktivit i nepokrytě násilný, činí z AFA výrazného společenského aktéra a zároveň nenáviděného nepřítele pro organizace, hnutí a politické strany spojené s extremisticky a radikálně pravicovou myšlenkou. Dokonce většího nepřítele než kdokoli jiný, v tomto případě etnické menšiny (Romové, Židé), bezdomovci, liberálové, komunisté, narkomani, aj.

Metoda, otázky a vytyčený cíl práce:

Jedná se o případovou studii jakožto o analýzu a studium organizace, která má své vlastní vnitřní rysy a vlastnosti, stejně jako je zasazena do určitého společenského, politického a zejména historického kontextu.

Cílem práce by mělo v první řadě být:

1. popsat celkový historický vývoj Antifašistické akce ohraničený jejím vznikem (rok 1996) a rokem 2012
2. analyzovat „ideologii“ AFA; nalézt její kořeny a východiska, a pokusit se vysledovat její proměny v čase. Neméně stěžejní se zdá být i otázka, střetu proklamované teorie s praxí, neboť se někdy zdá, že jsou v rozporu - či lépe řečeno - praxí se nenaplnují teoretické cíle. Např. lze hovořit o tom, že je AFA v duchu anarchismu revoluční?

S těmito problémy se pak pojí řada dalších problémů a otázek. Existuje nějaká korelace mezi aktivitou antifašistů a neonacistického hnutí? Jaké jsou příčiny úpadku a vzestupu AFA během její relativně krátké historie? Jak vypadají metody boje a celková činnost AFA? Lze nějakým způsobem rozluštit systém organizace uvnitř AFA? A konečně také: je možné hovořit o úpadku AFA v roce 2011? Jak důvěryhodně kvantifikovat či popsat zmíněnou (ne)aktivitu hnutí?

Stále platí, že téma současného antifašismu a nyní konkrétně téma Antifašistické akce není odbornou literaturou příliš reflektováno. Je tedy kromě analýzy literatury či jiných studií třeba přistoupit ke studiu denního tisku, úzce zaměřených časopisů, propagačních materiálů a internetových zdrojů jakožto v tomto ohledu hojně využívaného komunikačního média. Velmi vítaným doplněním pro práci by mohly opět představovat rozhovory s členy AFA či lidmi jinak zainteresovanými, ale vzhledem ke „konspiračnímu“ chování této organizace tuto věc nelze dopředu zaručit.

Předpokládaná osnova práce:

1. Úvod

2. Historický vývoj

Zde by mělo jít o historickou deskripci, zachycení nejdůležitějších událostí, vysledování vývojových milníků a definici určitých období (např. počátky v 90. letech, protesty proti zasedání MMF, spolupráce s FSA, opětovné osamocení, kulminace aktivit, současnost... atd.). Věštit z křišťálové koule je nesmysl, ale nastíněním možné budoucnosti AFA by mohla být tato velká kapitola uzavřena.

3. Ideologie

Tuto část lze považovat za nejdůležitější. V první řadě je třeba určit, zdali je slovo „ideologie“ adekvátní a pak analyzovat samotná názorová východiska Antifašistické akce. Analýza onoho „světonázoru“ je důležitá z více důvodů – slouží jako pojítka podobně smýšlejících členů, ale zároveň je podrobena nejrozličnějším (dez)interpretacím. Jinak ho chápe anarchista, jinak policista, jinak politolog, jinak novinář a jinak společnost, která je v mnohém právě odkázána na simplifikované obrazy z dílny masmédií.

4. Jiné problémy spojené s AFA

Zde by zbyl prostor pro otázky a problémy, které se nevejdou do dvou základních kapitol, které jsou zmíněny výše a které se mohou vynořit během psaní práce.

5. Závěr

Základní kapitoly budou samozřejmě rozděleny do řady subkapitol.

Předběžná literatura a ostatní zdroje:

ARENDOVÁ, Hannah. *O násilí*. Vyd. 2. Praha: Oikoymenh, 2004. 78 s. 80-7298-128-5

BASTL, Martin. (ed.) *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2011. 285 s. ISBN 978-80-247-3797-3

BASTL, Martin. *Radikální levice v České republice. Devadesátá léta dvacátého století*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně; Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001. 117 s. ISBN 80-210-2722-3

BOBBIO, Norberto. *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 153 s. ISBN 80-7325-012-8

ČERNÝ, Petr. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 207 s. ISBN 80-86861-86-4

DANICS, Štefan; KAMÍN, Tomáš. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Vyd. 2. rozš. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7251-286-7

FIALA, Petr. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 400 s. ISBN 80-2101798-8

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. ISBN 80-86861-71-6

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6

ROCKER, Rudolf. *Anarchismus a anarchosyndikalismus*. Praha: Československá anarchistická federace, 2001. 36 s

TOMEK, Václav. *Ideologie českého anarchismu*. 1988

TOMEK, Václav; SLAČÁLEK, Ondřej. *Anarchismus. Svoboda proti moci*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2006. 672 s. ISBN 80-7021-781-2

TOMEK, Václav; SLAČÁLEK, Ondřej. *Průvodce anarchismem. Myšlenky – proudy – osobnost*. Vyd. 1. Praha: MANIBUS PROPRIIS, 2006. 552 s. ISBN 80-239-6409-7

ad.

Dále (vzhledem k zásadním důvodům uvedeným výše) by šlo o denní tisk (Lidové noviny, Hospodářské noviny, MF DNES, Právo...), společensko-politické časopisy, anarchistická periodika (Akce, A-kontra), propagační materiály a internetové zdroje. Mezi ně bude patřit například:

Antifašistická akce <<http://www.antifa.cz/>>

Federace anarchistických skupin <<http://www.anarchismus.org/?q=node>>

Good Night White Pride <<http://gnwp.cz/>>

Studovna antifa <<http://studovna.antifa.cz/>>

Československá anarchistická federace <<http://www.csaf.cz/>>

Rexter - Časopis pro výzkum radikalismus, extremismu a terorismu <
<http://www.rexter.cz/>>

May Day Festival <<http://mayday-festival.cz/>>

We Will Rock You <<http://wwry.antifa.cz/>>

Alerta <<http://alerta.cz/>>

Kolektivně proti kapitálu <<http://protikapitalu.org/>>

Jan Hanuš blog <<http://janhanus.noblogs.org/>>

ad.

Dne:

Podpis

OBSAH

ÚVOD	2
<i>Poznámka k pramenům a metodologii</i>	6
<i>Terminologie</i>	7
1. HISTORICKÝ VÝVOJ AFA	9
1.1 <i>Radikální antifašisté po roce 1989</i>	9
1.2 <i>Zrod AFA</i>	12
1.3 <i>AFA na přelomu tisíciletí</i>	19
1.4 <i>Federace anarchistických skupin (FAS, 2003-2006/7)</i>	29
1.5 <i>AFA od rozpadu FAS až dodnes</i>	32
2. IDEOLOGICKÁ VÝCHODISKA AFA	45
2.1 <i>Anarchismus jako nedílná součást AFA</i>	47
2.2 <i>Fašismus jako nepřítel</i>	54
2.2.1 <i>Národní socialismus alias nacismus</i>	58
2.2.2 <i>Neofašismus a neonacismus</i>	59
2.3 <i>Programový koncept AFA</i>	60
2.4 <i>AFA jako „extremistická“ skupina</i>	72
3. METODY BOJE AFA	75
3.1 <i>Přímá akce</i>	75
3.2 <i>Násilí</i>	76
3.3 <i>(Kontra)demonstrace</i>	77
3.4 <i>Osvěta a kulturní činnost</i>	78
3.5 <i>Monitoring</i>	81
3.6 <i>Kopírování metod ze strany neonacistů</i>	82
4. STRUČNÁ ANALÝZA VYBRANÝCH OTÁZEK	84
4.1 <i>Různé fáze vývoje AFA</i>	84
4.2 <i>Revolučnost AFA?</i>	87
4.3 <i>Legitimita násilí</i>	89
ZÁVĚR	91
SUMMARY	92
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	93
SEZNAM PŘÍLOH	100
PŘÍLOHY	101

ÚVOD

I nyní, v roce 2014, zůstává situace ohledně zkoumání a analyzování problému českého antifašismu po roce 1989 relativně podobná – samotná problematika je sice odbornými kruhy reflektována, ale většinou pouze jako subkapitola většího zkoumaného celku (např. tzv. levicový extremismus, anarchismus, ad.)¹ či jako odborný článek.² Obsáhlejší odborná monografie či případová studie, která by se zabývala otázkou současného českého antifašismu, neexistuje, nepočítáme-li nejrůznější publikace či jiné výstupy produkované samotným anarchistickým hnutím či Antifašistickou akcí samotnou (za všechny zatím jmenujme dokument s názvem *161 > 88* vzniklý v roce 2012,³ který místy až překvapivě nezaujatě popisuje dvě protichůdná subkulturní politická hnutí od 90. let po současnost).⁴ Je to trochu škoda, neboť český antifašismus a Antifašistická akce (dále jen AFA) se dá zkoumat z mnohem více stran, nežli jen „politologicky“. Jedná se také o problém kulturní, historický a do velké míry třeba i filosofický. Ale tomu všemu bude věnována pozornost později. Jedním z důvodů, proč se za pár let situace na poli badatelském nezměnila, může být i ten, že antifašistické hnutí se pohybuje v určitých cyklech a v poslední době bylo hnutí – alespoň co se týče nejviditelnějších projevů – spíše v útlumu.

Autor této práce se nedomnívá, že stav bádání je nulový, nicméně považuje za přínosné tuto určitou mezeru doplnit rozsáhlejší prací. Chce tak navázat na svou bakalářskou práci *Fenomén současného antifašismu v ČR*,⁵ ve které se snažil představit veškeré projevy antifašismu v České republice po roce 1989 v kontextu

¹ srv. např. BASTL, M. (2001) *Radikální levice v České republice: devadesátá léta dvacátého století*. Brno: Masarykova univerzita v Brně; Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity; CHARVÁT, J. (2007) *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, ad.

² Jako příklad patrně nejlepší práce o AFA srv. BASTL, M. (2010) Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu? *Rexter* [online]. [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW <<http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>.

³ *161>88* [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012. Název filmu odkazuje ke klasické kryptografii používané (neo)nacisty, kdy čísla znamenají písmeno (podle pořadí v abecedě), tedy: 88=HH (tj. Heil Hitler). 161 je antifašistická odpověď: 161=AFA (tj. AntiFašistická Akce).

⁴ Jinými slovy, poselství filmu je jasné, stejně jako fakt – vzhledem k autorům filmu -, komu film „nadržuje“. Přesto je dokument více historicky popisný nežli „ideologicky propagandistický“.

⁵ FIALA, M. (2010) *Fenomén současného antifašismu v ČR*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

nejen českých dějin 20. století a politických ideologií všeobecně. Autor zde došel k několika závěrům.⁶

(1) Pojem antifašismus je do velké míry těžko uchopitelný a prakticky neanalyzovatelný, není-li úzce a přesně definován, a to hned z několika důvodů. Během komunistických let to byl termín zprofanovaný a označoval tím vlastně jakýkoli odpor ke kapitalistickému uspořádání (např. Spojené státy byly v nejvyostřenější propagandě považovány za „fašistické“), čímž se celý pojem devalvoval. Navíc tím označoval zcela něco jiného než dnes, neboť byl deklarován zejména „shora“ (vláda) a směrem „ven“ (cizí imperialistické státy). Bylo prakticky nemyslitelné, že by se fašismus vyskytoval někde „uvnitř“. Zadržet, být „antifašistou“ je v relativně konsolidované a vyspělé demokracii (za což snad Českou republiku alespoň formálně považovat můžeme) celkem běžným, neřkuli drtivě většinovým přijímaným politickým postojem. Proto je nutné oddělit niterní přesvědčení od vnějších antifašistických projevů a činů, které lze lépe analyzovat a vyvozovat tak konkrétní závěry. A v neposlední řadě zatřetí, je třeba zmínit média, která díky svému obrovskému vlivu na veřejnost a simplifikujícímu zpravodajství zároveň páchají asi největší terminologické matení, a to lhostejno, zdali jde o termíny jako radikalismus, extremismus, ultralevice, ultrapravice, atd.,⁷ což jsou termíny v politologické literatuře definované a panuje zde snad – vyjma problematického extremismu – relativní shoda.⁸ Pojem „antifašismus“, který do toho kontextu patří, je tím pak samozřejmě ovlivněn. Jde skutečně o ultralevicový postoj, jak se díky televizním reportážím zdá?

(2) Jak vyplývá z výše uvedeného, je užitečné a žádoucí zkoumat pouze viditelné projevy antifašistického projevu, které jsou v politické dimenzi náhle méně časté.⁹ A dále je vhodné antifašismus rozdělit na antifašismus občanský (popř. nenásilný) a antifašismus radikální (popř. militantní, násilný). Zatímco první je reprezentován zejména občanskými iniciativami a organizacemi (např. Člověk v tísni,

⁶ srv. FIALA, M. (2010) *cit. d.*, s. 64-66

⁷ I zde se může zdát, že pojmy jako (neo)nacismus, (neo)fašismus či ultrapravice se překrývají a je s nimi nakládáno libovolně. Není tomu tak a rozdíly existují, o tom však více dále.

⁸ srv. , CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*; MAREŠ, M. (2003) *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal a Centrum strategických studií; ČERNÝ, P. (2005) *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia; DANICS, Š.; KAMÍN, T. (2008) *Extremismus, rasismus, antisemitismus*. Praha: Policejní akademie české republiky; ad.

⁹ Což je vzhledem k nynější politické situaci a alespoň na první pohled marginální neofašistické/neonacistické scéně celkem logické.

Konexe, Iniciativa Ne Rasismu!), či - a to zejména díky své rétorice - nejrůznějšími trockistickými a podobně komunisticky založenými uskupeními,¹⁰ druhý je reprezentován převážně anarchistickým hnutím. Jako vedlejší dělení lze také využít dichotomii revoluční-nerevoluční antifašismus, přičemž prvně jmenovaný usiluje také o celkovou změnu stávajícího politického systému.

(3) Antifašismus se u svých radikálních stoupců stává z izolovaného názoru propracovanou ideologií využívající idejí anarchismu, zejména pak odmítání kapitalismu, globalizace, státní represe, rasismu, xenofobie, neoliberalismu, konzervatismu a dalšího; kde „antifašismus“ představuje pouze jakousi pomyslnou špičku ledovce, či chcete-li zastřešující pojem pro ostatní „anti-“. Zmíněné jevy se v očích radikálů stávají totiž opět tak trochu „fašistické“, nebo mají s fašismem údajně přinejmenším blízký vztah.

(4) Po sametové revoluci, jak už je naznačeno výše, si antifašismus prodělal různé fáze a prošel si dynamickým vývojem, který je do velké míry závislý i na chování a vývoji protichůdného neofašistického a neonacistického hnutí. Období stagnace či kulminující aktivity se dají očekávat i nadále.

(5) Otázka radikálního antifašismu se může zdát být marginální, ale vzhledem ke své kritice stávajícího politického systému z anarchistických pozic¹¹ politologicky velmi zajímavá. K tomu lze připočítat nedávné vzepětí neonacistických pochodů v České republice, které pouze potvrzují aktuálnost celého tématu.¹²

(6) Nejradičálnějším, a tím pádem nejviditelnějším projevem antifašismu v České republice je činnost AFA založené v roce 1996, která si do značné míry antifašistické pole zmonopolizovala, a to nejen svou radikálností a určitou efektivitou, ale i kritikou ostatních „způsobů boje“. Autor má právě za cíl určitým způsobem zmapovat tuto organizaci, která zde nepřetržitě působí již bezmála dvacet let.

Konkrétněji řečeno, cílem práce je představit **historický vývoj AFA** od roku svého založení, tedy roku 1996, a zároveň popsat její **ideologická východiska**, kořeny,

¹⁰ Většina občanských iniciativ na jedné straně a radikálně levicové skupiny na straně druhé tvoří samozřejmě zcela jinou kategorii, jelikož stojí na jiné ideové bázi. Ve stejné skupině se ocitají proto, že jejich boj je nenásilný. Ačkoli zmíněná komunistická rétorika a teorie může být velmi radikální, v praxi se to příliš neprojevuje.

¹¹ srv. DAHL, R. A. (1995) *Demokracie a její kritici*. Praha: Victoria Publishing.

¹² Od roku 2011 lze napočítat mnoho neonacistických – či alespoň neonacisty či jinými ultrapravicovými uskupeními podporovaná – shromáždění počínaje nepokoji na Šluknovsku, dále v Krupce na Teplicku či v severočeském Duchcově, ale i dalších a jiných větších městech.

koncepty, polemiky a kritiku stávajícího režimu. Práce se může jevit v tomto ohledu příliš deskriptivní či historicky narativní, ale má-li tak zaplnit některá bílá místa českých postkomunistických politických dějin, může to mít pozitivní přínos pro další studium problematiky.

S těmito dvěma základními problémy k řešení však souvisí řada dalších témat a otázek, které je třeba zkoumat. Za všechny jmenujme:

- **metody „boje“ a praktická činnost** – Je důležité zkoumat, jakými prostředky AFA chce dosáhnout svých cílů a jak tyto prostředky (jsou-li mnohdy násilné) ospravedlňuje: nejsou-li metody radikálních antifašistů legální, jsou „legitimní“? Vystává otázka, do jaké míry jsou používané prostředky úspěšné a do jaké míry mohou vzbuzovat sympatie u veřejnosti.¹³
- **(ne)revolučnost organizace a s tím související vztah proklamované teorie a praxe** – Vychází-li AFA z anarchistických ideálů, hlásí se také k revoluční tradici této ideologie, a to přes veškeré vědomí ohromného ideového rozmachu a rozdílů v rámci politických teorií, které označujeme jako „anarchismus“. Je AFA revoluční organizace? Kam ji řadí politologové a jak se deklaruje sama? A jak se AFA ve skutečnosti chová?
- **korelace aktivity antifašistů a neonacistů a příčiny těchto cyklů, stanovení a definice nynější aktivity** – Od roku 1996 uplynula již dlouhá doba a aktivity AFA byly v různých dobách různě intenzivní. Lze vysledovat období horečnaté aktivity, pořádání demonstrací, kontrademonstrací, přímých akcí, apod.; která střídají období klidnější a méně viditelná. Jaké jsou příčiny těchto „cyklů“? Skutečně všechny souvisí s aktivitou „nepřítele“? V jaké fázi se nachází AFA na počátku 10. let 21. století?
- ad.

¹³ Správná námitka zní, chce-li AFA vůbec působit na veřejnost sympaticky?

Stejně jako v předchozí práci, bylo vzhledem k malému objemu prací a literatury na toto téma, ze kterých lze vycházet, nutno přistoupit k méně konvenčním metodám výzkumu. Kromě kritického studia soudobých novinových a jiných zpravodajských materiálů, je třeba využít studia neoficiálních publikací anarchistického hnutí (ziny, brožury, letáky, atd.) a rozhovorů se zainteresovanými lidmi (členové nevládních organizací, policisté a odborníci na extremismus, anarchisté, členové AFA).

Poznámka k pramenům a metodologii

Vzhledem k materiálům a pramenům, které je ke studiu problematiky třeba využívat (viz výše), je nutno být více obezřetný nežli obvykle. K získaným informacím je nutno přistupovat obzvlášť kriticky, a to z více důvodů. Téma je v první řadě značně kontroverzní a vyvolává u řady aktérů vášně, které v důsledku mohou končit u výrazně subjektivních hodnotících soudů. Při sebevíce empirickém zkoumání vymezeného tématu se nedá vyhnout – zejména u ideologických otázek zkoumaných aktérů – též jistým normativním pohledům.

Složitě je také objektivně zachytit popisované události. Přestože se autor zpravidla snažil komparovat více informačních zdrojů z oblasti zpravodajských médií, nelze vždy rekonstruovat konkrétní událost zcela přesně, ať už kvůli rozdílnému podání různých textů, mediální zkratkovitosti či případně účelově (i nevědomě) posunuté interpretaci daného novináře. Rozlišovat zpravodajský článek od komentáře/názoru je samozřejmostí, ovšem i zdánlivě „nezaujatý“ článek může obsahovat a zpravidla i obsahuje hodnotící hlediska či bulvarizující a jinak senzacechtivé informační šumy.

Samotnou kapitolu pak tvoří informační zdroje zainteresovaných stran, které se k daným událostem a problémům staví a priori a z logiky věci neobjektivně a snaží se uzpůsobovat fakta ke svým potřebám a dle svých názorů, lhostejno jedná-li se o anarchisty, neofašisty nebo třeba policii ČR. Z těchto mnohdy zcela protichůdných pohledů lze velmi těžko vytvořit nějakou „dialektickou syntézu“ a zkoušet se dopátrat „pravdy“. Je potřeba zachovávat nadhled a kriticky dané věci posuzovat.

Objeví-li se tedy někdy v textu slovo jako „údajně“ nebo „prý“, není to alibistické nadužívání podobných pojmů, ale badatelská opatrnost a vědomí výše naznačených problémů.

Terminologie

Otázka terminologie již byla naznačena v úvodu v souvislosti s mediální prací a utvářením veřejného povědomí o dané tématice. Ačkoli bude většina termínů v dalších kapitolách přesněji vymezena a definována (ultrapravice, ultralevice, extremismus, atd.), je třeba před čtením textu, a to zejména druhé kapitoly věnující se historickému vývoji, udělat na tomto místě alespoň stručnou terminologickou poznámku, která by měla ujasnit několik věcí.

Zaprvé, může se zdát poněkud zavádějící, že tzv. antifašisté bojují zejména proti tzv. (neo)nacistům. Mluvíme-li tedy o antifašistech, máme na mysli, že se jedná vlastně i o „antinacisty“ a v konečném důsledku i o odpůrce velmi široké škály jevů, ideologií či fenoménů, které se z jejich pohledu dají označit za „fašistické“, samotné fašisty samozřejmě nevyjímaje. Ovšem fašismus nerovná se nacismus, stejně tak je rozdíl mezi novodobými neofašisty a neonacisty,¹⁴ což ovšem neznamená, že nejsou tyto slova často (mohou být) používána jako synonyma. Není-li předem v textu definováno a řečeno jinak, tvoří fašisté a nacisté jednu ucelenou skupinu – to platí především o vzájemném střetávání se s anarchisty na demonstracích. Zmínění anarchisté v takových případech mohou být též zaměňováni s pojmem antifašisté, i když přísně vzato v našem kontextu, také se vůbec nejedná o totožné množiny a pojmy. Takový přístup byl místy zvolen proto, že autor práce dané termíny na jiných místech přesně popisuje a vymezuje. Navíc tak pomáhá lepší plynulosti a čitelnosti textu, který není rozbíjen nekonečnými definicemi a využívá lépe synonym, které jsou pro čtenáře zcela srozumitelné.¹⁵

Nebyla to totiž pouze média, která vytvořila jakýsi zjednodušený obraz reality, jsou to též samotní zúčastnění aktéři, kteří se v daném diskursu vyjadřují obdobně. Je pak otázkou, do jaké míry má smysl dbát na přísně dané terminologii, když si pojmy

¹⁴ Stejně jako ostatní zmíněné zavádějící pojmy budou v dalších kapitolách osvětleny.

¹⁵ Např. pojmem skinheads jsou myšleni převážně neonacisté, i když původně s nimi nemají nic společného (viz dále).

žijí svým vlastním životem a v celkové diskusi převládají s více či méně posunutým významem, než by „měly mít“.

Zadruhé, autor se snaží využívat politologické terminologie okolo tzv. extremistických hnutí (Bastl, Mareš), která je zde v poslední době i přes veškeré výtky jiných politologů (Charvát, Zbořil) prezentována a používána. Je však třeba brát v potaz, že tyto pojmy nemusí být definitivní a o všem vypovídající, ba naopak. Diskuse nad těmito termíny se neustále vede a jistě poslouží k dalšímu prohloubení vědomostí a pochopení daných jevů. Politologové by na druhé straně neměli působit jako vědci uzavření ve slonovinové věži a shlížející dolů na své zkoumané objekty, ale snažit se vnímat i zpětnou vazbu. Je nutné při rozřazování do předem daných kategorií postupovat opět kriticky. Je-li Antifašistická akce či anarchismus obecně považován za „extremistické hnutí“, podkategorie „politický extremismus“, podkapitola „levicový extremismus“; je nutné též vnímat i samotný postoj AFA. Nehledě na kritiku odmítání dichotomie levice-pravice, je podroben kritice celý koncept extremismu: jak může být v jedné kategorii „zločinný“ fašismus a antifašismus, který je definován primárně odporem k němu? Jistě, neonacisté též mohou odmítat vlastní označení za „nálepku“, ale ptát se zkoumaných aktérů na vlastní sebedefinici je naprosto žádoucí. O tom všem už dále.

1. HISTORICKÝ VÝVOJ AFA

Antifašistická akce jakožto zkoumaný objekt této práce je vymezena obdobím své vlastní existence, tedy počínaje rokem 1996 až doposud. Její kořeny však sahají o něco dále do minulosti. Je vhodné zde připomenout a stručně nastínit i krátkou historii antifašistického a anarchistického hnutí v době po sametové revoluci, která nám přinejmenším pomůže pochopit události, které následovaly.¹⁶

1.1 Radikální antifašisté po roce 1989

Zrod českého punku a hnutí skinheads¹⁷ se datuje již do 80. let, období normalizace. Tyto dvě uskupení – považované běžně za nepřátelské a zcela antagonistické – ve skutečnosti zprvu představovaly protirežimní opozici, což obě subkultury spojovalo. Hranice a ideologické principy těchto skupin před rokem 1989 nebyly ještě tolik známé a byly poměrně nejednoznačné. S nadsázkou řečeno, hlavní

¹⁶ Zprvu je ale též nutné naznačit omezení a úskalí, které vysvětlují, proč je v jistém ohledu nesmírně obtížné do detailu zmapovat historii Antifašistické akce a radikálního antifašismu. Kromě konspirativního chování členů AFA, je třeba vzít v potaz, že šlo většinou o akce, které – ačkoli probíhaly v hojném počtu a po celé republice – byly vedeny několika jedinci a mimo očitá svědectví, která by se dala nějak vypátrat a rozumně sesumírovat.

¹⁷ Tzv. *skinheads* dlouho dobu v obecném povědomí sloužili téměř výhradně jako synonymum pro neonacisty (lidově „nácky“), ovšem to je velmi nepřesné a pro „pravé“ skinheads – dají-li se tak nazvat – značně nespravedlivé. Toto povědomí se ale začíná měnit. Původní skinheads nemají totiž s nacismem, fašismem či rasismem vůbec nic společného. Tento kult sahá do 60. let 20. století ve Velké Británii, kdy vzniká inspirován dřívější subkulturou tzv. Mods a Rude boys. První ze jmenovaných byla skupina mladých lidí, kteří chodili nakrátko ostříhaní, nosili elegantní oblečení a poslouchali soul (nazýváni Smoothies), případně později se přiklonili k drsnějšímu vzezření a hudebním žánrům ska a reggae (Hard-mods). Tuto muziku do Británie přivezli právě druzí ze zmiňovaných, Rude boys, přistěhovalci z Karibiku, zejména pak z Jamajky, kteří si osvojili styl klasických gangsterů. Teprve z nich jakousi subkulturní syntézou vznikají skinheadi, oholení mladíci (existují ale i skinheadské dívky, tzv. renees), kteří jsou hrdí na svůj dělnický původ, poslouchají ska, milují fotbal a pivo. I když se uchylovali někdy k násilí, rozhodně to nebyli rasisté a už vůbec neměli nic společného s nacistickou ideologií. Ta se mezi skinheads objevuje až v 70. letech, zrovna v době, kdy vzniká punk. Proto je v tomto ohledu potřeba rozlišovat, byť taková média to ve velké míře nedělají. Ta přispěla k celkovému obrazu skinheada jakožto člověka hlásícího se ke krajní pravici, přestože „pravověrní“ skinheadi se dnes hlásí ponejvíce k SHARP (Skinheads against racial prejudices) či k tzv. Trojanům, kteří sami sebe považují za apolitické tradicionalisty. Existují také např. Redskins (či RASH = Red and Anarchist Skinhead), kteří se profilují výrazně levicově. Na druhé straně pak jsou neonacističtí skinheads, kteří si do velké míry přivlastnili vizáž svých odpůrců. Přestože skinheadskou scénu po roce 1989 prakticky opanovali, je třeba vnímat historii a být terminologicky přesný. Pro rozlišení jim můžeme říkat nazi-skins, nazi-skinheads, boneheads, white power skinheads, WP skinheads, atd. Pro zajímavost, existují (či existovali) i nazi-punks. Srv. MAREŠ, M. (2003) *cit. d.*, s. 403-415; Subkultura skinheads. *antifa.cz* [online]. 21. 11. 2006. [cit. 2014-09-11]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/subkultura-skinheads>>; VEDRAL, H. Pravda o skinheads: žádní andělé, ale ani čistokrevní rasisti. *iDnes.cz* [online] 20. 9. 2011. [cit. 2014-09-11]. Dostupné z WWW <http://zpravy.idnes.cz/pravda-o-skinheads-zadni-andele-ale-ani-cistokrevni-rasisti-p4m-zpr_archiv.aspx?c=A080918_165208_kavarna_bos>; VEDRAL, H. Subkultura skinheadů prošla vývojem, rasisté z ní zmizeli. *iDnes.cz* [online] 20. 9. 2011. [cit. 2014-09-11]. Dostupné z WWW <http://zpravy.idnes.cz/subkultura-skinheadu-prosla-vyvojem-rasiste-z-ni-zmizeli-pne-zpr_archiv.aspx?c=A090306_165420_kavarna_pei>.

rozdíl spočíval v účesu. Tato hnutí však zažila výraznější rozkvět až po pádu komunismu, kdy nastalo uvolnění poměrů a – jak říká politolog, anarchista a vysokoškolský pedagog Ondřej Slačálek – „hlad po něčem novém“.¹⁸

Po roce 1989, když mizí společný nepřítel v podobě komunistického režimu, se situace mění a v tomto směru angažovaná mládež si volí jednu ze „stran“. Zmiňované subkultury se začínají úžeji profilovat a definovat, přičemž vykristalizují do té míry, že se záhy dostávají do konfliktu způsobem, jak to bylo běžné na Západě. To znamená, že tzv. „levicová“ uskupení především anarchistů, ale i marxistů, trockistů, socialistů, punkerů a dalších se ocitá v ostré opozici vůči „pravicovým“ fašizujícím skupinám. Veškeré radikální antifašistické aktivity se již od počátku 90. let spojují téměř výhradně s anarchistickým hnutím,¹⁹ zatímco ostatní uskupení zůstávají spíše jen u rétorické roviny svého odporu. První potyčky se datují již k roku 1990.²⁰

Fyzickými pouličními potyčkami a bitkami je rámováno prakticky celé období, je však obtížné je vzhledem ke svému malému rozsahu a početnosti blíže uchopit. První výrazný střet, který přesahoval tento rámec menších šarvátek, se udál v roce 1991 na punkovém hudebním festivalu „Branická žízeň“ v Praze, kdy zcela nepřipravené účastníky napadla skupina několik desítek až stovek skinheadů, kteří se formovali z řad ultrapravicově²¹ smýšlejících lidí a fanoušků známé skupiny Orlík či jiných kapel.²² Ale i na druhé straně, krom obecně anarchistických skupin se později vynořují i menší přímo antifašistické skupiny spíše lokálního charakteru, které se definují násilným odporem vůči pravicovým radikálům, např. Skupina antifašistické akce (SAA), Antifašistická fronta (AFF)²³ či Fronta individuální svobody (FIS/FIF),²⁴

¹⁸ 161>88 [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012.

¹⁹ CHARVÁT, J. Akce! *advojka.cz* [online]. 2006. [cit. 2014-09-11]. ISSN 1803-6635. Dostupné z WWW <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/26/akce>>.

²⁰ 161>88 [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012.

²¹ Opět je třeba rozlišovat pojmy a upřesnit terminologii způsobem, na kterém se shoduje většina politologů. Termínem ultrapravic (nebo i ultralevice) rozumíme krajní politické postoje, které zahrnují jak reformní a ústavně konformní názory („radikální“), tak ty „extremistické“, s vědomím jisté vágnosti a zneužitelnosti tohoto termínu (srv. CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 12). O tom však dále. Srv. ČERNÝ, P. (2005) *cit. d.*, s. 7-19.

²² CHARVÁT, J. Akce! *advojka.cz* [online]. 2006. [cit. 2014-09-11]. ISSN 1803-6635. Dostupné z WWW <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/26/akce>>.

²³ BASTL, M. (2001) *cit. d.* Brno: Masarykova univerzita v Brně - Mezinárodní politologický ústav, s. 20-21. AFF je založena na konci září 1991 a do programu si dává „důsledné potírání jakýchkoliv projevů fašismu“, ať už jde o pogromy či jenom sympatie. Vyslovuje se proti fašismu, skinheads a programu M. Sládka (A.F.F. – Antifašistická fronta. *A-kontra*. 1991, č. 16).

²⁴ Vystupující velmi často pod anglickým názvem Front of Individual Freedom (FIF).

kteřá byla ovlivněna německým autonomním prostředím. Ačkoli se definovala velmi násilně až revolučně, zásadní akce nikdy neprovedla a někdy v polovině 90. let mizí ze scény.²⁵ Existovalo jistě více podobných skupin, které však mizely stejně rychle, jako se objevovaly. Těžko s odstupem času hodnotit, které z nich se výrazněji věnovaly antifašistickému boji a které zůstaly u veřejného prohlášení a v praktické rovině se již ničemu podobnému nevěnovaly.

Velmi zajímavou kapitolou je také vznik Vlasteneckého sdružení antifašistů – Antifa (VSA), které vzniklo v roce 1991 jako reakce některých členů KSČM na srovnávání totalitních ideologií, tj. fašismu s komunismem. Přes svůj název se VSA proti fašismu vlastně nikdy řádně nevymezovala. Vzhledem ke svému národoveckému a komunistickému založení se projevovala vždy spíše protiněmecky a proti antikomunismu.²⁶ Její sporadická aktivita mizí někdy až kolem roku 2012.²⁷

Ačkoli Lidové noviny 2. května roku 1991 na titulní straně otiskly fotku liduprázdné Letné s popisem „...a nikdy jinak“,²⁸ čímž chtěly demonstrovat spokojenost s tím, že postkomunistické Československo slaví 1. květen již jinak, než masovými politickými procesy; netušily, že se pomalu rodí jiná májová „politická“ tradice – střety krajní levice s krajní pravíci. Toho roku však májové střety nepatřily prvnímu dni v měsíci, ale vznikly trochu nečekaně v souvislosti s Jubilejní výstavou pořádanou 100 let poté, co se konala Jubilejní zemská výstava v Praze (1891), která zase navazovala na první českou průmyslovou výstavu uskutečněnou za vlády Leopolda II. (1791). Anarchisté ji kritizovali jako „velkohubou oslavu prázdného jubilea“ plýtvající peněžními prostředky, přičemž asi stovka z nich narušila slavností zahájení výstavy konaného v půlce května.²⁹ Dva členy Československého anarchistického sdružení (ČAS) pak, podle tehdejší Mladé fronty „bez zjevného důvodu“, zadržela policie.³⁰ To vše byla ale pouhá předehra pro střetnutí, které asi

²⁵ MAREŠ, M. Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989. *Rexter* [online]. 1. 11. 2004. č. 4 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/anarchisticky-terorismus-v-ceske-republice-po-roce-1989/2004/11/01/>>. ISSN: 1214-7737.

²⁶ MAZEL, M. (1998) Oponenti systému In FIALA, P. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 140-141.

²⁷ Srv. Vlastenecké sdružení antifašistů. Dostupné z WWW < <http://vlasteneckesdruzeniantifasistu.blogspot.cz/>>.

²⁸ *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 1991, IV, č. 102. ISSN 0862-5921, s. 1.

²⁹ ČTK. Petardy anarchistů. *Rudé právo: levicový list*. Praha: Borgis, 1991, roč. 1, č. 113. ISSN 0032-6563, s. 1.

³⁰ RÝDL, J. Velká, ale naše. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1991, II, č. 113. ISSN 1210-1168, s. 1-2.

poprvé výrazně zarezonovalo médií a veřejností. 30. května anarchisté svolali další demonstraci proti Jubilejní výstavě, avšak tentokrát si na ně počkala i skupina skinheadů z nově vzniklé organizace NOF (Národní obec fašistická).³¹ Asi 50-80 z nich napadlo před pražským Výstavištěm u fontánek hlouček 80-120 demonstrujících anarchistů (údaje se liší), což vedlo k násilné potyčce a několika zraněným jedincům. Policie situaci značně podcenila, nedokázala včas obě skupiny oddělit (zprvu zasahoval pouze jeden policejní vůz) a vysloužila si kritiku ze strany médií a některých politiků.³² Ačkoli takový střet několika desítek lidí může působit z dnešního pohledu marginálně, podle známého anarchisty Jakuba Poláka znamenal „šok pro veřejnost“.³³

Asi tři stovky fašistických skinheadů se sešly ještě téhož roku, 24. listopadu na pražské Letné, kde byla také svolaná jedna z anarchistických demonstrací čítající asi tisíc lidí.³⁴ Policie však zamezila srážkám a vysloužila si ze strany anarchistů kritiku, která se na ní bude v budoucnosti snášet velmi často, a to sice, že slouží zejména jako ochranka pro skinheady, podobně jako při výše zmíněných květnových událostech.³⁵

Další velká – a asi zamýšlená zprvu jako pokojná – anarchistická demonstrace byla svolána 14. března 1992,³⁶ v předvečer 53. výročí německé okupace Čech, Moravy a Slezska, na Václavské náměstí v Praze. Zde se sešlo několik set demonstrantů³⁷ z řad ČAS, Levé alternativy, Skupiny revoluční solidarity a též Romského národního kongresu. Nejen zde se začínala projevovat brzy vzniknuvší spolupráce mezi antifašisticky smýšlejícími anarchisty a Romy. Už u sochy sv. Václava bylo však shromáždění napadeno fašisty³⁸ a následné střety se za převládajícího přihlížení okolo procházející policie přelily do Opletalovy ulice. Na dochovaných filmových záběrech můžeme být svědky situace tolik typické pro první

³¹ CHARVÁT, J. Akce! *advojka.cz* [online]. 2006. [cit. 2014-09-11]. ISSN 1803-6635. Dostupné z WWW <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/26/akce>>

³² MAREK, T. Bitka v Praze. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1991, II, č. 126. ISSN 1210-1168, s. 1,7; EV. Rvačka před výstavištěm. *Rudé právo: levicový list*. Praha: Borgis, 1991, roč. 1, č. 126. ISSN 0032-6563, s. 1-2.

³³ *161>88* [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012.

³⁴ Zejména z řad ČAS, Levé alternativy či Romského národního kongresu.

³⁵ Srv. POLÁK, J. Konfrontace. *A-kontra*. 1991, č.17.

³⁶ Nikoli 15. března, jak mylně uvádí některé zdroje.

³⁷ *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 1992, V, č. 64. ISSN 0862-5921, s. 8.

³⁸ I zde se může někomu pojem „fašisté“ zdát vágní a ve své podstatě má pravdu (viz úvod). V tomto případě však ponechme termíny jako fašisté, nacisté, neonacisté prozatím jako synonyma. Nuancím a přesnému ideovému vymezení se bude věnovat kapitola 3.

polovinu 90. let: převážně hubení a „titěrní“ anarchisté působící často spíše intelektuálním dojmem se v bitkách fyzicky potkávají s vysportovanými postavami skinheadů, a přesto – pomíneme-li faktor různých zbraní (hole, pálky, nože, dlažební kostky, lahve...) – dokážou tzv. levicovní radikálové využívající početní převahy v mnoha případech svého nepřítele zahnat na ústup.³⁹ Tentokrát šlo o první velké vítězství nad zaskočenými pravicovými skinheady. Anarchistická demonstrace s Jakubem Polákem v čele se poté přesunula k německé ambasádě, kam směřovala předat protestní dopis proti nevpouštění osmi českých osob do Německa předešlého dne. Zde se chtěli tito lidé připojit k velké demonstraci⁴⁰ konané v Pasově proti sjezdu neonacistické politické strany s názvem Německá národní unie, která v té době na některých místech SRN slavila jisté volební úspěchy. Když však němečtí celníci zjistili záměr českých občanů účastnit se antifašistické akce (mezi nimi byl i J. Polák), do Německa je nevpustili a do pasu jim přidělili razítko „nežádoucí“.⁴¹

Tato událost posloužila jako pomyslná předehra pro „bitvu“, která se měla odehrát měsíc a půl poté. 1. máj sice sloužil stále jako příležitost pro oslavu přívržencům komunistické strany, ale Svátek práce si nenechali ujít ani anarchisté (sešli se na Střeleckém ostrově v Praze, aby demonstrovali „proti lžím a podvodům politických stran“; Anarchistická federace se navíc distancovala od komunistů a Levého bloku), ani pravicovní přívrženci z druhé strany barikády (svolali demonstraci proti anarchistům a Romům).⁴² K velmi tvrdému střetu mezi oběma skupinami pak došlo na Letenské pláni, poblíž Kramářovy vily, kdy se do sebe pustilo několik stovek anarchistů a několik stovek fašistických skinheadů a fotbalových chuligánů.⁴³ Jelikož v bitce figurovaly hole, tyče, dlažební kostky, spreje (anarchisté poprvé použili zápalnou láhev);⁴⁴ došlo k několika zraněním do doby, než dokázala policie situaci zpacifikovat a zadržet asi 58 lidí. Lidové noviny se začaly prozíravě ptát, zdali vzniká

³⁹ Srv. 161>88 [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012.

⁴⁰ Tato demonstrace také skončila velkými střety a trochu tak zastínila pražské události.

⁴¹ KRATOCHVÍLOVÁ, K. Na anarchisty s láhvemi. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1992, III, č. 64. ISSN 1210-1168, s. 3; *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 1992, V, č. 64. ISSN 0862-5921, s. 8.

⁴² KRATOCHVÍLOVÁ, K. prvomájová anarchie. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1992, III, č. 104. ISSN 1210-1168, s. 1-2; TOP. Oi, oi, první máj! *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 1992, V, č. 105. ISSN 0862-5921, s. 2.

⁴³ Srv. Retro: 1. máj 1992. *antifa.cz*, [online]. 2. 9. 2009. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/retro-1-maj-1992>>.

⁴⁴ AFA: Šestnáct let v první linii. *antifa.cz*, [online]. 2. 4. 2006. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/afa-sestnact-let-v-prvni-linii>>.

nová prvomájová tradice.⁴⁵ Je obtížné vyhodnotit, kdo se dá v tomto v jistém ohledu zlomovém střetu považovat za vítěze, ale dá se předpokládat – měříme-li úspěch tím, že neonacisté se na nějakou dobu stáhli do pozadí –, že vyhráli anarchisté.⁴⁶ Dokonce se objevily mezi anarchisty takové názory, že této „řeči násilí“ protivníci natolik porozuměli, že by to mohlo vést k zárodkům jakéhosi dialogu.⁴⁷ Tyto představy nakonec byly velmi vzdálené realitě.

Ale útlum zažilo i militantní antifašistické hnutí, které se přiklonilo k pacifističtějšímu jednání ve snaze vylepšit svou pošramocenou image, za kterou si mohlo zčásti samo a zčásti fakt, jak o něm bylo v médiích a ze strany policie referováno.⁴⁸ Anarchisté sice i dále demonstrovali (např. prvního května v roce 1994 za propuštění Jaroslava „Boví“ Ungera z vězení,⁴⁹ bývalého člena undergroundové skupiny Plastic People of the Universe a později levicového aktivisty vyhrožujícího fyzickými útoky) a střetávali se při tom v pouličních šarvátkách s nazi-skinny,⁵⁰ ale intenzita bojů poklesla.⁵¹ Nepoklesla však natolik, aby se dalo dát za pravdu umírněným anarchistům, kteří po květnových událostech roku 1992 považovali své protivníky v podstatě za poražené.

Jak podotýká O. Slačálek, (neo)nacismus byl natolik v rozporu s filosofií anarchismu, že přerostl v čirou nenávist a „fyzickou hrozbu pro vágně definované nepřátele“,⁵² kterým se ovšem mohl stát kdokoli, kdo se neonacistům znelíbil: nejen anarchista či antifašista, ale jakýkoli člověk s levicovými postoji, Rom, cizinec, nebo jen člověk, který nosí dredy. V tomto zdánlivě klidnějším období zhruba v polovině 90. let v reakci na uklidnění akcí ze strany antifašistů ve skutečnosti roste fašistické a neonacistické hnutí (v roce 1993 vzniká Vlastenecká liga, Vlastenecká fronta či

⁴⁵ Oi, oi, první máj! *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 1992, V, č. 105. ISSN 0862-5921, s. 2.

⁴⁶ K událostem srv. BASTL, M. (2001) *cit. d.*, s. 28.

⁴⁷ Srv. Anarchisté a skinheadi v Praze. *A-kontra*. 1992, č. 10-13.

⁴⁸ Srv. AFA: Šestnáct let v první linii. *antifa.cz*, [online]. 2. 4. 2006. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/afa-sestnact-let-v-prvni-linii>>.

⁴⁹ NAK. Anarchisté demonstrovali za propuštění Bovi Ungera. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1994, V, č. 105. ISSN 1210-1168, s. 4.

⁵⁰ Srv. např. FJI. Anarchistické lovy. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1994, IV, č. 85. ISSN 1210-1117, s. 2.

⁵¹ Např. Anarchistický 1. Máj 1995, místy srovnávaný svou bouřlivostí s rokem 1992, se obešel prakticky bez fašistů a byl pojatý doslova „protisystémově“; anarchisté reprezentováni především ČAS a Anarchosyndikalistickou federací si vybrali za cíl policii, reportéry TV Nova či výlohu McDonaldu (Srv. FUNK, A. 1. Máj 95. *A-kontra*. 1995, č. 5-7, s. 15-17.

⁵² *161>88* [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012

výrazně rasistická organizace Bohemia Hammer Skinheads). Zejména však dochází k několika rasově či jinak nenávislně motivovaným vraždám ze strany neonacistů, které měly některé antifašisty a veřejnost vyvést z apatie. Přesto protireakce nebyla nijak výrazná, a to ani ze strany státu.

Za všechny jmenujme: 4. září 1993 byl napaden v pražském metru ve stanici Dejvická Filip Venclík, anarchista a syn režiséra Vlastimila Venclíka, Petrem Skálou, zaměstnancem bezpečnostní agentury, za to, že se ohradil proti skupině hlučných a agresivních opilých lidí, do které patřil i Skála. Další den Venclík na následky zranění zemřel. Přestože se nikdy úplně nepodařilo prokázat vrahovo napojení na neonacistickou scénu, média se toho tímto směrem chopila a neonacisté si jeho smrt tak či onak přivlastnili.⁵³ Pár dní nato, 24. září 1993 zahnila v Písku skupina skinheadů několik Romů do řeky Otavy, přičemž utonul osmnáctiletý mladík Tibor Danihel.⁵⁴ Této neonacistické akce s názvem „Bobr“ se účastnilo přitom asi až 60 lidí, kteří se rozhodli nahánět lidi dle etnického klíče.⁵⁵ 31. července 1994 zavraždil v Tanvaldu neonacista Robert Kvěch, syn policisty, při potyčce sedmnáctiletého anarchistu Zdeňka Čepelu.⁵⁶ Přes zřejmé odsouzení všech těchto vražd⁵⁷ se radikální antifašismus v nové podobě zrodil až v souvislosti se zcela jinými událostmi (viz kapitola 2.2.).

Ačkoli by se mohlo z výše popsaného zdát, že se většina střetů a bojů odehrávala v Praze, opak je pravdou. Praha sice zaznamenávala ty největší a tím pádem nejviditelnější akce, ale pouliční „válka“ mezi antifašisty a fašisty se odehrávala po celé republice.⁵⁸ Kromě zmíněných incidentů v Písku a Tanvaldu,

⁵³ Srv. Filip Venclík, zavražděn 4. 9. 1993, Praha. *anarchistblackcross.cz*. [online]. 3. 3. 2013. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://anarchistblackcross.cz/?p=922>>; či *A-kontra*, 1993, č. 4-6.

⁵⁴ Srv. 24. září 1993, Písek: Tibor Danihel. *Romea.cz*. [online]. 24. 9. 2013. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/24-zari-1993-pisek-tibor-danihel>>.

⁵⁵ srv. KOUDELKA, M. Dnes oči odvrátíš, zítra ti je zatlačí! *Akce!*. 2004, č. 9, s. 22-23.

⁵⁶ Srv. Zdeněk Čepela, zavražděn 31. 7. 1994, Tanvald, okr. Jablonec nad Nisou. *anarchistblackcross.cz*. [online]. 3. 3. 2013. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://anarchistblackcross.cz/?p=926>>.

⁵⁷ Těmto kauzám se velmi aktivně a intenzivně věnoval zmiňovaný Jakub Polák, který pomáhal pozůstalým obětí nejen s právními záležitostmi.

⁵⁸ Větší boj mimo Prahu se odehrál např. během demonstrace 24. ledna 1992 v Brně, kde se střetla asi stovka skinheadů a stovka anarchistů (srv. POLÁK, J. Demonstrace proti fašismu a rasismu. *A-kontra*. 1992, č. 1).

vypichují samotní aktéři z řad antifašistů jako intenzivní „bojiště“ města Brno, Česká lípa, Trutnov, Zlín, Otrokovice, Most, Pardubice, ad.⁵⁹

1.2 Zrod AFA

1. květen roku 1996 se nesl ve znamení relativního klidu. Anarchisté se již tradičně sešli na Střeleckém ostrově a pak v poklidu vyrazili spolu s marxistickou Socialistickou solidaritou a Budoucností pod hesly „proti kapitalismu, vykořisťování, NATO a Evropské unii“ Prahou.⁶⁰ Neonacisté jim tentokrát cestu nezkřížili a časopis Týden v té době označil tento pochod jako „první demonstraci anarchistů, která se obešla bez incidentů“.⁶¹

O to větší překvapení nastalo o tři dny později, 4. května 1996 (v době, kdy česká veřejnost sledovala spíše spanilou jízdu české hokejové reprezentace za zlatem z MS), když příslušníci policejní zásahové jednotky ROZA vtrhli do pražského rockového klubu Propast na Žižkově, kde se tehdy scházeli ve větším počtu i anarchisté a antifašisté.⁶² Policisté vyzbrojeni samopaly učinili razii během benefičního koncertu pořádaného za vězněného muže, který měl údajně v sebeobraně zabít v Benátkách nad Jizerou fašistického skina.⁶³ Účastníků koncertu a hostů bylo celkem asi 100-150 a všichni byli policií (asi 60 mužů v uniformách) násilně vyvedeni ven a zde prolustrováni a kontrolováni. Majitel a zaměstnanci klubu pak v bezprostřední reakci mluvili o nepřiměřené brutalitě, policejní zlovůli, aroganci vůči cizincům či umělé aranžování drog. Jedním z prvních paradoxů policejní akce, která si kladla za cíl zasáhnout proti nebezpečným prodejcům drog, bylo, že na místě nakonec nebyl nikdo obviněn.⁶⁴ Do všeobecné paměti pak vstoupil mediálně propíraný výrok mluvčího pražské policie P. Linka, který prohlásil, že na scény, kdy lidé stojí u

⁵⁹ Srv. FUNK, A. Kdo je zastaví? *A-kontra*. 1993, č. 2-3; AFA: Šestnáct let v první linii. *antifa.cz*, [online]. 2. 4. 2006. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/afa-sestnact-let-v-prvni-linii>>.

⁶⁰ CIHELKA, M.; PELCOVÁ, J. Anarchistické lovy. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1996, VI, č. 86. ISSN 1210-1117, s. 1.

⁶¹ *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: Axel Springer, 1996, III, č. 19. ISSN 1210-9940, s. 5.

⁶² V ulici Lipanská 3.

⁶³ Srv. některé dobové články – Z Propasti do Mlýnce. *CzechTek WebLog (FreeTekno & DiY Culture in CZ)*. [online]. 4. 5. 2006. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW <<http://bloguje.czechtek.net/320793-pred-10-lety-vtrhla-policie-cr-v-kuklach-a-se-samopaly-do-klubu-propast-za-brutalni-razii-nebyl-nikdo-potrestan.php>>.

⁶⁴ FJI; SET. Kdo velel zátahu. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1996, VI, č. 88. ISSN 1210-1117, s. 3.

zdi s rukama nad hlavou a je na ně mířeno zbraní, „si lidé tady asi... budou muset zvyknout, protože se to všude jinde na světě děje...“.⁶⁵

Médii popisovaný policejní zásah vzbudil nevoli i u části veřejnosti (nejhlasitějšími kritiky bylo Hnutí občanské solidarity a tolerance – HOST)⁶⁶ a policie v čele s prezidentem O. Tomáškem se následující den jala vysvětlovat své pohnutky. Zákrok byl podle policie údajně přiměřený a média o něm referují příliš jednostranně. Policie se prý navíc ocitla pod dvojitým tlakem, jelikož v případě nečinnosti je kritizována za pasivitu, zatímco v opačném případě nespravedlivě osočována za brutalitu.⁶⁷ Policie také opět vyrukovala s důkazními materiály v podobě dvou marihuanových cigaret,⁶⁸ na místě zabavených zbraní a nově také s výtiskem časopisu s prozaickým názvem *Árijský boj*.⁶⁹ Tomášek vysvětloval: „Akce byla úspěšná: měli jsme signály, že v klubu jsou drogy. A byly tam.“⁷⁰ Podle některých šlo spíše o policejní mstu za incident z konce dubna, kdy byli z klubu údajně vyhnáni dva policisté.⁷¹

Už tehdy muselo lidem obeznámeným se situací přijít celé vysvětlování akce přinejmenším pochybné. V jednom ze svých tehdejších komentářů známý novinář Jaroslav Plesl srovnal tento policejní zákrok se zpackanou policejní akcí v restauraci U Holubů. Záminku k zákroku v podobě rasistických skinheadů prodávajících drogy označil za nesmyslnou. Pravicoví skinheads byli s drogami vždy v přísném rozporu a SHARP, o kterých se policejní zpráva měla také zmiňovat, už díky svému jménu (Skinheads Against Racial Prejudice) nepatří do pravicového a rasistického tábora. Policejní argumentaci tak označil za „ubohou“⁷² v podobném duchu, jako když policii

⁶⁵ Např. Do rockového klubu vtrhla policie se samopaly. *Svobodné slovo*. Praha: Melantrich, 1996, LXXXVIII, č. 106. ISSN 0231-732X, s. 4.

⁶⁶ Iniciátorem tohoto občanského sdružení byl v roce 1993 dnes již známý aktivista Stanislav Penc. HOST se angažoval i ve zmíněných případech rasistických vražd.

⁶⁷ HAL, Zákrok v rockovém klubu Propast byl podle šéfů pražských policistů přiměřený. *Svobodné slovo*. Praha: Melantrich, 1996, LXXXVIII, č. 107. ISSN 0231-732X, s. 3.

⁶⁸ Tento počet pak vzrostl údajně na „50 dávek“, srv. KONTRA, M. Punk bude brzy mrtvý. *Respekt*. Praha: R Presse, 1996, VII, č. 20. ISSN 0862-6545, s. 4.

⁶⁹ HER; SET. Balanc nad Propastí. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1996, VI, č. 89. ISSN 1210-1117, s. 3. Článek se v kontextu vysvětlování zmiňuje též nepřesně o „pravověrných skinech“, kteří jsou nepřátelé anarchistů. Otázkou je, co to znamená být pravověrný skinhead – viz poznámka v úvodu druhé kapitoly.

⁷⁰ KONTRA, M. Punk bude brzy mrtvý. *Respekt*. Praha: R Presse, 1996, VII, č. 20. ISSN 0862-6545, s. 4.

⁷¹ Ibid.

⁷² PLESL, J., PERGLER, J. Policejní nehoráznosti. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: Axel Springer, 1996, III, č. 20. ISSN 1210-9940, s.22.

kritizovali aktivisté z HOST a tázali se, „proč policie lavíruje s pojmy a mate společnost při rozlišování jednotlivých skupin mladých lidí“.⁷³ Ovšem našli se samozřejmě i zastánci razantního přístupu policie vůči mladým návštěvníkům klubu: například Petr Bakovský z Hospodářských novin s využitím policejní argumentace napsal, že zásah byl v pořádku, protože Propast – jak všichni ví – zrovna nepatřila mezi „čisté“ podniky.⁷⁴

Přestože se zákrok vyšetřoval, nebyl nakonec nikdo z řad policie potrestán. Pouze velitel zásahu František Brázdil se měl údajně dopustit přestupku, když povolil nasazení zásahové jednotky za použití maskovacích prostředků, což soud kvalifikoval jako chybné.⁷⁵ Poté, co ani přesně po roce nebylo takto vyslyšeno volání některých lidí po řádnějším vyšetření případu a potrestání viníků; v situaci, kdy byl jediným výsledkem drsného policejního zákroku jeden zadržený člověk, kvůli nesouvisející krádeži z předešlé doby; uspořádala zainteresovaná část lidí 3. května 1997 nepovolenou demonstraci před Ministerstvem vnitra v Praze, v ulici Nad Štolou. Tento projev protestu a zároveň jubilejní připomenutí represe bylo ukončeno zásahem policie, která zakročila podle svých slov teprve poté, co demonstranti rozbili skleněné vchodové dveře ministerstva. Během zákroku byl omylem „zpacifikován“ i jeden z novinářů.⁷⁶

Ale již v bezprostřední atmosféře nesouhlasu se zákrokem v klubu Propast, vzniká z řad anarchistů v červnu 1996 Antifašistická akce (AFA), která je dodnes považována „za nejmilitantnější složku českého anarchoautonomního hnutí (i když nepoužívá pouze násilné prostředky) a neúčinnější ultralevicovou organizaci v boji proti krajní pravici“.⁷⁷ Jak vidno, AFA vzniká na antifašistické bázi (sama si to dává

⁷³ Z Propasti do Mlýnce. *CzechTek WebLog (FreeTekno & DiY Culture in CZ)*. [online]. 4. 5. 2006. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW < <http://bloguje.czechtek.net/320793-pred-10-lety-vtrhla-policie-cr-v-kuklach-a-se-samopaly-do-klubu-propast-za-brutalni-razii-nebyl-nikdo-potrestan.php>>.

⁷⁴ BAKOVSKÝ, P. Policisté v Propasti. *Hospodářské noviny: Deník pro ekonomiku a politiku*. Praha: Economia, a.s., 1996, č. 89. ISSN 0862-9587, s. 3.

⁷⁵ Z Propasti do Mlýnce. *CzechTek WebLog (FreeTekno & DiY Culture in CZ)*. [online]. 4. 5. 2006. [cit. 2014-09-15]. Dostupné z WWW < <http://bloguje.czechtek.net/320793-pred-10-lety-vtrhla-policie-cr-v-kuklach-a-se-samopaly-do-klubu-propast-za-brutalni-razii-nebyl-nikdo-potrestan.php>>.

⁷⁶ EVA; ČTK. Policie zadržela při demonstraci dvanáct rockerů a fotoreportéra. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1997, roč. 89, č. 104. ISSN 0231-732X, s. 4.

⁷⁷ MAREŠ, M. Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989. *Rexter* [online]. 1. 11. 2004. č. 4 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/anarchisticky-terorismus-v-ceske-republice-po-roce-1989/2004/11/01/>>. ISSN: 1214-7737.

do názvu), nikoli však přímo na základě nějakého incidentu s neonacisty, nýbrž jako reakce na popisovaný policejní zásah ze 4. května, který měl být údajně oním základním impulsem.⁷⁸ Tím se AFA od počátku jasně vymezuje též proti politickému systému a dokládá tak, že se anarchistická scéna pomalu vymanila ze subkulturního prostředí a začala se chápat více jako politická záležitost.⁷⁹

Na scéně v boji proti fašismu se AFA objevuje skutečně v pravou chvíli, neboť rasistické a fašistické násilí jenom roste. Zatímco v roce 1990 zaregistrovala policie asi 17 závažných střetů s rasovým podtextem, za necelý rok 1997 jich bylo již minimálně 160. Logicky tím vzrostl i počet odsouzených občanů za rasově motivované činy podle paragrafů č. 140/1961 Sb., trestního zákona – § 196 (násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci), § 198 (hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, § 198a (podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod), § 260 a § 261 (podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka). V roce 1991 tak soudy potrestaly 5 lidí, v roce 1997 je známo již 146 takových případů.⁸⁰ V roce 1998 si už může Česká republika připsat také nelichotivý 30. případ rasově motivované vraždy, kdy je v noci z 16. na 17. května při obraně svých dětí zabit opilými neonacisty Rom Milan Lacko.⁸¹

1.3 AFA na přelomu tisíciletí

Nově vzniklá Antifašistická akce vyrostla z anarchistického prostředí a s anarchismem byla od samotného počátku neoddělitelně spjata (stejně jako veškeré jiné zárodky militantního antifašismu po r. 1989 v podobě různých skupin).⁸² Jedním

⁷⁸ Srv. AFA: Šestnáct let v první linii. *antifa.cz*, [online]. 2. 4. 2006. [cit. 2014-10-01]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/afa-sestnact-let-v-prvni-linii>>.

⁷⁹ CHARVÁT, J. (2007) *cit.d.*, s. 64.

⁸⁰ HOŘEJŠÍ, P. Extremismu se v republice daří. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: K Service, 1998, V, č. 19. ISSN 1210-9940, s. 34.

⁸¹ WOLLNER, M. Bavíme se u Malky. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: K Service, 1998, V, č. 21. ISSN 1210-9940, s. 24-25. Shodou okolností cca týden před touto událostí říká ministr vnitra Cyril Svoboda (KDU-ČSL) v rozhovoru pro týdeník Respekt, že rasismus není problémem policie, jelikož rasistické trestné činy tvoří pouze 0,04% z celkového počtu kriminality (SPURNÝ, J.; ŠÍDLO, J. Nesmíme si na právo jen hrát. *Respekt*. Praha: R Presse, 1998, IX, č. 19. ISSN 0862-6545, s. 12). Nejvíce medializovaným případem z této doby byla však vražda soudánského studenta H. E. Abdelradiho rasistickými skinheady v listopadu 1997, po které se vznesla i nebývalá vlna odporu ze strany politiků (Srv. KOSTLÁN, F. † 8. listopadu 1997 – Praha: H. E. Abdelradi. *Romea.cz*. [online]. 8. 11. 2012. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW <<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/8-listopadu-1997-praha-h-e-abdelradi>>.

⁸² Viz dále.

z cílů vzniku byla i ochrana prostoru pro anarchistické hnutí před útoky zvenčí a před útoky státu v podobě policie.⁸³ Zároveň se tím profilovala mnohem širěji než jen na antifašistických postojích.

Proto když počínaje rokem 1998 zažívá anarchistické hnutí v České republice období vzestupu,⁸⁴ AFA je taktéž při tom. A stejně jako v roce 1996 jsou prvomájové anarchistické akce roku 1998 oproti jiným spíše poklidné – anarchistický průvod se za hesel proti kapitalismu, nadcházejícím volbám a vstupu do EU a Severoatlantické aliance, vydává tradičně ze Střeleckého ostrova tentokrát přes Újezd na Malostranské náměstí před Poslaneckou sněmovnu a následně před Úřad vlády. V obou případech byli však anarchisté zastaveni policií.⁸⁵

Do širšího povědomí se pak zcela jistě zapsala událost, která proběhla o dva týdny později. Konala se tzv. Global Street Party svolaná též anarchistickými, ale zejména ekologickými hnutími. Tato „party“ uspořádaná v Praze byla součástí celoevropského hnutí, které ten den zorganizovalo podobné akce pod stejným názvem v několika velkých městech. Nejvíce pak Global Street Party zarezonovala v Birminghamu, Amsterdamu, Ženevě, německých městech Spreyer a Ludwigshafen, nebo několika francouzských městech.⁸⁶ Happening a demonstrace, která by namířená proti globalizaci a nadnárodním korporacím (pod heslem „myslet globálně, jednat lokálně“) a pojatá jako apel či různorodý protest proti zadlužování nejchudších zemí, neúprosně rozmáhajícímu se automobilismu, volnému trhu a v neposlední řadě proti pravicovému extremismu, se nakonec zvrhla v násilí i rabování. Hlavními organizátory Global Street Party byly ekologické iniciativy Proti proudu (česká pobočka Rainbow Keepers⁸⁷) a Earth first.⁸⁸ Na místě se ale sešlo široké spektrum lidí (asi 3 000 demonstrantů) z řad anarchistů, punkerů a fanoušků elektronické muziky, kteří

⁸³ BASTL, M; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada Publishing, s. 101.

⁸⁴ Srv. CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 165-166.

⁸⁵ Anarchisté se střetli s policií. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1998, roč. 90, č. 102. ISSN 0231-732X, s. 2.

⁸⁶ HÖPPNER, O. Pod korouhví anarchie. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1998, VIII, č. 94. ISSN 1210-1117, s. 10-11; Evropou otřásl vášně. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1998, VIII, č. 94. ISSN 1210-1117, s. 18.

⁸⁷ Srv. MAREŠ, M. Ekoterorismus v České republice. *Rexter* [online]. 1. 5. 2004. č. 1 [cit. 2014-09-16]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/ekoterorismus-v-ceske-republice/2004/05/01/>>. ISSN: 1214-7737. O hnutí Rainbow více např. viz VLADIMIR 518. (2011) *Kmeny: současné městské subkultury*. Praha: Big Boss, s. 173-187.

⁸⁸ Obě skupiny byly označovány nejen např. hnutím Duha za „radikální ekology“ (*Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1998, IX, č. 116. ISSN 1210-1168, s. 3).

obstarávali hudební zábavu. Policie však zprvu očekávala účast pouze kolem 250 lidí a byla proto nepříjemně zaskočena vysokým počtem přítomných. Demonstranti se vydali z Náměstí míru, kde celá akce začala, na Hlavní nádraží, kde se zprvu střetla s početně slabou policií, když začala ničit volební billboard s Miroslavem Sládkem, lídrem SPR-RSČ. Dále průvod pokračoval do centra na Mariánské náměstí a na Václavské náměstí, kde došlo k největšímu násilí ve Vodičkově ulici. Překvapení turisté a kolemjdoucí se stali svědky ničení několika podniků, zejména prodejen McDonaldu a KFC (symboly nenáviděného kapitalismu a globalizace), prodejny s neonacistickým oblečením Černá můra, ale i například řeznictví, ve kterém došlo k rabování. Zde však již posílená policie (asi 300 mužů, z toho ke konci 17 zraněných) zakročila a demonstraci rozehnala. Zadržela při tom asi 64 lidí.⁸⁹

Celou událost samozřejmě zevrubně rozebírala média a veřejnost byla do jisté míry šokována. Zranění během pouličního boje byli totiž i náhodní kolemjdoucí, a to ať kvůli agresí demonstrantů, nebo kvůli zasahujícím policistům, kteří považovali náhodně připletené a nevinné lidi za demonstranty a zacházeli se všemi zadrženými podle některých svědků velmi brutálně. Od násilí se ihned distancovali Greenpeace i Děti země, kteří se obávali dalšího označování za „ekoteroristy“. Vina začala být svalována právě na radikální anarchisty, kteří celou záležitost měli vyprovokovat.⁹⁰ Zásah policie byl pak podle tehdejších politiků v pořádku,⁹¹ za policisty se postavil ministr vnitra Cyril Svoboda, ministryně spravedlnosti Vlasta Parkanová, poslanec Pavel Dostál, ale i třeba republikánský poslanec Jan Vik, který označil demonstranty za ty samé chuligány, kteří několik dní předtím (11. 5.) fyzicky napadli Miroslava Sládka.⁹² Do kritiky demonstrujících se pustila i některá média, a to někdy velmi bulvárním způsobem, ale často též zcela oprávněně. Novinář Josef Koukal se domníval, že demonstranti se šli především pomstít policistům za klub Propast a dostali k tomu skvělou příležitost. Nebyli to prý žádní mírumilovní aktivisté, nýbrž

⁸⁹ JFK. Zdivočelí demonstranti ničili restaurace v centru Prahy. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1998, roč. 90, č. 114. ISSN 0231-732X, s. 1.; HOP. Pod korouhví anarchie; HOP. Jsou to chuligáni; HOP. Varování přišlo včas. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1998, VIII, č. 94. ISSN 1210-1117, s. 1.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Srv. JFK. Podle Svobody byl policejní zásah adekvátní. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1998, roč. 90, č. 114. ISSN 0231-732X, s. 2.

⁹² Srv. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1998, roč. 90, č. 108. ISSN 0231-732X.

„opilí pseudodemonstranti“, kteří svým rabováním dokázali, kterak jsou vzdáleni svým údajným anarchistickým ideálům.⁹³

Našli se ale též tací, kteří kritizovali především práci policie. Někteří bezpečnostní odborníci tvrdili, že policie selhala, když podcenila počet účastníků demonstrace a hlavně prý selhala Bezpečnostní informační služba. BIS totiž dostatečně nemonitorovala radikální scénu a nedodala potřebné informace dále policii. Chyběla údajně nějaká ucelená koncepce a politika vůči extremistům, která by podobné situaci mohla zabránit. Sociolog Jiří Buriánek na druhou stranu varoval před tím, že tvrdý zásah vůči demonstrantům by mohl vzbudit nepříjemné paralely a vzpomínky na 17. listopad.⁹⁴ Dodejme pouze, že pojem „extremismus“ byl u policie vymezen poprvé až v roce 1995.⁹⁵

Zajímavé jsou krátké dobové výpovědi dalších předních českých sociologů, kteří se nějakým způsobem snaží „vysvětlit“ novinářům a potažmo veřejnosti, co se vlastně odehrálo. Slavomír Hubálek mluvil o „totálně frustrovaných mladých lidech“, kteří tímto způsobem ventilovali svůj názor. Ivan Gabal celou záležitost s vyústěním GSP označil za nečekanou a konstatoval, že po roce 1989 tu roste nová generace a mládež s odlišnými prioritami. Za to Jan Keller suše poznamenal, že Západ není jenom rájem, jak by se někdo mohl domnívat, ale též světem „pouliční prostituce, drog a společenských nepokojů.“⁹⁶

Reakce samotných anarchistů a jejich postoj po letech byl a je samozřejmě jiný nežli většinové populace.⁹⁷ Rabování je bagatelizováno jakožto pubertální krádež dvou salámů a jedné sklenice okurek, naopak je vyzdvihován nebojácný odpor proti překvapeným represivním složkám, které narušily v podstatě zábavnou party.⁹⁸

⁹³ KOUKAL, Josef. Anarchisté se mstili za Propast. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1998, roč. 90, č. 114. ISSN 0231-732X, s. 5.

⁹⁴ HOŘEJŠÍ, P.; HOŘEJŠÍ, T. Bez informátorů zbudou jen obušky. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: K Service, 1998, V, č. 21. ISSN 1210-9940, s. 28-29.

⁹⁵ HOŘEJŠÍ, P. Extremismu se v republice daří. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: K Service, 1998, V, č. 19. ISSN 1210-9940, s. 34.

⁹⁶ BAROCH, P. Sociologové varují před mladými bez budoucnosti. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1998, IX, č. 116. ISSN 1210-1168, s. 1, 3.

⁹⁷ Srv. *Existence*. 1999, č. 6.

⁹⁸ Srv. Global Street Party – Ohlédnutí po 10 letech. *csaf.cz*. [online]. 2008?. [cit. 2014-10-09]. Dostupné z WWW <<http://www.csaf.cz/print.php?clanok=833>>.

Anarchista Arnošt Novák⁹⁹ prohlásil násilí za jednoznačný plod a důsledek chování policie.¹⁰⁰ Zároveň událost rozvířila debatu uvnitř anarchistického prostředí, jelikož jedna z nejvýraznějších skupin na této scéně, Federace sociálních anarchistů (FSA)¹⁰¹, se proti GSP ohradila a označila ho za „obludný karneval“ s násilím, které je v konečném důsledku kontraproduktivní.¹⁰²

Možná nečekaně někteří komentátoři konstatovali, že česká veřejnost byla možná překvapená, ale že šlo víceméně o všední demonstraci, na Západě zcela běžnou.¹⁰³ Případně hájili běžné demonstranty a tvrdili, že „zdivočelá“ byla spíše policie, nikoli mlácení účastníci GSP, kteří v tom byli povětšinou zcela nevinně a bezbranní padli pod obušky pomstychtivých strážců zákona.¹⁰⁴

Podobných akcí se ještě do roku 2000 událo v poklidnější atmosféře několik (i když též docházelo k menším incidentům) - pod názvem Local Street Party v Praze,¹⁰⁵ v Brně, v Plzni či ve Vysokém Mýtě,¹⁰⁶ která skončila již výrazným fiaskem.¹⁰⁷

V roce 1999 opět došlo k výrazné eskalaci násilí během prvomájových demonstrací.¹⁰⁸ Tentokrát si provokativně tradiční místo anarchistických srazů v podobě Střeleckého ostrova zabrala pro neonacistický sraz jedna z vůdčích osobností tohoto hnutí Filip Vávra. Anarchisté se místo marně snažili obsadit přes noc a ve dne se naplno střetli s policií, když se snažili zabránit neonacistům v pochodu.¹⁰⁹ Byli však vytlačeni z Mostu legií a 21 z nich bylo zadrženo. Největší střet se pak udál v okolí Národního divadla, kde policisté vyrazili na koních s obušky a anarchisté využili zápalných lahví, dlažebních kostek a poničili policejní vozy a zranili 12 policistů. Policie zasahovala podle některých informací opět razantně a zadržela i zranila dva

⁹⁹ Tento anarchista se shodou okolností stal obětí tvrdého policejního zásahu (byl pravděpodobně bit) během současné kauzy kolem Autonomního centra Klinika (konec roku 2014 – pozn. autora).

¹⁰⁰ *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1998, IX, č. 116. ISSN 1210-1168, s. 3.

¹⁰¹ Více o této anarchistické skupině srv. BASTL, M. (2001) *cit. d.*; či ŠTEC, O. (2010) *Současný anarchismus - Analýza textů Federace sociálních anarchistů / Federace anarchistických skupin*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

¹⁰² BASTL, M.; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 103.

¹⁰³ FENDRYCH, M. Totální zásah. *Respekt*. Praha: R Presse, 1998, IX, č. 22. ISSN 0862-6545, s. 2.

¹⁰⁴ KONTRA, M. Udělej mrtvolu, šmejde. *Respekt*. Praha: R Presse, 1998, IX, č. 23. ISSN 0862-6545, s. 5.

¹⁰⁵ Srv. PECINA, T. Local Street Party, Praha 29.8.1998. *Britské listy*. [online]. 30. 8. 1998. [cit. 2014-10-09]. Dostupné z WWW <<http://www.britskelisty.cz/9808/19980831e.html>>.

¹⁰⁶ BASTL, M.; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 102.

¹⁰⁷ Srv. *Akce!*. 2001, č. 4, s. 5.

¹⁰⁸ Srv. MICH, TAM. 1. Máj v Praze - Antifašisté útočí! *Antifa news*. 1999, č. 10, s. 1-2.

¹⁰⁹ Anarchisté se sešli nedaleko na Arbesově náměstí.

novináře.¹¹⁰ Policie si za tento zákrok, který prý akorát chránil neonacisty a umožnil jim sebepropagaci, vysloužila kritiku ze strany např. bývalého ministra bez portfeje a poslance Vladimíra Mlynáře nebo lidí z organizace HOST.¹¹¹ Ale jak podotýká odborník na extremismus Michal Mazel, BIS v té době považovala stále za mnohem větší zlo radikální levici, kam řadila anarchisty, nežli neonacistické skupiny.¹¹²

Novinář Jindřich Šídlo z Respektu v té době upozornil na to, jak byla vlastně neofašistická strana disciplinovaná a snažila se neprovokovat. Díky tomu si údajně vysloužila poklidný a policií chráněný průvod.¹¹³ To vše se událo v době, kdy premiér Miloš Zeman, který se vyjádřil v tom smyslu, že magistrát neměl neonacistický sraz vůbec povolit,¹¹⁴ požádal zplnomocněnce pro lidská práva Petra Uhla, aby vypracoval „koncepti boje proti skinheadům“.¹¹⁵ Nápad se ale hned zprvu setkal s kritikou, která poukazovala na to, že je těžké zakazovat něco, co právně neexistuje.¹¹⁶

V podobném duchu, tedy mírným fiaskem¹¹⁷ – přestože anarchistické i antifašistické hnutí bylo v obecné rovině aktivní a intenzivně se projevovalo -,¹¹⁸ skončil i 1. květen následujícího roku. V roce 2000 se sešlo na Střeleckém ostrově asi 300 anarchistů. Toto setkání organizované Janem Roubíčkem bylo označeno jako „nezákonné shromáždění“ a bylo přítomnou policií vyzváno, aby bylo ukončeno. Organizátoři výzvy neuposlechli a došlo k šarvátkám, které se přelily i na Kampu a Malostranské náměstí. Celkem bylo zadrženo asi 50 osob. Opět se ozvaly hlasy proti

¹¹⁰ Srv. např. VRÁNA, K. Surový policista zranil reportéra VP. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1999, IX, č. 85. ISSN 1210-1117, s. 3; DITMAN, E.; GROHOVÁ, J. Policie násilím bránila skiny před anarchisty. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1998, X, č. 107. ISSN 1210-1168, s. 2.

¹¹¹ Naopak např. Ivan Langer (ODS) se práce policie zastal. BUŠTA, P. Zápalné lahve na Národní. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1999, IX, č. 85. ISSN 1210-1117, s. 1-3; HUŠEK, M.; KOUKAL, J. Policie rozprášila anarchisty, skiny mohli slavit. *Slovo*. Praha: Melantrich, 1999, roč. 91, č. 102. ISSN 0231-732X, s. 1-2.

¹¹² *161>88* [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012.

¹¹³ ŠÍDLO, J. Skutečná bílá síla. *Respekt*. Praha: R Presse, 1999, X, č. 20. ISSN 0862-6545, s. 5. Šídlo neaktivitu policie srovnává s neofašistickým srazem v pražském Karlíně v březnu roku 1994 (hospoda U Zábranských), kde policie tolerovala hlučné hajlování a napadení několika reportérů. Srv. Televizní noviny před 15 lety: Skiny hajlovali a napadli štáb TV Nova. *tn.cz* [online]. 19. 3. 2009. [cit. 2014-10-28]. Dostupné z WWW <<http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/televizni-noviny-pred-15-lety-skinheadi-hajlovali-pred-restauraci-u-zabranskych-2.html>>.

¹¹⁴ DITMAN, E.; GROHOVÁ, J. Policie násilím bránila skiny před anarchisty. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 1999, X, č. 107. ISSN 1210-1168, s. 2.

¹¹⁵ O něčem podobném mluvil Zeman již po zmiňované vraždě H. E. Abdelradiho.

¹¹⁶ MATOUŠKOVÁ, M. Kabinet vyhlásil válku skinům. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 1999, IX, č. 85. ISSN 1210-1117, s. 2.

¹¹⁷ 1. Máj 1999 označil Ondřej Slačálek v jednom ze svých textů za „slavnou porážku“ (SLAČÁLEK, O. První Máj... a co dál? *A-kontra*. 2006, č. 2, s. 3-4).

¹¹⁸ Srv. BASTL, M; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 100-111.

zbytečné brutalitě zásahu (Petr Uhl, Anna Šabatová, HOST...), ale ministr vnitra Stanislav Gross žádné pochybení nenalezl.¹¹⁹

Mnohem tvrdší zkouška čekala Stanislava Grosse na konci září toho roku, kdy se spolu se zasedáním Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v Praze už předem očekávaly velké nepokoje podobné těm, které zažil Seattle jako hostitelské město v prosinci 1999.¹²⁰ Plánované demonstrace tak přilákaly i anarchistické hnutí, které se na zasedání dlouho připravovalo, aby vyjádřilo svůj antiglobalizační postoj. Bezpečnostní opatření byla široká a policie, podnikatelé či běžní občané se hojně připravovali na nadcházející události, dokonce i vytvořenými barikádami v centru města.¹²¹

Nejrůznější levicová, ponejvíce anarchistická uskupení v té době zastřešila Iniciativa proti ekonomické globalizaci (INPEG), která požadovala celkové zrušení MMF a SB. INPEG se izoloval nejen od novinářů, ale i od jiných v otázce globalizace nakloněných uskupení, KSČM či jiných socialistických organizací. V prvních dnech zasedání uspořádal INPEG tzv. kontrasummit, na kterém se diskutovalo o mezinárodní politice a ideologických alternativách.¹²²

23. září uspořádala Antifašistická akce svou vlastní akci, která započala demonstrací na Náměstí míru a na jejímž konci zůstalo několik zbitých neonacistů ve vestibulu Hlavního nádraží.¹²³

Do historie se pak nejvíce zapsalo datum 26. září, kdy se cca 10 000 demonstrantů (údaje se liší) vydalo ke Kongresovému centru, kde se konal summit hostící přes 100 vrcholných světových politiků a celkem asi 15 000 hostů. Na tuto „pevnost“ pak zaútočili anarchističtí radikálové, kteří se sem sjeli z celého světa (zejména Itálie, ale i Německa, Španělska, ad.), ale byli zastaveni na Nuselském mostě. Strohý popis událostí by ovšem neměl zamaskovat fakt, že šlo o regulérní pouliční bitvu, která se následně rozlila do pražských ulic a při které docházelo

¹¹⁹ BUŠTA, P.; PALAS, P. Policisté prohnali anarchisty. *Večerník Praha*. Praha: Pragoprint, 2000, X, č. 102. ISSN 1210-1117, s. 1,3.

¹²⁰ Srv. Prahou obchází strašidlo nepokojů ze Seattlu. *ihned.cz* [online]. 15. 8. 2000. [cit. 2014-10-29]. Dostupné z WWW < <http://archiv.ihned.cz/c1-759890-prahou-obchazi-strasidlo-nepokoju-ze-seattlu>>.

¹²¹ Srv. *Týden: zpravodajský týdeník*. Praha: K Service, 2000, VII, č. 40. ISSN 1210-9940, s. 18-23.

¹²² Srv. CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 166-167.

¹²³ Srv. např. Bitka byla jen jedna, jinak klid. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 2000, XI, č. 224. ISSN 1210-1168, s. 2.

k tvrdému násilí a vandalismu; vzduchem létaly předměty všeho druhu, mnoho lidí bylo zraněno a došlo k výrazným materiálním škodám.¹²⁴ Krom Nuselského mostu se největší několikahodinové bitvy odehrály v Lumírově ulici či na Ostrčilově náměstí. Napadání byli i samotní delegáti konference, přes 50 policistů bylo zraněno (z toho 10 těžce) a necelých 900 lidí bylo zadrženo. INPEG se od celé záležitosti distancoval trochu polovičatým vyjádřením, že prý netušil, koho všeho tato demonstrace může přilákat.¹²⁵ Nic podobného Česká republika po roce 1989 nezažila a reakce veřejnosti byla v drtivé většině odmítavá,¹²⁶ přestože se objevily opět i hlasy, že policie zasahovala nepřiměřeně vůči nenásilným demonstrantům, zatímco skuteční agresivní viníci často utekli.¹²⁷ AFA se do této slavné demonstrace („S26“) zapojila též svou významnou rolí v organizaci tzv. „black blocu“,¹²⁸ taktiky demonstrantů, kteří se pro zabránění vlastní identifikace oblékají do černé barvy.

Ačkoli AFA a antifašismus hraje v té době spíše sekundární roli v rámci šíření a propagace anarchistických idejí,¹²⁹ její aktivita stoupá. Ponejvíce se zaměřovala na fyzické a jiné konfrontace s členy Národně sociálního bloku (NSB),¹³⁰ který se roku 2001 rozpadl a transformoval do Národního odporu (NO).¹³¹ Ten však během krátké, ale intenzivní konfrontace s AFA ustupuje též do pozadí (dokud se zase na čas nevrátí);¹³² Filip Vávra¹³³ jakožto nejvýraznější tvář vystupuje z hnutí.¹³⁴ Navíc, tyto úspěšné přímé akce a blokády zaměřené vůči neonacistům v kontrastu s takřka mizivou úspěšností anarchistické agitace lákaly více lidí. Dalším z důvodů byl též fakt, že pouhá antifašistická myšlenková platforma okleštěná od jiných anarchistických (a

¹²⁴ Srv. ČT24. První protesty odpůrců globalizace zažila Praha při summitu MMF a Světové banky. *Česká televize* [online]. 26. 9. 2010. [cit. 2014-10-31]. Dostupné z WWW <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/102471-prvni-protesty-odpurcu-globalizace-zazila-praha-pri-summitu-mmf-a-svetove-banky/>>.

¹²⁵ SPURNÝ, J.; KOVALÍK, J. Sejdeme se v Dubaji. *Respekt*. Praha: R Presse, 2000, XI, č. 41. ISSN 0862-6545, s. 4.

¹²⁶ *161>88* [dokumentární film] Režie Antifašistická Akce. Česká Republika, 2012.

¹²⁷ Srv. V ulicích Prahy vypukla válka. *Mladá fronta dnes*. Praha: MAFRA, a.s, 2000, XI, č. 226. ISSN 1210-1168, s. 1-3.

¹²⁸ Srv. HANUŠ, J. 161>88: recenze. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 7. 5. 2012. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <<http://janhanus.noblogs.org/927730-927730-161-88-recenze.php>>.

¹²⁹ BASTL, M.; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 104, 110.

¹³⁰ Jeden z mnoha pokusů neonacistů infiltrovat se na politickou scénu. MAREŠ, M. (2003) *cit. d.*, s. 232.

¹³¹ Ten již ambice v podobě vstupu do politiky neměl.

¹³² CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 166.

¹³³ Je zajímavé, že později Filip Vávra interpretuje tyto události zcela opačně: to AFA údajně se po roce 1999 dostává do fáze úpadku a útlumu (srv. *Akce!*. 2005, č. 10, s. 30).

¹³⁴ AFA: Šestnáct let v první linii. *antifa.cz*, [online]. 2. 4. 2006. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/afa-sestnact-let-v-prvni-linii>>.

revolučních) idejí poskytovala mnohem větší názorovou toleranci pro lidi různého politického přesvědčení, které spojoval zejména odpor proti fašismu. Z původně 4 skupin AFA (Praha,¹³⁵ Brno, Jihlava, Zlín¹³⁶) je jich v roce 2001 minimálně 6 (Náchod, Antifašistická skupina FSA)¹³⁷ a v roce 2002 již 14 (na různé úrovni spolupráce).¹³⁸ Nelze též opomenout vznik Antifašistické akce Bratislava (Antifašistická akcia Bratislava – AAB) v roce 2002 jakožto první výrazné militantní antifašistické skupiny na Slovensku, která na rozdíl od jiných (Trenčín, Nitra, Martin, Košice) vydržela existovat v konsolidované formě.¹³⁹ Zmíněná je nejen proto, že AFA deklaruje neuznávání státních hranic a podporuje příhraniční spolupráci, ale i z toho důvodu, že čeští a slovenští anarchisté a antifašisté měli k sobě vždycky z pochopitelných důvodů velmi blízko.

V dosavadním výčtu byly zmíněny zejména dvě velké akce: Global Street Party a demonstrace proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, poté také tradičně prvomájové demonstrace. Byly to akce spjaté především s anarchistickým hnutím, na kterých Antifašistická akce jakožto součást širší platformy více či méně výrazně participovala. Ovšem byl by to seznam neúplný a mohl by vyvolat mylný dojem, že AFA samotná příliš akcí neorganizovala.

Jako svou první akci sama AFA označuje demonstraci z léta 1996, která byla uspořádána na Betlémském náměstí v Praze na podporu kriminalizovaných antifašistů z německého Göttingenu. Byla však zakázána a napadena policií. Na podzim uspořádala AFA ještě Antifašistický festival sjednocení na Ladronce¹⁴⁰ nebo demonstraci proti fašismu na pražské Kampě 29. září.¹⁴¹

¹³⁵ Byla první.

¹³⁶ AFA Zlínsko je v této době celkem aktivní. Např. 14. 12. 2002 svolává spolu s FSA a Uherskoanarchistickým sdružením (UHAS) demonstraci do Uherského hradiště, kde jakýmkoliv incidentům s přítomnými neonacisty nakonec předejde policie. Srv. Antifašistická demonstrace v Uherském hradišti. *A-kontra*. 2003, č. 1, s. 6.

¹³⁷ *Akce!*. 2001, č. 4.

¹³⁸ BASTL, M.; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 110-111.

¹³⁹ Více o slovenském militantním antifašismu viz. TULÍK, M. Antifašistická scéna na Slovensku po roku 1989 a aktuální situace. *Akce!*. 2006, č. 12, s. 3-5.

¹⁴⁰ Asi nejznámější squat v České republice, který fungoval v Praze mezi lety 1993-2000 a byl svými aktivitami výrazně spjat s anarchistickou scénou (Anarchistická federace), dokud nebyl násilně vyklizen policií a soukromou bezpečnostní agenturou (Srv. Ladronka. *csaf.cz* [online]. 20. 11. 2011. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z WWW < https://wiki.csaf.cz/encyklopedie:squat_ladronka>.

¹⁴¹ Programový koncept AFA, 2001.

V lednu 1997 vrcholí kampaň proti policejním represím na Palackého náměstí v Praze¹⁴² a 27. září se koná AFA demonstrace proti sociálnímu útlaku.¹⁴³ V září roku 1999 se antifašisté střetávají s neonacisty v Rakovníku, v říjnu pořádá AFA kontrademonstraci na pražském Vítkově proti srazu ultrapravice a zároveň se vyděluje od trockistů, v listopadu spolu s FSA organizuje solidární demonstraci na podporu Mumia Abu-Jamala, amerického černošského antirasistického aktivisty odsouzeného za vraždu policisty v údajně zmanipulovaném procesu.¹⁴⁴ V únoru roku 2000 se koná například demonstrace proti fašismu a rakouskému politikovi J. Haiderovi v Otrokovicích, v dubnu se koná demonstrace v Brandýse nad Labem a nepovolená kontrademonstrace v Jihlavě,¹⁴⁵ na které anarchisté spolu s Romy vyjádřili nesouhlas s akcí Národní aliance.¹⁴⁶

Ještě před popisovaným zasedáním MMF a SB se antifašisté na konci května 2000 střetli s neonacisty v Mostě, případně stihli uspořádat během srpna první – a v dalších a pozdějších letech již tradiční – Antifa kemp (či „AFA camp“).¹⁴⁷ Smysl takového setkání objasňují sami antifašisté na internetu takto: „(Antifa kemp je)... dobrou příležitostí k setkání členů antifašistických skupin a sympatizantů AFA. V letních dnech a pěkném prostředí se tak mohou na jedné straně aktivní antifas informovat o svých aktivitách, vyměňovat zkušenosti a diskutovat o aktuálních tématech. Na druhé straně noví zájemci o antifašistické aktivity získají potřebné znalosti a zkušenosti pro činnost ve svém regionu. Každoročně je AFA kemp naplněn přednáškami, workshopy, diskusemi, semináři, výukou bojových umění, kulturou, zábavou a jinými společnými aktivitami.“¹⁴⁸ Podle anarchisty Jana Hanuše dokonce

¹⁴² *ibid.*

¹⁴³ *Srv. Akce!*, 2000, č. 2.

¹⁴⁴ *Srv. SVĚTLANA. Kauza Mumia Abu-Jamal. Feministická Skupina 8. března.* [online]. 2001. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z WWW < <http://fs8brezna.ecn.cz/files/pc1mumia.html>>.

¹⁴⁵ *Akce!*, 2000, č. 2.

¹⁴⁶ *Srv. REICHL, J. Sraz skinů v Jihlavě se obešel bez incidentů. idnes.cz,* [online]. 22. 4. 2000. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z WWW < http://zpravy.idnes.cz/sraz-skinu-v-jihlave-se-obešel-bez-incidentu-fzh-/domaci.aspx?c=A000422092955domaci_jkl>.

¹⁴⁷ *Akce!*, 2001, č. 3, s. 6.

¹⁴⁸ AFA kemp 2007. *antifa.cz,* [online]. 30. 10. 2007. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/afa-kemp-2007>>.

tyto AFA-kempy „hrály velkou roli v prudkém rozvoji AFA, zejména v její první fázi.“¹⁴⁹

V září 2001 se koná AFA demonstrace v Náchodě, v únoru 2002 je napadena vyloženě marginální demonstrace Pravé alternativy (cca 8 aktivistů?) ve Valašském Meziříčí, v listopadu se v baště neonacistů, Brně, koná hudební festival s názvem „Hip-hop proti fašismu“...¹⁵⁰ Ačkoli se výraznější viditelné akce v letech 2001-2002 nekonají (výjimkou budiž anarchistický 1. Máj 2002 v Brně, který je pojat vysloveně antifašisticky, a na kterém se střetli anarchisté s policií snažící se rozdělit antifašisty od neonacistů)¹⁵¹ a kvůli některým událostem dokonce zaznívá kritika do vlastních řad,¹⁵² politický projekt neonacistů NSB-PA leží - nejen díky vlastní politické neschopnosti a neorganizovanosti, ale též kvůli aktivitám AFA - na počátku roku 2002 definitivně v troskách.

Do zdaleka nevyčerpaného seznamu aktivit AFA musíme ale též zařadit nespočet menších či větších koncertů, přednášek, diskuzí, promítání, výstav či konferencí.¹⁵³

1.4 Federace anarchistických skupin (FAS, 2003-2006/7)

Mnoho lidí se profilovalo více jako radikální antifašisté, nežli jako revoluční anarchisté, což se nelíbilo zejména FSA, která nejprve iniciovala vznik Antifašistické skupiny FSA, od roku 2001/2 (?) patrně spolupracující skupiny AFA.¹⁵⁴ Ta se v hojně míře – asi ve spolupráci s AFA - též věnovala fyzickému napadání neonacistů, ale vzhledem ke své „ideové vybavenosti“ si vybrala za cíl i autoritářskou levici (trockisty

¹⁴⁹ HANUŠ, J. Akce, č. 15. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 7. 2. 2012. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <<http://janhanus.noblogs.org/919340-919340-akce-c-15.php>>.

¹⁵⁰ *Akce!*. 2001, č. 4; *Akce!*. 2002, č. 5.

¹⁵¹ Na obou stranách se sešlo cca 400 lidí, neonacisté byli pravděpodobně v převaze. Řada anarchistů slavila klasicky na Štřeleckém ostrově v Praze. (Srv. ŠTECHROVÁ, V. Ozvěny dne 1. 5. 2002. *rozhlas.cz*, [online]. 1. 5. 2002. [cit. 2014-11-22]. Dostupné z WWW <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/ozveny-dne-1-5-2002--34995>; PS. Oslavy 1.mája 2002 /Bratislava, Praha, Brno/. *csaf.cz*. [online]. 5. 5. 2002. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <<http://www.csaf.cz/index.php?clanok=25>>).

¹⁵² Například za slabou účast 28. 10. 2001 na AFA demo (Srv. *Akce!*. 2002, č. 5).

¹⁵³ AFA jakožto součást celosvětového antifašistického hnutí se zúčastnila řady zahraničních výjezdů (Srv. Programový koncept AFA, 2001).

¹⁵⁴ Bastl uvádí rok 2002, ale v kontaktech AFA se již objevuje v roce 2001 (Srv. BASTL, M; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 110-111; *Akce!*. 2001, č. 4).

a komunisty).¹⁵⁵ Záhy dochází k takovému sblížení FSA a AFA, že se FSA a určitá větší část AFA¹⁵⁶ spojuje ve Federaci anarchistických skupin (FAS).¹⁵⁷ Zde se snaží revoluční anarchisté o jakousi „indoktrinaci“ skupiny a akcentují politickou a ideovou stránku antifašismu vycházejícího z ideálů anarchismu. Toto propojení nalezne řadu odpůrců (např. O. Slačálek), kteří nově vzniklou FAS obviňují z „kolonizace“ scény, sektářství a elitářství.¹⁵⁸ Objevují se totiž také – byť nakonec neúspěšné - snahy FAS sjednotit celé anarchistické hnutí.¹⁵⁹

Přestože je FAS-AFA ve své době považována za nejvýraznější a nejmilitantnější složku českého antifašismu,¹⁶⁰ výrazně roste a v následujícím období se rozhoří velmi široká a plodná debata ohledně pojetí antifašismu jako takového,¹⁶¹ FAS ve své roli selhává a upadá. Přesněji řečeno, selhávají snahy revolučních anarchistů monopolizovat tuto scénu a ovládnout AFA. Jakási fúze a využití AFA k politickým účelům se nekoná, naopak se FAS rozpadá a rozpouští v AFA.¹⁶² FAS mizí ze scény v letech 2006 a 2007,¹⁶³ zatímco AFA přežívá bez úhony. Místo

¹⁵⁵ BASTL, M. Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?. *Rexter* [online]. 7. 11. 2010. č. 2 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>. ISSN: 1214-7737.

¹⁵⁶ Zprvu bez AFA Brno, která se po osobních sporech rozpadá v roce 2004 a transformuje se do AFA-FSA Brno (*Akce!*. 2004, č. 9, s. 40). Tou dobou vzniká např. další menší skupina Antifašistický odpor Přerov, později též AFA-FAS Olomoucko (*Akce!*. 2005, č. 10, s. 2), atp.

¹⁵⁷ Spojení do AFA-FSA je oznámeno například v editorialech osmého čísla časopisu *Akce!* z července 2003.

¹⁵⁸ BASTL, M.; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 111-112.

¹⁵⁹ CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 167.

¹⁶⁰ MAREŠ, M. Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989. *Rexter* [online]. 1. 11. 2004. č. 4 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/anarchisticky-terorismus-v-ceske-republice-po-roce-1989/2004/11/01/>>.

¹⁶¹ Viz dále.

¹⁶² BASTL, M. Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?. *Rexter* [online]. 7. 11. 2010. č. 2 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>. ISSN: 1214-7737.

¹⁶³ Kromě utlumení činnosti aktivistů, redaktorů a dalších členů FAS, zmiňuje FAS ve svém prohlášení o ukončení činnosti z 18. listopadu 2007 právě výše zmiňovaný důvod: „Velmi aktivní pracovní skupinou federace byla také Antifašistická akce (AFA). Jedním z jejích cílů bylo vytvořit a zabezpečit prostor, který by byl následně vyplněn činností anarchistických organizací. Tato strategie byla nastíněna v jejím Programovém konceptu. Výsledek byl spíše opačný. Prakticky celá federace začala postupně vytvářet prostor pro antifašistické aktivity a podílet se na nich, jako hlavní náplní své činnosti. Postupně se tak zájem lidí z federace přesunul směrem od anarchistické práce k antifašismu. Po vnitřním vývoji, spolu s generační a personální obměnou, přestala být AFA pracovní skupinou FAS. Jde vlastní cestou, která se rozešla s myšlenkou revolučního antifašismu, jako součásti anarchistického hnutí a jeho organizací.“ (Prohlášení o ukončení činnosti Federace anarchistických skupin. *csaf.cz*. [online]. 22. 11. 2007. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <https://www.csaf.cz/co_pisu_inde.php?sprava=470&lokal=1>).

revolučního antifašismu zdokonaluje svůj profesionální přístup v samotném antifašismu.¹⁶⁴

Toto období (přibližně 2003-2005) samotná AFA označila jako období „zimního spánku“, jako období, kdy AFA svůj „boj o ulici“ vyhrála. Tím, že utichla neonacistická scéna, utichla do jisté míry i Antifašistická akce. To však neznamená, že by potyčky v té době úplně zmizely, pouze poklesly.¹⁶⁵ Za všechny ty „viditelné“ jmenujme pokus antifašistů, Židů a veřejnosti (asi 150 lidí) zabránit neonacistickému pochodu pražským židovským městem v lednu 2003,¹⁶⁶ nebo prvomájovou potyčku téhož roku v pražských Dejvicích, kde utrpěla šrámy neonacistická skupinka údajně provokující anarchistickou většinu.¹⁶⁷ Naprosto poklidná byla oslava 1. Máje v Otrokovicích, kde se společného pochodu zúčastnily bok po boku FSA, AFA, Anarcho-komunistická alternativa (AKA) a Odborový svaz Rovnost. Průvod asi 50 lidí se konal krátce poté, co byla v Otrokovicích neonacisty napadena akce (přednáška a koncert) pořádaná AFA.¹⁶⁸ Podobných srážek a incidentů bylo mnohem více a nemá cenu je do hloubky rozebírat. Význam však mají k opětovnému dokreslení situace, která krom zmíněné absence výraznějších střetů nebyla nikterak specifická a výjimečná - naopak dokumentuje běžný a dlouhotrvající subkulturní a politický život odehrávající se na poli tzv. ultrapravice a ultralevice. Tak například 20. dubna 2003 se v Praze na Jižním městě koná demonstrace proti neonacistickému násilí pořádaná AFA a FSA¹⁶⁹ a po prvomájovém fiasku¹⁷⁰ se neonacisté snaží vyprovokovat menší střet 10. května v Rakovníku. 24. září se koná demonstrace v Písku k 10. výročí a připomenutí smrti Tibora Danihela. Na místě se krom uctění památky mluví o rostoucí xenofobii a rasismu ve společnosti, o provázanosti neonacistů s policií a kapitalismem, či o

¹⁶⁴ BASTL, M; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*, s. 116-117.

¹⁶⁵ Srv. AFA: Šestnáct let v první linii. *antifa.cz*, [online]. 2. 4. 2006. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/afa-sestnact-let-v-prvni-linii>>.

¹⁶⁶ 11. 1. 2003 se neonacisté s pochodněmi pokusili pochodovat starou židovskou čtvrtí, nakonec však částečně díky blokadě a částečně policii změnili svou trasu. Srv. ZÁRAS, Petr. Boj o židovské město. *A-kontra*. 2003, č. 1, s. 6; Kde jste sakra byli? *maskil.cz*, [online]. 2003. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z WWW <<http://www.maskil.cz/6a/3.htm>>.

¹⁶⁷ TON. 1. máj: Anarchisty napadli skini, jinak klid. *idnes.cz*, [online]. 1. 5. 2003. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <http://zpravy.idnes.cz/1-maj-anarchisty-napadli-skini-jinak-klid-fdk-domaci.aspx?c=A030430_195116_domaci_ton>.

¹⁶⁸ První Máj v Otrokovicích. *A-kontra*. 2003, č. 2, s. 4; PZ. Antifa info. *A-kontra*. 2003, č. 2, s. 9.

¹⁶⁹ Již dříve se zde konala demonstrace (2. prosince 2001). Tentokrát se na ní sešlo asi 100 lidí, proti kterým vystoupila zhruba poloviční skupina neonacistů (*Akce!*. 2003, č. 8, s. 16-17).

¹⁷⁰ Antifašisté též v květnu zapalují auto Filipa Vávry.

snahách bývalých skinheadů a chuligánů tvářit se jako „obyčejní lidé“, kteří budou řešit sociální problémy vstupem do politiky.¹⁷¹ V Brně úřaduje během téhož roku neonacistický a chuligánský gang s názvem Johnny Kentus Gang (JKG), který útočí na mladé lidi či zapaluje bezdomovce; 5 antifašistů je odsouzeno za násilí, kterého se dopustili při střetu s neonacisty 28. října v Ostravě, v červnu 2005 se proti sjezdu Národního sjednocení (NSJ) sjede stovka antifas, atd., atd.¹⁷²

V únoru 2005 byla také zahájena kampaň Good Night White Pride (GNWP), která je koncipována primárně a výrazně antifašisticky a která má za cíl udržet kulturní a zejména hudební akce bez neonacistů a neonacistické propagace, což se týká ponejvíce konkrétních žánrů, jakými jsou například hardcore nebo punk.¹⁷³

1.5 AFA od rozpadu FAS až dodnes

V období před rokem 2006 se tedy děje také mnoho událostí v kontextu antifašistického boje, ovšem nezdají se být příliš výrazné. Jak bylo řečeno, projekt FAS a její přepjatá snaha o přísné propojení s ideovou základnou anarchismu ztroskotává, ale AFA přežívá a existuje i nadále.¹⁷⁴

Ještě než se AFA definitivně rozejde s FAS (FSA), která vydá své poslední prohlášení na konci roku 2007 (viz výše), aktivizuje se v roce 2006 opět neonacistická scéna, která o sobě dá po delší době výrazněji vědět v březnu. Tehdy skupina ultrapravičáků pravděpodobně z Národního odporu napadne anarchistický koncert pořádaný v pražském klubu Modrá vopice.¹⁷⁵ Útok byl sice odražen, ale ve spojitosti s dalším fingovaným útokem (neonacisté se vydávali údajně za antifas) o týden později v klubu Nakashi¹⁷⁶ a dalšími násilnými incidenty, začalo být jasné, že se roztáčí nové kolo konfliktu.

¹⁷¹ KOUDELKA, M. Dnes oči odvrátíš, zítra ti je zatlačí! *Akce!*. 2004, č. 9, s. 22-23.

¹⁷² Srv. PZ. Antifa info. *A-kontra*. 2003, č. 2, s. 9; Konec Národního odporu?. *A-kontra*. 2003, č. 2, s. 14; Propagace fašismu v České televizi? *A-kontra*. 2004, č. 1, s. 8-9; *A-kontra*. 2004, č. 4, s. 7; SEKULA, O. Otrokovice zůstaly antifašistické! *Akce!*. 2005, č. 11, s. 9.

¹⁷³ Good Night White Pride. *gnwp.cz*. [online]. 2013?. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < http://blog.gnwp.cz/?page_id=22>; Více o Good Night White Pride. *gnwp.cz*. [online]. 2013?. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://blog.gnwp.cz/?p=72>>.

¹⁷⁴ O ideologickém vývoji viz další kapitoly.

¹⁷⁵ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

¹⁷⁶ Antifa někdy nemusí být Antifa. *antifa.cz* [online]. 28. 3. 2006. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/antifa-nekdy-nemusi-byt-antifa>>.

Vznikají totiž tzv. Autonomní nacionalisté (AN), kteří čerpají inspiraci v autonomní neonacistické scéně v Německu, stejně jako paradoxně ve svých ideových nepřátelích.¹⁷⁷ Posiluje též Národní korporativismus, který vznikl již v roce 2004, ale naplno se začíná projevovat až v letech 2005 a 2006, kdy pod vedením nového předsedy Jiřího Petřivalského začíná spolupracovat napříč ultrapravicovým spektrem, a to např. s NO, VF, či Dělnickou stranou (DS). Ačkoli se NK snažil prezentovat jako vlastenecká organizace, jeho napojení na neonacistickou scénu bylo více než očividné.¹⁷⁸ V květnu 2006 pak NK uspořádal demonstraci v Hodoníně, na kterou dorazila i skupina z řad AFA, které však v potenciálním napadení nacistického pochodu zabránila policie.¹⁷⁹

Ve stejném roce se AFA pokusila ještě o blokádu neonacistů z NK a NO v Jihlavě¹⁸⁰ a Břeclavi.¹⁸¹ Také je vhodné opět zmínit prvomájovou demonstraci, která těmto všem letním událostem předcházela a nad kterou se na stránkách A-kontry v obecné rovině zamýšlel Ondřej Slačálek.¹⁸² Na rozdíl od anarchistického 1. května 2005, který skončil pro anarchisty ostudou, neboť v Brně byla demonstrace zrušena a mladé aktivisty zastoupila skupina několika málo lidí,¹⁸³ se hlavní demonstrace 1. května 2006 konala v Praze, a to s výraznější účastí. Opět byl pojatý anarchisticky a antifašisticky zároveň, neboť se jednalo o kontra-demonstraci ČSAF na Palackého náměstí. Shromáždění se zúčastnila například i Strana zelených. Antifašisticky smýšlejících lidí se sešlo celkem cca 300, aby vyjádřilo nesouhlas s o něco málo větší skupinou neonacistů, kteří demonstrovali za „práva dělníků demokratické mládeže“, ať už to v té chvíli znamenalo cokoli (pravděpodobně jen narychlo vymyšlenou záminku k sešlosti). Policie oba tábory rozdělila a nedovolila výraznější střet. Média si pak nejvíce všimla incidentu, kdy byla před očima vlastních dětí brutálně napadena

¹⁷⁷ Viz dále.

¹⁷⁸ Národní korporativismus: Sbohem a šáteček. *antifa.cz* [online]. 17. 9. 2008. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/narodni-korporativismus-sbohem-a-satecek>>.

¹⁷⁹ Srv. např. MIV. V Hodoníně se střetli skini s anarchisty. *novinky.cz*. [online]. 28. 5. 2006. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.novinky.cz/krimi/86516-v-hodonine-se-stretli-skini-s-anarchisty.html>>.

¹⁸⁰ Srv. Trapas nazi-dorostu v Jihlavě. *antifa.cz* [online]. 5. 7. 2006. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/trapas-nazi-dorostu-v-jihlave>>.

¹⁸¹ Srv. Nácku, fašoune, nefetuj a pracuj!. *antifa.cz* [online]. 5. 7. 2006. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/nacku-fasoune-nefetuj-a-pracuj>>.

¹⁸² SLAČÁLEK, O. První Máj... a co dál? *A-kontra*. 2006, č. 2, s. 3-4.

¹⁸³ Srv. NETOLICKÝ, T. Tři pohledy na první máj 2005. *csaf.cz*. [online]. 18. 8. 2005. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.csaf.cz/index.php?clanok=400>>.

policistou T. Čermákem Kateřina Jacques, politička SZ.¹⁸⁴ Tato kauza narostla do větších rozměrů a zapříčinila širokou diskusi ohledně policejních zákroků a chování při podobných příležitostech - sami politici (ministr vnitra Bublan, premiér Paroubek) označili zákrok jako neadekvátní.¹⁸⁵ Ondřej Slačálek se pak kriticky zamýšlel nad názory, které se uvnitř anarchistického hnutí objevovaly, zdali není zbytečné z prvomájových demonstrací dělat demonstrace antifašistické a varoval před únavou anarchistických aktivistů.¹⁸⁶

V roce 2006 též vzniká další antifašistická kampaň s názvem We Will Rock You (WWRV) snažící se upozornit na módní značky spojené s neonacismem,¹⁸⁷ v říjnu téhož roku je uspořádán první fotbalový turnaj nesený v duchu antifašismu a tolerance s názvem Love Football Hate Racism (LFHR),¹⁸⁸ který se zábavnou a sportovní formou snaží vymezit nejen proti rasismu.¹⁸⁹ V listopadu se zase koná kulturní akce v podobě několikadenního festivalu Weekend of Music and Protest k 10. výročí založení AFA,¹⁹⁰ který je kromě různých přednášek a karnevalu zaměřen zejména na koncerty. Ačkoli je z řad neonacistů silně voláno po boji a útoku na tuto akci (F. Vávra, bojůvky tzv. Anti-antifa), krom jednoho menšího incidentu celý festival proběhne v klidu.¹⁹¹

I následující rok 2007 proběhne ve znamení intenzivní antifašistické aktivity, a to nejen v podobě několika demonstrací a blokád. Hned z kraje roku, 13. ledna svolává část NK neonacistickou demonstraci do Otrokovic,¹⁹² místa se silnou anarchistickou a antifašistickou tradicí. Proti cca 150 neonacistům z různých organizací a krajů se sjede přes 200 antifas, kteří se přes bránění a zákroky policie snaží pochod blokovat a

¹⁸⁴ Srv. Policista, který napadl poslankyni Jacques, se vrací k soudu. *tn.cz* [online]. 5. 2. 2008. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/video-policista-ktery-napadl-poslankyni-jacques-se-vraci-k-soudu.html>>.

¹⁸⁵ Paroubek odsoudil zákrok policisty proti Jacques. *ihned.cz* [online]. 2. 5. 2006. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z WWW < http://ihned.cz/c4-10070910-18365370-000000_d>.

¹⁸⁶ SLAČÁLEK, O. První Máj... a co dál? *A-kontra*. 2006, č. 2, s. 3-4.

¹⁸⁷ *We Will Rock You*. [online]. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://wwry.antifa.cz/cz/>>.

¹⁸⁸ Kampaň s tímto názvem vznikla na jaře 2006 (Co je LFHR. *Love Football Hate Racism*. [online]. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < http://lfhr.antifa.cz/?page_id=2>).

¹⁸⁹ *ibid.*

¹⁹⁰ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

¹⁹¹ Srv. SOKAČOVÁ, L. Ve znamení hudby a protestu. *A-kontra*. 2006, č. 4, s. 4; NETOLICKÝ, T. Weekend of music and protest. *A-kontra*. 2006, č. 4, s. 5.

¹⁹² Pravděpodobně v rámci konkurenčního boje uvnitř organizace (J. Petřivalský totiž tou dobou plánuje sraz v Praze). Srv. NETOLICKÝ, T. Neonacisté v Otrokovicích jako sedláci u Chlumce. *A-kontra*. 2007, č. 1, s. 6-7.

konfrontují neonacisty alespoň ve dvou menších potyčkách a házenými předměty v podobě lahví apod. Nakonec se jim podaří neonacistický pochod oproti původním plánům změnit a otočit. Po skončení demonstrace píše AFA dokonce obyvatelům města otevřený dopis, ve které se omlouvá za své činy a které ospravedlňuje svým bojem proti fašismu.¹⁹³

24. února svolávají DS a AN demonstraci do Berouna, kde protestují proti americkým základnám. Proti asi stovce zúčastněných se sjede asi až 150 antifašistů, přičemž jsou to opět oni, kdo jsou bráni jako narušitelé svolané demonstrace, takže proti nim policie opět zasahuje a několik z nich zatýká.¹⁹⁴ Ve velmi podobném duchu, co se týče celkového průběhu akce, probíhá snaha o blokádu neonacistické demonstrace v Přerově z 10. března,¹⁹⁵ kterou uspořádal NK s účastí lidí z DS i NO. Tématem demonstrace měl být tentokrát antikomunismus. Po předchozí krátké mobilizaci se do města též sjíždí asi přes 100 antifas, kteří i s podporou místních Romů stavějí barikády proti průvodu neonacistů, kteří početně lehce převažují. Ty však opět doprovází policie a blokádu nekompromisně rozhání a několik účastníků zatýká. Do střetu se ale dostane i s několika neonacisty.¹⁹⁶

Další střety různé intenzity mezi oběma tábory probíhaly i v dalších městech, namátkou v Mostě, Litvínově či Vlašimi.¹⁹⁷ Nejvýznamnější a co do rozsahu největší událostí se stal pravděpodobně naplánovaný neonacistický pochod napříč pražským židovským městem 10. listopadu. Po čtyřech letech to byl další podobný pokus v řadě, tentokrát přímo na výročí Křišťálové noci.¹⁹⁸ Organizace se ujal Erik Sedláček skrytý

¹⁹³ Srv. *ibid.*; FUKSA, A. V Otrokovicích demonstrovali pravicoví radikálové. *novinky.cz*. [online]. 13. 1. 2007. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.novinky.cz/domaci/106470-v-otrokovicich-demonstrovali-pravicovi-radikalove.html>>.

¹⁹⁴ Srv. FRANKE, Thomas. Úspěch proti neonacistům. *Solidarita*. [online]. 9. 3. 2007. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z WWW < <http://solidarita.socsol.cz/2007/solidarita/uspech-proti-neonacismus>>; Beroun: nazi válečníci za mír. *antifa.cz* [online]. 5. 3. 2007. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/beroun-nazi-valecnici-za-mir>>; SLAČÁLEK, O.; NOVOTNÁ, A. Kde to žije, tam je Antifa. *A-kontra*. 2007, č. 1, s. 8-9.

¹⁹⁵ Přerov se pak stane místem pochodů ultrapravice i v několika dalších letech (2009, 2011).

¹⁹⁶ Srv. SLAČÁLEK, O.; Další bitva extremistů? *A-kontra*. 2007, č. 1, s. 3; Neonacistický pochod v Přerově. *antifa.cz* [online]. 16. 3. 2007. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/neonacisticky-pochod-v-prerove>>.

¹⁹⁷ Srv. tabulku In Přerovem táhli neonacisté. Policie zadržela třicet z nich. *tyden.cz*. [online]. 4. 4. 2009. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z WWW < http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/prerovem-tahli-neonaciste-policie-zadrzela-tricet-z-nich_113302.html>.

¹⁹⁸ Jakoukoli spojitost s Křišťálovou nocí, s Národním odporem i neonacisty Erik Sedláček neustále popíral. Veškerá nařčení označil za vykonstruovaná a ohledně pochodu a protestů se vyjádřil v rozhovoru pro MF DNES třeba takto: „Já jsem žádné protesty veřejnosti nezaznamenal. Pokud jde o protesty židovských organizací,

za uměle stvořené uskupení „Mladí národní demokraté“, ale ve skutečnosti čelní představitel Národního odporu. Tento, vzhledem k známé historii, nesmírně troufalý a provokativní nápad¹⁹⁹ dokázal zmobilizovat ohromnou vlnu odporu mezi samotnými židovskými organizacemi, politiky a samotnou veřejností, která se ve velmi hojném počtu vydala do pražských ulic tomuto pochodu zabránit. Samotná AFA napočítala až 2 000 svých přívrženců,²⁰⁰ což událost řadí jako „největší antifašistickou demonstraci v dějinách polistopadové České republiky“.²⁰¹ Neonacisté se sjížděli na místo z celé republiky a řada z nich byla již vzápětí zadržena policií a zbavena zbraní, které si přivezli s sebou. Přes celý den docházelo k nejrůznějším potyčkám, přičemž k největšímu střetu došlo před Právnickou fakultou, před kterou posléze zůstalo ležet několik zkrvavených neonacistů, kteří byli jinak naháněni antifašisty po celý den, a ne vždy dokázala policie včas zakročit. Z davu pravicových demonstrantů také v jednu chvíli vystřelil z plynové pistole bývalý mluvčí NO Petr Kalinovský, než byl ihned odpůrci zpacifikován a zraněn. Situace se ve městě uklidnila až v pozdějších večerních hodinách – anarchisté, kteří se chtěli fyzicky setkat s neonacisty, byli rozehnáni ve Spálené ulici a na Národní třídě.²⁰²

A ačkoli se neonacisté chtěli hned týden poté sejít na výročí 17. listopadu a demonstrovat svou sílu, tato událost, která pro ně skončila vysloveným debaklem (pro mnohé i zraněním) a která vyvolala celospolečenské odsouzení, pro ně znamenala alespoň krátkodobý ústup z výsluní. Národní odpor se drolí a Národní korporativismus utlumuje svou činnost.²⁰³ Zbývají AN, ale celkovou iniciativu přebírá Vandasova Dělnická strana, se kterou začínají ostatní subjekty čile spolupracovat.²⁰⁴

pokládám za skandální, že si tyto organizace dovolují veřejně vyzývat k porušování shromažďovacího zákona a svolávání jakýchsi bitkařů do centra Prahy. Jde o naprosté pohrdání rozhodnutím soudu a zákony ČR.“ (EICHLER, P. Organizátor pochodu: Protesty židů jsou skandální. *iDnes.cz* [online] 25. 10. 2007. [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < http://zpravy.idnes.cz/organizator-pochodu-protesty-zidu-jsou-skandalni-fwp-domaci.aspx?c=A071025_092307_domaci_pei>).

¹⁹⁹ Oficiálním důvodem demonstrace byla např. válka v Iráku, atp.

²⁰⁰ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

²⁰¹ BASTL, M; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada Publishing, s. 50.

²⁰² Bitva o židovské město. *lidovky.cz* [online]. 10. 11. 2007 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < http://www.lidovky.cz/db_online.asp?online=1003024>.

²⁰³ V dubnu 2008 definitivně ukončuje svou činnost (Národní korporativismus: Sbohem a šáteček. *antifa.cz* [online]. 17. 9. 2008. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/narodni-korporativismus-sbohem-a-satecek>>).

²⁰⁴ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

Rok 2008 pak sama AFA označuje za vrchol svých vlastních aktivit a existence,²⁰⁵ rozvíjí precizní monitoring svých odpůrců, otevírá se do jisté míry veřejnosti²⁰⁶ a v této souvislosti startuje první ročník festivalu MayDay na pražské Císařské louce, který přiláká tisíce lidí. Dále například naplno využívá přímých akcí.²⁰⁷ Na počátku roku je ale též v Příbrami zavražděn mladý skinhead Jan Kučera (umírá po dvou dnech na následky zranění), člověk z antifašistického prostředí, kterého pobodal neonacista Jiří Fous.²⁰⁸ Tuto smrt si AFA, vzhledem k tomu, že Kučera považovala za jednoho z vlastních řad, dodnes každý rok pravidelně připomíná. Z důvodu narušování piety ze strany neonacistů, policie a médií však upustila časem od veřejných vzpomínkových akcí.²⁰⁹ Po této vraždě a v přímé souvislosti uspořádala Antifašistická akce v říjnu 2008 výstavu "Oběti neonacismu po roce 1989 v ČR" v Lidicích,²¹⁰ která se následně stala putovní.

Přestože je AFA výrazně aktivní na poli přímých akcí („dorážecí akce“, jak je sama v roce 2011 nazývá),²¹¹ velmi detailního a úspěšného monitoringu neonacistického prostředí včetně jejích aktérů a kulturních činností, v jedné věci začne výrazně zaostávat, byť do značné míry z vlastního rozhodnutí. Přestane totiž pořádat veřejné akce v podobě demonstrací a hlavně protidemonstrací, které označí ve výsledku za kontraproduktivní a pro organizaci vyčerpávající.²¹² Proto je i její reakce na vypuknuvší nepokoje v litvínovském sídlišti Janov²¹³ v druhé polovině roku 2008,

²⁰⁵ Na svém webu AFA v roce 2008 údajně uváděla až 16 spolupracujících skupin, v roce 2007 to mělo být 14 a v roce 2010 13 skupin. Oproti přelomu tisíciletí (viz výše) rostoucí, ale přibližně srovnatelné číslo (BASTL, M. Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?. *Rexter* [online]. 7. 11. 2010. č. 2 [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>. ISSN: 1214-7737).

²⁰⁶ AFA pracovala vždy v utajení. Je tím myšlen spíše jakýsi posun ve snaze naklonit si alespoň část veřejného mínění, což v raných letech své existence odmítala. O této polemice ovšem také viz dále.

²⁰⁷ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

²⁰⁸ Více o události viz EICHLER, P. Útočník v německé uniformě zabíjel v Příbrami bajonetem. *iDnes.cz* [online] 23. 1. 2008. [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < http://zpravy.idnes.cz/utocnik-v-nemecke-uniforme-zabijel-v-pribrami-bajonetem-pjb-/krimi.aspx?c=A080123_123915_krimi_pei>; *Nezapomeneme* [online]. [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < <http://nezapomeneme.antifa.cz/?p=59>>; Může být Rom neonacista? *antifa.cz* [online]. 20. 1. 2011. [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/muze-byt-rom-neonacista>>.

²⁰⁹ Pět let od vraždy Jana Kučery. *antifa.cz* [online]. 24. 1. 2013. [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/pet-let-od-vrazdy-jana-kucery>>.

²¹⁰ Srv. Výstava "Oběti neonacismu po roce 1989 v ČR". [online]. 10. 10. 2008. [cit. 2014-12-03]. Dostupné z WWW < http://www.lidice-memorial.cz/curently_cz.aspx?idAkce=32&idMista=%>.

²¹¹ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

²¹² Viz dále.

²¹³ Ačkoli problematika Janova má mnohem hlubší a širší souvislosti, které se samozřejmě v interpretaci příčin z různých stran liší (Srv. např. ČTK. Člověk v tísní: Nepokoje v Janově jsou důsledkem přehlížení ghett. *Romea.cz*.

na kterých participuje Dělnická strana a neonacisté, v tomto ohledu v podstatě mizivá. AFA údajně po vnitřní bouřlivé reakci odmítá eskalovat situaci vlastní oficiální akcí.²¹⁴ Od té doby se na mnoha podobných akcích sice vyskytují stále odpůrci ultrapravice, ale v menších hloučcích radikálních antifašistů, případně se mobilizuje širší veřejnost pod záštitou jiných iniciativ či organizací, které buď fungují dlouhodobě a třeba i na širší či primárně úplně jiné myšlenkové bázi, nebo vnikly jednorázově kvůli nahlašovaným pochodům neonacistů (Iniciativa Ne Rasismu!,²¹⁵ Asociace Alerta,²¹⁶ Freedom not Fear,²¹⁷ Nenávist není řešení,²¹⁸ V Ústí nácky nechceme,²¹⁹ V Plzni nácky nechceme,²²⁰ nebo třeba facebooková stránka V Ostravě nácky nechceme,²²¹ atd.). Po událostech v Janově byla AFA kritizována uvnitř anarchistického hnutí, ale sama odmítá, že by k pravděpodobně největšímu vzednutí

[online]. 29. 11. 2008. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.romea.cz/cz/zpravy/clovek-v-tisni-nepokoje-v-janove-jsou-dusledkem-prehlizeni-ghett>>), pomyslnou rozbuškou se stal incident, při kterém „hlídka“ (či „ochranný sbor“) Dělnické strany vedená/y Lucií Šlégrovou se dostal/a do konfliktu s Romem Vildou Matejem, který ji začal vulgárně nadávat (Srv. PROCHÁZKOVÁ, M. Konflikt, který odstartoval nepokoje v Janově, u soudu. *Mostecký deník*. [online]. 24. 6. 2009. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://mostecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/konflikt-ktere-odstartoval-nepokoje-v-janove-bude.html?reakce=342325>>).

²¹⁴ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

²¹⁵ Na svých internetových stránkách iniciativa píše, že „Iniciativa Ne rasismu! je studentská antifašistická organizace. Přestože ve své společensko-politické kritice vycházíme z radikálně-levicových pozic, nechceme se omezovat a svazovat žádnou konkrétní ideologií.“ (Dostupné z WWW < <http://nerasismu.cz/onas>>). Přitom vznikla pravděpodobně jako reakce na infiltraci předchozí iniciativy Studenti proti rasismu radikálně levicovými skupinami jako Socialistická Solidarita (SocSol) či Socialistická organizace pracujících (SOP). Srv. FIALA, M. (2010) *cit. d.*, s. 47; HANUŠ, J. Kulatý čtverec nepolitického antifašismu. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 19. 1. 2010. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://janhanus.noblogs.org/831334-831334-kulaty-ctverec-nepolitickeho-antifasismu.php>>.

²¹⁶ Federativní sdružení lokálních skupin a lidí, kteří odmítají kapitalismus a třídní společnost. Více viz Asociace Alerta: Kdo jsme a co chceme. *Asociace Alerta*. [online]. 24. 6. 2009. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://asociacealerta.noblogs.org/kdo-jsme/>>.

²¹⁷ Z jejich facebookových stránek (internetové stránky na konci roku 2014 nefungují): „Česká iniciativa Freedom not Fear (FNF) vznikla v reakci na vzrůstající mánii sledování a kontroly. Společně s DIY Karnevalem pokračuje jak v tradicích street party, tak v myšlenkovém atakování většinové společnosti.“ (Dostupné z WWW < https://www.facebook.com/pages/Svoboda-m%C3%ADsto-strachu-Freedom-not-fearcz-alias-FNFcz/107646199264252?sk=info&tab=page_info>).

²¹⁸ Vzniklá v souvislosti s pochody na severu Čech. Více viz internetové stránky. (Dostupné z WWW < <http://innr.wordpress.com/about/>>).

²¹⁹ V souvislosti s „pochodňovým“ pochodem svolaným v dubu roku 2009 Autonomními nacionalisty údajně jako vzpomínka na bombardování Ústí nad Labem v roce 1945 (V Ústí se chystá akce proti pochodu neonacistů. *Romea.cz*. [online]. 19. 2. 2009. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.romea.cz/cz/zpravy/v-usti-se-chysta-akce-proti-pochodu-neonacistu>>).

²²⁰ Původně iniciativa proti pochodu neonacistů v lednu 2008 v Plzni, postupem času již širší „Občanská iniciativa proti mezilidské nenávisti a na podporu mezilidského respektu“.

²²¹ Dostupné z WWW < <https://www.facebook.com/vostravenackynechceme?fref=ts>>.

neonacistických sil za poslední dobu mlčela. Pouze bylo a je třeba údajně přehodnotit celkovou strategii a zamyslet se nad jinými antifašistickými aktivitami.²²²

Přesto nezůstaly janovské události bez odezvy a Antifašistická akce svolala na 13. prosince demonstraci na pražský Těšnov, aby vyjádřila svůj odpor proti litvínovským pokusům o pogromy (celé heslo znělo: „Proti rasistickým pogromům, proti sociálnímu vyloučení, za důstojný život pro všechny“).²²³ Na demonstraci („D13“) se nakonec sešlo asi 800 lidí,²²⁴ což do jisté míry překvapilo policii, která čekala patrně menší účast. AFA sebekriticky přiznala, že širší veřejnost z nejrůznějších důvodů (pasivita, slabé mediální pokrytí) akce nepřilákala, ale i tak se na demonstraci sešlo široké spektrum lidí, od radikálních antifašistů, přes jiné spřízněné nejen anarchistické organizace, až po homosexuály a Romy.²²⁵ Na demonstraci zazněla celá řada projevů, ale nejradikálněji se k celé situaci vyslovili autonomní fašisté, kteří před finálním zvoláním „smrt fašismu!“ použili velmi agresivně a bojovně naladěná slova. Pro zajímavost citujme část proslovu: „Jsme autonomní antifašisté, kteří se nezdráhají použít jakékoliv prostředky proti všem projevům fašismu, rasismu a antisemitismu, jsme antifašisté, kteří dnes a denně riskují svoje pohodlí a konfrontují tuto novodobou fašistickou špinu vždy, když to nejméně čeká, jsme antifašisté, kteří se budou vždy v čele a vždy v první řadě obětovat pro svobodný život všech, kteří jím nepohrdají. My jsme pravá tvář antifašismu, a tak jako mohou být naši předkové hrdi na metály a vyznamenání za boj proti fašistům, tak stejně tak i my jednou budeme hrdi na svoje činy, bez ohledu na represivní složky, které nám rozdávají paragrafy namísto čestných řádů nebo bez ohledu na laxní a znučenou veřejnost, která bude doma u televize

²²² KOCOUREK, R. AFA dnes: politika, strategie, úspěchy. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 16-19.

²²³ Z pozvánky: „AFA chce tímto dát příležitost všem odpůrcům rasismu, neonacismu i fašismu k veřejnému odmítnutí neonacistických excesů z poslední doby. Nejde ale jen o Janov. Neonacisté utočili v létě na účastníky Queer Parade, napadali Romy v Rokycanech, útočí v Bruntále, v Benešově a mnoha dalších městech. A nejde jen o neonacisty. Státní orgány provedly v minulém týdnu masivní razii na občany vietnamské národnosti. Akce neprobíhala jen v pražské Libuši. Policejní hlídky plošně kontrovaly všechny asijsky vypadající občany. Šikana, zásahové jednotky v kuklách se samopaly, obrněné transportéry. Je třeba odmítnout i takovéto fašizující metody, kterými se otřesená vláda snaží po prohraných krajských volbách získat popularitu. AFA chce zároveň upozornit i na množící se případy sociálního vyloučení a vytváření ghett, které následně vedou k šíření nesnášenlivosti a rasismu.“ (Antifašistická demonstrace: 13.12.2008 Praha. *antifa.cz* [online]. 28. 11. 2008. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/antifasisticka-demonstrace-13-12-2008-praha>>).

²²⁴ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

²²⁵ Srv. Prahou znělo Ne pogromům!. *antifa.cz* [online]. 17. 12. 2008. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/prahou-znelo-ne-pogromum>>.

neonacistům při jejich trestných výpravách tleskat bez jakéhokoliv zájmu podívat se systémem kriticky do očí a pojmenovat kořeny a problémy rasismu a xenofobie obecně. (...) V našich srdcích hoří plamen nenávisti a zároveň hrdosti na všechny, kteří v našem boji položili životy, ať již našich kamarádů z Čech nebo z kterékoliv jiné země...²²⁶

Mapuje-li tato kapitola především nejvíce viditelné akce v historii Antifašistické akce, tak posledních 5 let (2009-2014) skutečně dokazuje, že se AFA změnila. Co se může nezaujatému pozorovateli opticky jevit jako útlum a úpadek organizace, útlumem a už vůbec úpadek být nemusí (záleží na definicích). AFA sice dále pokračuje v pořádání MayDay festivalu, organizování kulturních akcí (např. koncerty pod hlavičkou 161 crew či GNWP), menších lokálních akcí (typu vyvěšení vlajky, sloganu, pietního či vzpomínkového shromáždění), street artu, osvětě, monitoringu a zpravodajské činnosti; a zdá se, že se skutečně zrodila „nová Antifašistická akce“,²²⁷ ale její pravidelný veřejný projev známý z minulosti zmizel. Co se týče jedné ze základních činností AFA, fyzického napadání neonacistů, může jít o aktivitu seberozsáhlejší, ale vzhledem k utajení těchto skutečností (jelikož jde mimo jiné i o ilegální chování), se dá o této rovině těžko konkrétněji referovat. Snad jen výroční policejní zprávy se velmi obecně zmiňují o této trestné činnosti. Např. v roce 2012 evidovala policie 7 případů fyzického napadení souvisejícího s antifašismem,²²⁸ v roce 2013 už pouze jedno napadení plus střet fotbalových fanoušků, ve kterém měli figurovat antifašisté.²²⁹ Lze ale předpokládat, že ne všechna napadení policie zaregistruje a že ne všechny oběti podobného násilí vzhledem ke své cti v rámci skupiny půjdou tyto incidenty nahlásit.

V posledním období AFA spíše přináší zprávy a analýzy o událostech spjatých s rasismem či neonacismem, věnuje se své propagaci a šíření vlastních myšlenek. Rok 2009 nejvíce ovlivnil neonacistický žhářský útok ve Vítkově, po kterém vyhořela

²²⁶ Celý projev viz D13: Projev autonomních antifašistů. *antifa.cz* [online]. 14. 12. 2008. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/d13-projev-autonomnich-antifasistu>>.

²²⁷ BASTL, M. Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?. *Rexter* [online]. 7. 11. 2010. č. 2 [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>. ISSN: 1214-7737.

²²⁸ Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2013. *MVČR* [online]. Květen 2013. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-extremismu-na-uzemi-cr-v-roce-2012-pdf.aspx>>.

²²⁹ Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2013. *MVČR* [online]. Květen 2014. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava2013-web-pdf.aspx>>.

domácnost romské rodiny a tři členové rodiny byli popáleni, nejvíce a velmi těžce pak dvouletá holčička Natálie. Vlna odporu, znechucení i solidarity v jinak spíše „anticikánsky“ naladěné české společnosti plus policejní represe a razie („Power“) vedla k tomu, že NO již poněkolkáté a snad i definitivně mizí ze scény (nebo se alespoň postupně mění ve zcela marginální skupinu),²³⁰ AN odchází do ústraní a odklání se od DS,²³¹ která je v únoru 2010 rozpuštěna Nejvyšším správním soudem a mění se v Dělnickou stranu sociální spravedlnosti (DSSS).²³²

V druhé polovině roku 2011 vypukly po dvou incidentech²³³ opět sociální a rasové nepokoje, tentokrát ve Šluknovském výběžku, které do Rumburka, Varnsdorfu či Nového Boru přilákaly krom mnoha místních obyvatel i Dělnickou stranu sociální spravedlnosti.²³⁴ Svolané demonstrace měly opět potenciál stát se protiromským pogromem, pokud by nezasáhla policie. V říjnu se podobná demonstrace konala v Rotavě na Karlovarsku.²³⁵

V únoru 2012 se Jihlavou prošla Dělnická mládež, ale počet antifašistických protidemonstrantů ji vysoce převyšoval.²³⁶ Poprvé místo úspěšného MayDay festivalu na Císařské louce uspořádala AFA na přelomu dubna a května 2012 tzv. Akční dny, které se skládaly ze série přednášek, výstav či koncertů, rozložených do různých míst a

²³⁰ Po Národním odporu zbyl a přežívá rasistický a národně socialistický zpravodajský portál s názvem Svobodný odpor (odpor.org).

²³¹ Odsouzení žháři z Vítkova byli v různé míře napojeni právě na Dělnickou stranu (srv. Vítkovští žháři. *antifa.cz* [online]. 17. 8. 2009. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/vitkovsti-zhari>>; POLÁKOVÁ, M. Obviněný žhář z Vítkova sponzoroval Dělnickou stranu. *lidovky.cz* [online]. 24. 8. 2009. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < http://www.lidovky.cz/obvineny-zhar-z-vitkova-sponzoroval-delnickou-stranu-p1z-zpravy-domov.aspx?c=A090823_205656_in_domov_pks>; KOZELKA, P. Dělnickou stranu podporovali žháři z Vítkova i ruští neonacisté. *novinky.cz* [online]. 13. 1. 2010. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.novinky.cz/domaci/189076-delnickou-stranu-podporovali-zhari-z-vitkova-i-rusti-neonaciste.html>>; Žháři chodili po útoku na akce rasistické Dělnické strany. *Romea.cz* [online]. 1. 6. 2010. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.romea.cz/cz/zpravy/zhari-chodili-po-utoku-na-akce-rasisticke-delnicke-strany>>), která to ovšem od začátku alespoň navenek odmítala (srv. NESTLER, J. Požár ve Vítkově a „žháři a vrahové z DS“. *Dělnická strana*. [online]. 20. 4. 2009. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < http://www.delnicka-strana.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=437&Itemid=115>).

²³² 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

²³³ Mačetový útok Romů v restauraci v Novém Boru a násilná potyčka ve Varnsdorfu.

²³⁴ Srv. Nepokoje na Šluknovsku. *aktualne.cz*. [online]. 13. 9. 2011. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/nepokoje-sluknov-varnsdorf-rumburk-romove/r~i:wiki:1746/>>.

²³⁵ Náckové v Rotavě. *antifa.cz* [online]. 26. 1. 2012. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/nackove-v-rotave>>.

²³⁶ Srv. ANA; MAREŠ, M. Jihlavou pochodovali extremisté, počkali si na ně stovky antifašistů. *iDnes.cz* [online] 18. 2. 2012. [cit. 2014-12-14]. Dostupné z WWW < http://zpravy.idnes.cz/jihlavou-pochodovali-extremiste-pockaly-si-na-ne-stovky-antifasistu-12o-/krimi.aspx?c=A120218_133234_jihlava-zpravy_hv>.

dní.²³⁷ 25. září 2012 pak přes veškerou ostrou polemiku, kterou s AFA vedl (viz dále), antifašisty nemalou měrou zasáhla zpráva o smrti Jakuba Poláka.²³⁸

V roce 2013 byla pro Antifašistickou akci opět nejdůležitější problematika protiromských pochodů či akcí proti sociálně slabým,²³⁹ které se odehrály např. v Krásném Březnu,²⁴⁰ Duchcově²⁴¹ nebo Českých Budějovicích.²⁴² Na přelomu dubna a května se opět konaly Akční dny, v květnu vydala AFA svůj dokumentární film 161>88. V říjnu 2013 rozeslala AFA dopis tisícovce členů DSSS,²⁴³ proti které vedla již dlouho dobu diskreditační kampaň založenou jednoduše na chování mnoha členů této s neonacismem provázané politické strany. V souvislosti s protiromskými náladami také AFA spustila kampaň „Cikáni nemůžou za vaše posraný životy!“²⁴⁴

Rok 2014 znamená již znatelný a celkový pokles aktivit AFA, dokonce se nekoná už ani prvomájový MayDay festival. Internetové stránky organizace nadále fungují a jsou průběžně aktualizovány, ale krom odkrývání a popisu nové organizace Generace identity (GI), která se šikovně snaží vyhýbat neonacistické symbolice a rétorice a které vychází z radikálně nacionalistické filosofie zaniknuvších AN,²⁴⁵ se do veřejného povědomí dostala spíše osvětovou činností. Kromě toho, že v první polovině roku AFA spolu s ČSAF vydala vězeňský deník běloruského anarchisty Igora Oliněviče (název knihy zní Igor Oliněvič: Jedu do Magadanu. Vězeňský deník

²³⁷ MayDay 5 bude v ulicích!. *antifa.cz* [online]. 29. 3. 2012. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/mayday-5-bude-v-ulicich>>.

²³⁸ Srv. Jakub Polák: Bojovník do poslední chvíle. *antifa.cz* [online]. 26. 9. 2012. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/jakub-pol-k-bojov-n-k-do-posledn-chv-le>>.

²³⁹ Srv. Bilanční článek 2013+. *antifa.cz* [online]. 7. 4. 2014. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/bilancni-clanek-2013>>.

²⁴⁰ Šlo o spor ohledně vystěhování ubytovny (srv. Ubytovnu v Ústí odmítá opustit sedm rodin, na pomoc přijeli anarchisté. *iDnes.cz* [online] 31. 1. 2013. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < http://zpravy.idnes.cz/stehovani-z-ubytovny-v-krasnem-brezne-v-usti-fn8-/domaci.aspx?c=A130131_153228_usti-zpravy_alh>).

²⁴¹ Rozmíškou se stalo napadení manželského páru skupinou Romů (srv. Vše o napadení manželského páru a následném dění v Duchcově. *iDnes.cz* [online] 2013-2014. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://zpravy.idnes.cz/napadeni-v-duchcove-0ob-/domaci.aspx?klic=64200>>.

²⁴² Nepokoje se v létě 2013 konaly v souvislosti s českobudějovickým sídlištěm Máj (srv. např. Loňské protiromské nepokoje v Českých Budějovicích: Obviněno 47 lidí. *Romea.cz*. [online]. 22. 1. 2014. [cit. 2014-09-14]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/politika-prime-akce>>).

²⁴³ Otevřený dopis členům DSSS. *antifa.cz* [online]. 25. 10. 2013. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/otevreny-dopis-clenum-dsss>>.

²⁴⁴ „Cikáni nemůžou za vaše posraný životy!“. *antifa.cz* [online]. 14. 9. 2013. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/cikani-nemuzou-za-vase-posrany-zivoty>>.

²⁴⁵ Srv. Generace identity, aneb nová image Autonómních nacionalistů. *antifa.cz* [online]. 4. 3. 2014. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/generace-identity-aneb-nova-image-autonomnich-nacionalistu>>.

anarchisty),²⁴⁶ vydává AFA ke konci roku ve spolupráci s ČSAF a Institutem kritických studií knihu *Tábor smrti Lety: Vyšetřování začíná 1992-1995* amerického spisovatele a aktivisty Paula Polanskyho.²⁴⁷ Vzhledem k tomu, že jde prozatím o poslední výrazný počín ze strany AFA, věnujme této knize o něco více řádků. Na svých stránkách AFA popisuje (stylisticky poněkud kostrbatě), že *Tábor smrti Lety je „knihou pojednávající o historii, o níž se neučilo. O historii, která byla po desetiletí aktivně umlčována. Nejen, že scházely důkazy, ale byla nepohodlná i politicky – nabourávala totiž představu Čechů jako pouhých válečných obětí. Ve strhujícím příběhu sledujeme jak Polansky bojuje za to, aby se skutečný příběh dostal na veřejnost. Objevil důkazy a příběhy, které byly nejen politicky nevhodné, ale pro mnohé i osobně nebezpečné. Bylo je třeba skrýt. Tak například za vraždy, které prováděli čeští četníci, nebyl nikdy nikdo potrestán. Z oficiální verze historie byly vynechány. Polansky se rozhodl najít přeživší koncentračního tábora Lety, aby zjistil, co se tam skutečně dělo. Na místě, kde po několik let ryze v české správě vraždila mašinerie holokaustu, stojí vepřín a znesvěcuje hroby nevinných lidí zavražděných jejich sousedy. Jiná mašinerie postupovala jinak, skrytě, pomaleji a dlouhodobě – mašinerie, která zahlazovala stopy. Tato kniha odhaluje její fungování.“*²⁴⁸ Sám Polansky se v rozhovoru ke knize a k pohnutkám svého pátrání o Letech vyjádřil takto: „Říkalo se, že šlo o pracovní tábor, kam nahnali nezaměstnané Romy. Měli se tam prý „naučit pracovat“. Jenže díky studiu archivních pramenů jsem zjistil, že tam byla uvězněna spousta lidí, kteří už práci měli. Také jsem narazil na fotky vyhladovělých dětí a mladých lidí. Začal jsem si všechno dávat dohromady. Kromě toho mi postavení Romů u vás začalo silně připomínat pronásledování Afroameričanů na jihu USA. Šel jsem třeba se svými známými na pivo v Českých Budějovicích a oni začali nadávat na Cikány. Říkali, že by je taky poslali do lágru. Byli opilí a křičeli, a přitom se pohoršovali nad tím, že Romové moc pijí a jsou hluchí. Říkal jsem jim: Proboha, vždyť v Česku pije každý. Jenže Cikánům se to netoleruje. Když znali nějakého Roma

²⁴⁶ Srv. recenzi: Igor Oliněvič: Jedu do Magadanu. Vězeňský deník anarchisty. [online]. 26. 7. 2014. [cit. 2014-12-15] Dostupné z WWW <<http://krvavaliska.wix.com/fuchs-media-blog#!Igor-Olinvi-Jedu-do-Magadanu-Vzesk-denik-anarchisty/cu6k/F71FFBE4-ADF3-4701-BCB2-E2AED4268E93>>.

²⁴⁷ Více info, dostupné z WWW <<http://www.lety.info/cs/>>.

²⁴⁸ Nová kniha: *Tábor smrti Lety: Vyšetřování začíná 1992-1995*. *antifa.cz* [online]. 11. 12. 2014. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/nova-kniha-tabor-smrti-lety-vysetrovani-zacina-1992-1995>>.

osobně, většinou řekli, že je dobrý, ale ostatní jsou špatní. A tak dále. (...) Studoval jsem dokumenty, hledal zbylé vězně a nakonec jsem o Letech vydal dvě knihy. Jednu sbírku básní a knihu rozhovorů přeživších. V prvním vydání knihy rozhovorů ale můj tehdejší nakladatel, Fedor Gál, některá svědectví vynechal. Vydal jsem proto nedávno druhé vydání, které jsem doplnil i o to, co chybí. A nyní vychází třetí, zbrusu nová kniha Tábor smrti Lety, což je reportáž o mém pátrání.²⁴⁹

Jak vidno i z posledního příkladu, Antifašistická akce se v poslední době zaměřila více na občasnou kulturní a vzdělávací činnost. Zdali, je na vině slabost neonacistické scény, vnitřní útlum a úpadek antifašistického hnutí, nezájem mládeže se více veřejně angažovat,²⁵⁰ nebo to ve skutečnosti žádný útlum neznamena, ale je to pouhý výsledek další změny strategie AFA, je na širší diskuzi a posouzení, které možná přinese až další vývoj. Jak bylo řečeno a naznačeno vícekrát, co se ve skutečnosti děje „ve stínu“ pouličních bojů, ví jen málokdo, často jen samotní účastníci. Také je obtížné zvolit vhodný parametr posuzování aktivity, neboť autorem akcentovaná veřejná vystoupení, která mají i díky médiím výrazný dopad na společnost, nemusí být vůbec směrodatná.

²⁴⁹ FIALA, J. Schwarzenberg by se měl omluvit za tábor smrti. *a2larm.cz* [online]. 9. 12. 2014. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW < <http://a2larm.cz/2014/12/schwarzenberg-by-se-mel-omluvit-za-tabor-smrti/>>.

²⁵⁰ Rozhovor s Klárou Kalibovou.

2. IDEOLOGICKÁ VÝCHODISKA AFA

Na první pohled se může zdát, že „ideologie“²⁵¹ radikálních antifašistů a tedy i Antifašistické akce, je vlastně velmi jednoduchá, případně že se o žádné ideologii ani mluvit nedá. Vždyť pouhá antiteze, odpor, nemá žádný pozitivní program. Ale jak už je z předešlé kapitoly patrné, není to v tomto případě pravda. V průběhu existence AFA se ideové debaty a polemiky staly něčím naprosto a zcela běžným. Kromě obhajoby vlastního boje, AFA nabízela a nabízí i vlastní názorové postoje na celkové uspořádání společnosti. Program Antifašistické akce tak není ničím jednoduchým, ani statickým, ale je naopak místy relativně bohatým a proměnlivým konceptem. Jelikož personální i ideová základna AFA má kořeny v anarchismu, je potřeba alespoň stručně tyto „světonázorové“ zdroje blíže osvětlit.²⁵²

Antifašismus ve své nejužší definici (tj. odpor k fašismu²⁵³) je totiž vlastní úplně všem ostatním základním politickým ideologiím,²⁵⁴ od liberalismu přes konzervatismus, až po socialismus (zejména marxismus/komunismus, pro které dnes²⁵⁵ fašismus znamená nepřítel číslo jedna); anarchismus stojící vždy tak trochu „mimo“ kategorické náčrty nevyjímaje.²⁵⁶ Fašismus obzvlášť – zejména po historické zkušenosti s ním – se tak dočkal bohatého negativního vymezování se vůči sobě samému ze strany ostatních politických směrů, u některých výrazněji více než u jiných.

Zaměříme-li se na Českou republiku a její novodobou historii, zjistíme, že komunistický režim panující před rokem 1989 byl verbálně antifašistický ze své podstaty.²⁵⁷ Deklaroval ho navenek a jakákoli existence fašismu v té době - kdy

²⁵¹ Ve smyslu jak jí chápe A. Heywood: „Ideologie (...) je více či méně skloubený soubor idejí, které jsou základem organizované politické aktivity, ať už tato aktivita má stávající systém zachovat, změnit nebo svrhnout.“ (HEYWOOD, A. (2008) *Politologie*. Přeborn: Aleš Čeněk, s. 66). Či jinými slovy: ideologie znamená systém doktrín.

²⁵² Více o ideologiích srv. např. CABADA, L.; KUBÁT, M. (2004) *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia.

²⁵³ Ve smyslu totalitní ideologie poprvé v praxi prezentované v Itálii Mussolinim (a převzaté dalšími státy a jejich vůdci – Franco ve Španělsku, Salazar v Portugalsku, Horthy v Maďarsku, nebo třeba Pinochet v Chile) a přetavené do radikální formy národního nacionalismu hitlerovského Německa.

²⁵⁴ Srv. HEYWOOD, A. (2005) *Politická teorie*. Praha: Eurolex Bohemia.

²⁵⁵ V historii to vždycky tak úplně neplatilo, vzpomeňme pakt Molotov-Ribbentrop (1939).

²⁵⁶ Odhlédněme teď na chvíli od časté levicové kritiky, která byl fašismus podporován konzervativními kruhy, ani se nesnažme zabřednout do dlouhých debat o definicích jednotlivých ideologií a jejich praktických projevu v historii.

²⁵⁷ Srv. MAREŠ, M. (2003) *cit. d.*, s. 533.

ideologický monopol státu a společnosti držela výhradně komunistická strana - byla prakticky nemyslitelná. V soudobém liberálně-demokratickém státním uspořádání je pak antifašismus (krom oficiálního zákonného zákazu propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka)²⁵⁸ jakousi normální „názorovou vybaveností“ běžného občana. Toto tvrzení je samozřejmě jen předpoklad opírající se například o výsledky voleb, ve kterých na neonacisty napojené strany a uskupení končí s volebním ziskem v řádu maximálně několika jednotek procent. Zároveň je třeba brát v potaz, že v některých otázkách bude mít většinová společnost až fašizující a vylučovatelské názory (např. v otázce Romů).

V takové chvíli se nabízí otázka, jak takový antifašismus lépe definovat, vymežit, či ještě lépe – oddělit od běžného antifašismu, který by se možná mnohem lépe dal nazvat „nefašismem“.²⁵⁹ Prvním užitečným krokem je se zaměřit na antifašismus nějakým způsobem a pravidelně projevovaný, čímž se problém znatelně zúží. Do kategorizace takového antifašismu se pustil např. M. Bastl,²⁶⁰ když rozdělil antifašismus na 1) revoluční nenásilný (trockisté), 2) revoluční militantní (AFA), 3) nerevoluční nenásilný (občanské a nevládní organizace) a 4) nerevoluční militantní.

Autor by se chtěl na tomto místě a s odstupem času na toto dělení podívat trochu kriticky. Dělení antifašismu na násilný (alias militantní) a nenásilný se zdá být na první pohled v pořádku, byť nelze opomenout i antifašismus „státní“, který se pohybuje někde na pomezí, jelikož jeho represivní složky, které vymáhají právo, jsou ze své podstaty též násilného charakteru. V případě této represe vůči např. neonacismu se pak stát přibližuje konceptu „bránící se demokracie“ představené poprvé německým právníkem a myslitelem Carlem Schmittem.²⁶¹ Problematičtější se pak jeví ale dělení podle revolučnosti antifašismu. Antifašistická akce v určité době (zejména během spojení s FSA) používala sice velmi často pojem „revoluční antifašismus“, ke kterému

²⁵⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 260. Dostupné z WWW. < http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/cast2h10.aspx>.

²⁵⁹ Ohledně zamyšlení nad tímto tématem, srv. FIALA, M. (2010) *cit. d.*, s. 44-45.

²⁶⁰ Článek BASTL, M. *Antifašismus (v ČR)* již bohužel není dostupný [prosinec 2014], ale srv. *ibid.*

²⁶¹ Srv. ŠLECHTA, O. Bránící se demokracie. *Revue politika*. [online]. 18. 2. 2010 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z WWW < <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1256/branici-se-demokracie>>; též srv. MAREŠ, M. (2003) *cit. d.*, s. 95-96.

se i otevřeně přihlásila²⁶² a který vzbuzoval už od počátku mnoho vášní.²⁶³ Ale i tehdy se veškeré prohlášení o revoluci, snaze změnit společenské uspořádání, atp., jevílo spíše jako řečnické cvičení a okrajová záležitost několika nejradikálnějších anarchistů.²⁶⁴ Z praktické činnosti vedoucí k takové revoluci většinou nezbylo vůbec nic. Navíc AFA tento koncept víceméně opustila, alespoň ve smyslu, jak byl teoretiky nejen z FSA chápán. Tato otázka je však i nadále poměrně složitá a nepanuje ohledně ní úplná shoda.²⁶⁵

Proto by autor rád zůstal u jednoduchého dělení antifašismu na radikální a neradikální, které úzce souvisí s užíváním násilí. Radikální antifašisté jsou ti antifašisté, kteří pojmají antifašismus jako jeden ze svých hlavních programových cílů a zároveň se nevyhýbají násilným prostředkům v jeho prosazování. AFA, která násilí hojně využívá, se tak řadí mezi antifašismus radikální a zůstává v tomto směru prakticky osamocena. I další organizace jsou sice ve svém pojetí antifašismu různými způsoby „radikální“ ve smyslu rozhodný a důsledný, ale jde v konečném důsledku často opět o pouhé politické deklamace. Tím, že se AFA stává velmi specifickou organizací zároveň mající přesah do jiných oblastí, nemá v tuto chvíli valný smysl konstruovat nové typologie „antifašismů“, které vždy narazí na nějakou zpochybnitelnou prostupnou dělící linii mezi nimi.

2.1 Anarchismus jako nedílná součást AFA

Anarchismus (anarchie) je natolik široký pojem, že uchopit ho jako celek by byl téměř nadlidský výkon, který by se rozhodně nevešel ani zdaleka do vymezeného rozsahu této práce. Vzhledem k tomu, že je ale od raných 90. let nerozlučně spjat s těmi, kteří se profilovali jako radikální a nesmiřitelní antifašisté, z nichž pak vyrostla i samotná Antifašistická akce, je nutno ho prozkoumat.

²⁶² Programový koncept české Antifašistické akce. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z WWW <<http://odpor.wz.cz/VYZVY/afa.htm>>.

²⁶³ Například na anarchistických diskusních fórech na přelomu tisíciletí byli někteří lidé, kteří nesouhlasili s těmito násilnými ideály, označeni lidmi pravděpodobně z AFA-Zlínsko za „posrane pacifisticke autonomy“, apod. Srv. např. Revoluční antifašismus. [online]. 2001 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z WWW <<http://www.ad1.cz/internet/read.asp?id=598&from=0>>. Je až zarážející, jak se některá podobná fóra ze starší doby podobají Antifou vysmívaným chuligánským internetovým diskusím, zejména svou nevalnou kulturou projevu, vulgaritami, špatnou gramatikou a vypjatými emocemi.

²⁶⁴ Srv. rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“.

²⁶⁵ Viz dále.

Samotný řecký pojem anarchia (bezvlády) pochází již ze starověku, ale těžko hledat jeho opravdu prvního představitele. Rozhodně by se ovšem také zprofanované slovo anarchie (ve smyslu chaos) nemělo zaměňovat se skutečnými cíly anarchistů.²⁶⁶ Primárním cílem anarchistů je sice společnost bez hierarchie a politické moci (vlády), čehož se má dosáhnout zrušením státu,²⁶⁷ ale následné společenské uspořádání nemá být neřízeným chaosem. Porevoluční či jinak transformovaná společnost má být dle nejrozšířenějších směrů anarchismu organizována spíše na principu decentralizace, tj. menších samosprávných celků spojených v rámci federativního uspořádání. Zpochybňovány jsou především veškeré autority a stát je považován za výhradně donucovací prostředek. Podle většiny anarchistů by měl být také nahrazen kapitalismus nějakým jiným „lepším“ ekonomickým systémem.²⁶⁸ V jistých ohledech anarchismus vychází z liberalismu (pojetí svobody) a v některých ze socialismu (solidarita, rovnost), ale v jiných otázkách se s nimi radikálně rozchází (odmítání státu).²⁶⁹

Základní a nezpochybnitelnou hodnotou pro anarchisty je svoboda. Další současné anarchistické principy (krom svobody) popisuje např. ČSAF takto: „Anarchistická myšlenka je založena na základech jako je (...) konsenzus, svobodná samospráva, volitelnost od zdola nahoru, sociální spravedlnost, rovnost všech, solidarita, tolerance, vlastní iniciativa, seberealizace, dobrovolnost, spolupráce, federalismus, internacionalismus a přímá akce.“²⁷⁰ To vše s dovětkem uvědomění si, že slova jako svoboda či demokracie jsou jednoduše zneužitelná slova, kterými se ohání i ti největší nepřátelé svobody.

Myšlenky a ideové prvky, které by se daly označit v jistém ohledu za anarchistické, se objevují u nejrůznějších filosofů a myslitelů, nikoli však nutně

²⁶⁶ Možná lehce humorně (pro anarchisty však varovně) vyznívá rychloanketa, kterou uspořádala několikrát redakce A-kontra v raných 90. letech, a kde se lidé k pojmu anarchie vyjádřili ve smyslu, že je to synonymum nejen pro zmíněný chaos, ale i fašismus (!), satanismus či komunismus. Mnoho lidí také vůbec nevědělo, co odpovědět (srv. Co je to anarchie? *A-kontra*. 1991, č. 15; *A-kontra*. 1992, č. 5).

²⁶⁷ I když i toto může být součástí mnoha spekulací. Anarchokomunista Errico Malatesta (1853-1932) doporučuje mluvit spíše o „svržení vlády“, nežli o „svržení státu“, o které by měl usilovat člověk rodící se automaticky do otroctví (MALATESTA, E. Anarchie a vláda. *A-kontra*. 1991, č. 15).

²⁶⁸ Srv. TOMEK, V.; SLAČÁLEK, O. (2006) *Anarchismus. Svoboda proti moci*. Praha: Vyšehrad.

²⁶⁹ Srv. HEYWOOD, A. (2005) *Politické ideologie*. Praha: Eurolex Bohemia.

²⁷⁰ Úvod do anarchismu. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z WWW <<https://wiki.csaf.cz/encyklopedie:anarchismus-uvod>>.

v pozitivním významu (Lao-c', Aristoteles, Petr Chelčický, Thomas More, Tommaso Campanella, a mnoho dalších). Za určitého předchůdce anarchismu je někdy označován i Gerrard Winstanley (1609-1676), anglický protestant a leveller (digger), který razil ve své době radikální názory o tom, že moc kazí, majetek je v kontradikci ke svobodě, majetek a autorita jsou zločinem. Usiloval proto o společnost bez vlády.²⁷¹ Poprvé se v moderním a propracovaném významu anarchistické myšlenky odmítající stát objevují u anglického spisovatele a filosofa Williama Godwina (1756-1853), za „anarchistu“ se pak poprvé označuje francouzský myslitel Joseph-Pierre Proudhon (1809-1865).²⁷² Přelom 18. a 19. století je pak spjatý s utopickými socialisty, kteří anarchismus též ovlivní (Robert Owen, Charles Fourier, Henri de Saint-Simon) a samotné 19. století dá světu nejvýznačnější anarchistické myslitele, které položili základy mnoha dnešních směrů (Petr Alexejevič Kropotkin, Michail Alexandrovič Bakunin, Max Stirner).

Anarchismus jakožto ideologie totiž představuje ohromnou škálu často v jistých ohledech až protichůdných směrů a různých „anarchismů“: anarchoindividualismus (silný egoismus), anarchosyndikalismus (na bázi odborových hnutí), anarchoprimitivismus (kritika civilizačního pokroku a technologií), anarchokomunismus (spjatý s P. Kropotkinem), anarchokapitalismus (radikální pojetí volného trhu),²⁷³ feministický anarchismus, křesťanský anarchismus, mutualismus (spjatý s P. J. Proudhonem), kolektivistický anarchismus (spjatý s M. Bakuninem), ekologický anarchismus, atd.²⁷⁴ Tato široká plejáda anarchistických „-ismů“²⁷⁵ má pak dokazovat, kterak je anarchismus svobodný a svobodomyšlný.²⁷⁶

²⁷¹ Srv. FUNK, A. Anarchismus – filosofické kořeny, část 2. *A-kontra*. 1992, č. 4.

²⁷² MILLER, D. (2003) *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Barrister & Principal, s. 10.

²⁷³ Většinou anarchistů není anarchokapitalismus považován za skutečný anarchismus. O „falešnosti“ podobného anarchismu v českém prostředí srv. např. BITTNER, P. Anarchie luxusu. *Deník referendum*. [online]. [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW <<http://denikreferendum.cz/clanek/19398-anarchie-luxusu>>. V článku jde však o jisté matení pojmů a používání nadsázky, anarchokapitalismus je spjatý spíše s americkými mysliteli, jejichž filosofie je blízká libertariánům (viz níže).

²⁷⁴ Srv. TOMEK, V.; SLAČÁLEK, O. (2006) *Průvodce anarchismem. Myšlenky – proudy – osobnosti*. Praha: Manibus Propriis.

²⁷⁵ Ještě více než anarchokapitalismus je odmítán tzv. „nacionální anarchismus“, který měl vzniknout v 80. letech v prostředí britské ultrapravice (Srv. NETOLICKÝ, T. Nacionální anarchista proti antifašismu. *A-kontra*. 2006, č. 1, s. 24-25).

²⁷⁶ FUNK, A. Anarchismus – filosofické kořeny. *A-kontra*. 1992, č. 2.

I v tomto případě se můžeme pustit do určité zjednodušující klasifikace, která dělí anarchismus na dva hlavní proudy: anarchoindividualismus a anarchokolektivismus. Anarchokolektivisté se dají rozdělit na anarchokomunisty a anarchosyndikalisty. Výše zmínění mutualisté stojí někde mezi individualisty a kolektivisty.²⁷⁷

Do skupiny individualistů lze zařadit např. Williama Godwina, Maxe Stirnera, Benjamina Tuckera, nebo Henryho Davida Thoreaua (sám se neoznačoval za anarchistu), kteří v různých obměnách hlásali svobodu jednotlivce hraničící někdy až s nekompromisním egoismem. Anarchoindividualismus se též projevuje svým odporem k autoritám, ale nezpochybňuje soukromé vlastnictví, čímž se v mnohém přibližuje klasickým libertariánům.²⁷⁸ Mutualismus vycházející z filosofie J.-P. Proudhona je založen již na kritice kapitalismu a vyzdvihuje myšlenku vzájemné směny bez vykořisťování. Proudhon nebyl vysloveně proti soukromému vlastnictví, ale od jisté výše ho už považoval za neospravedlnitelný („vlastnictví je krádež“). Zároveň odmítal komunismus. Anarchokomunismus na druhé straně jako hlouběji formulovaný směr vzniká v poslední čtvrtině 19. století (Carlo Cafiero, Errico Malatesta). Odmítá zejména kapitalismus, ale i stát, moc a hierarchii v jakékoli podobě, čímž se odlišuje od revolučních myšlenek samotného komunismu. Místo konkurence prosazuje anarchokomunismus spolupráci. Nejvýznamnějším teoretikem tohoto směru se stal Petr Kropotkin. Velmi důležitým a v určité době a na určitém místě velmi masovým hnutím se stal anarchosyndikalismus (Francie a Španělsko v první polovině 20. stol., ale také např. Německo, Jižní Amerika, ad.), který se organizoval v rámci odborových svazů a hnutí, jelikož politické strany odmítal. Velmi ostře se rozešel s marxismem a akcentoval roli samosprávy v oblasti výrobních prostředků.²⁷⁹ Mezi jeho hlavní představitele patřil George Sorel, o jeho východiscích psal též např. Rudolf Rocker.²⁸⁰

²⁷⁷ CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 113-119.

²⁷⁸ Úplně zvláštní autonomní složku anarchoindividualismu pak mohou představovat tzv. „anarchisté životního stylu“, kteří rezignovali na jakékoli snahy o společenskou změnu. Vysvobození vidí v individuálním odmítnutí státu a aktivně autonomním životě v rámci menšího společenství, komuny či subkultury (BASTL, M. (2001) *cit. d.*, s. 39-41.). Tato kategorie je však do jisté míry uměle vytvořená a její faktická existence může být sporná.

²⁷⁹ *Ibid.*

²⁸⁰ Srv. ROCKER, R. (2001) *Anarchismus a anarchosyndikalismus*. Praha: Nakladatelství ČSAF.

Přestože je anarchismus myšlenkovým směrem relativně starým, museli se anarchisté po roce 1989 snažit svou ideologii znovunaleznout, podepřít a prodiskutovat. Na stránkách *A-kontra*, anarchistického zinu/časopisu vydávaného záhy po revoluci, se taková debata vedla prakticky neustále. Tak například na jednom místě kdosi pod přezdívkou „Apač“ mluví o tom, že anarchie je vlastně „svobodný komunismus“ a solidarita – komunismus, který ctí svobodu jednotlivce. Anarchisté podle něj nechtějí vládu, ale (objevuje se zde zmíněný anarchoindividualistický rozměr): ať si prý každý žije, jak chce (třeba v monarchii), ale ať do toho nikoho nenutí. Anarchie jako taková pak politicky nestojí ani vlevo, ani vpravo.²⁸¹

Tato otázka klasicky vymezené politické dyády pravice-levice, se všemi svými klady i zápory,²⁸² je nesmírně zajímavá. Aneb kam zařadit na pravo-levé ose anarchismus? Obecně vzato vzhledem k ideovým kořenům v podobě liberalismu (spíše pravý střed) a socialismu (levice) je tato otázka neřešitelná. Zároveň vezmeme-li v potaz, že anarchismus stát odmítá a pravo-levé dělení se odvíjí od postojů zastávaných v otázkách souvisejících se státem, je otázka nejen neřešitelná, ale téměř bezpředmětná. Pro ilustraci a lepší zařazení snad pomůže využít vícedimenzionální spektrum v podobě tzv. „politického kompasu“, který kolmo na osu levice-pravice nanáší osu „autoritářství-svoboda“ (někdy též „konzervativní-liberální“, apod.).²⁸³ V takovém okamžiku lze většinu anarchistických směrů umístit směrem dolů ke svobodě/liberalismu, zatímco jednotlivě budou rozprostřeny spíše od levého kraje (anarchokomunismus) k pravému (anarchokapitalismus). Jinými slovy řečeno, pravo-levé spektrum nehraje v definici anarchismu takřka žádnou roli, ale osa svoboda-autoritářství je naopak zcela zásadní.

Velmi obdobné stanovisko k této problematice nalezneme na stránkách antifašistického časopisu *Akce!*,²⁸⁴ ve kterém se anarchisté (antifašisté) brání označení „levice“ a ptají se, proč by měla anarchie existovat zrovna „nalevo“. Pravo-levé spektrum se údajně dávno změnilo a rozdíl se setřely. Levice a pravice jsou prázdné pojmy, důležitá je dimenze (zcela v souladu s načrtnutým politickým kompasem)

²⁸¹ APAČ. Pár slov o anarchii. *A-kontra*. 1991, č. 16.

²⁸² Srv. BOBBIO, N. (2003) *Pravice a levice. Důvod a smysl rozdělení politické scény*. Brno: CDK.

²⁸³ HEYWOOD, A. (2008) *cit. d.*, s. 321.

²⁸⁴ Srv. BR. Anarchisté versus levice. *Akce!*. 2002, č. 5., s. 15, 17.

svoboda versus otroctví. Anarchie je neustálým hledáním svobody a poměřováním okolního světa právě vztahem k této svobodě. Této svobody však nelze dosáhnout revolucí (!), natož bolševickou, nýbrž pouze vlastní zodpovědností. Anarchisté nechtějí mít nic společného s komunisty, jejichž režim byl horší než ten současný (po roce 1989 – pozn. autora). Bolševismus²⁸⁵ je též fašismem, byť rudým. Z tohoto hlediska sice budou anarchisté vždy respektovat snahu národů o sebeurčení a jejich touhu po svobodě, ale zároveň však nebudou podporovat vyhraněné nacionalistické cíle, které mohou vést do nové nesvobody, jako se to může stát v případě osvobozenického boje Palestinců či Basků.²⁸⁶

Anarchismus se kromě moci a státu vymezuje též proti velkým korporacím (podporuje spíše malé soukromé výrobce) a vyjadřuje se pozitivně pro institut kolektivního vlastnictví.²⁸⁷ Mezi anarchismem a marxismem se zdá být jediný, za to zcela zásadní rozdíl - anarchisté odmítají myšlenku diktatury proletariátu, která je naprosto v rozporu se zmíněnou svobodou jednotlivce.²⁸⁸ Svoboda musí být neomezená a bez autority, která by mohla narušit nejen svobodu druhého jedince, ale též zvířat. Důležitý je zájem jedince, nikoli tzv. „obecný zájem“. Anarchismus je totiž charakteristický svým individualismem, subjektivismem a voluntarismem (tj. dobrovolností konání). Též přiznává svůj eklektický charakter a hlásí se k pozitivismu (vědeckému poznání). Svě ideje čerpá také z filosofii existencialismu či nihilismu.²⁸⁹

Důležitou roli anarchismu ve 20. století přisuzuje i slavný americký politolog Robert A. Dahl, který vnímá anarchismus jako ideového vyzyvatele demokracie. Myšlenka je to v jistém smyslu „originální“, neboť napadá demokracii ještě ze „svobodomyšlnějších“ pozic na rozdíl od většiny ostatních, autoritářštějších vizí a programů. Dahl anarchismus popisuje jako ideu společnosti bez státu jakožto hlavního strůjce útlaku. Tento stát by měl být nahrazen dobrovolnými sdruženími. Dahl zároveň doznává, že anarchismus je velmi málo kompaktní ideologií, která osciluje mezi individualismem a komunismem. Shrnutí, anarchismus podle Dahla pracuje se 4

²⁸⁵ Prakticky anarchistické pejorativní synonymum pro komunismus.

²⁸⁶ Ibid.

²⁸⁷ FUNK, A. Anarchismus – filosofické kořeny. *A-kontra*. 1992, č. 2.

²⁸⁸ O historickém rozkolu mezi marxisty a anarchisty, který vyvrcholil v 60. letech 19. stol. srv. např. ²⁸⁸ FABER, C. (2006) *Anarchismus. Příběh revolty*. Praha: Levné knihy Kma.

²⁸⁹ FUNK, A. Anarchismus – filosofické kořeny. *A-kontra*. 1992, č. 2.

předpoklady: 1) nikdo není povinen podporovat či poslouchat špatný stát, 2) státy mají donucovací funkci, 3) donucování je ve své podstatě špatné, 4) alternativa v podobě společnosti bez státu je rovnocenná existenci státu. Z toho plynou anarchistické závěry, které tvrdí, že všechny státy fungují na donucovacím principu, tedy všechny státy jsou špatné. Nikdo pak nemusí poslouchat stát, jelikož alternativa existuje. Proto by se státy měly zrušit.²⁹⁰

U Dahla ještě na chvíli zůstaňme, neboť anarchismus podrobuje velmi zajímavé kritice a upozorňuje na některé paradoxy ve výše zmíněných tezích. Ačkoli například představitel křesťanského anarchismu a známý ruský spisovatel Lev Nikolajevič Tolstoj podporuje výhradně nenásilnou cestu a stát je anarchisty obecně kritizován primárně za své násilí (donucování), jak by si společnost měla poradit s těmi, kteří páchají škodu či jinak soužití narušují, je-li donucování zakázáno? Na druhé straně M. Bakunin vyzývá ke svržení státu, ke kterému je třeba násilí. Co ale nadřazuje nedonucování nad jiné hodnoty jako je spravedlnost, bezpečnost, štěstí, atd., táže se Dahl. Dále spatřuje tři hlavní překážky k autonomnímu upořádání společnosti, které si anarchisté přejí: hustota zalidnění, příliš mnoho provázanosti a existence všudypřítomných států, které v takovém prostředí přirozeně vyrostly. Společnost bez státu dle Dahla může být tedy jen velmi malá, byť se taková skutečnost zdá být velmi nereálná, ba i nežádoucí. Dahl se totiž domnívá, že i kdyby stát neexistoval, donucování pravděpodobně ano. Absence státu by navíc poskytovala možnost ke vzniku mnohem více utlačujícího státu. Dahl uzavírá svou analýzu tvrzením, že lepší je dobrý stát nežli společnost bez státu.²⁹¹

Je však zbytečné hledat zcela konkrétní anarchistický směr, který určuje ideová východiska Antifašistické akce, neboť její členové a filosofie budou vycházet ze stejně bohatého myšlenkového podhoubí, jako ze kterého vychází anarchismus. Být například takový anarchosyndikalismus bude jistě výrazněji zastoupen než třeba anarchokapitalismus. Antifašismus, postoj vycházející z anarchistického základního postulátu o vztahu ke svobodě a zároveň postoj, který dal Antifašistické akci jméno, je

²⁹⁰ Srv. DAHL, R. A. (1995) *Demokracie a její kritici*. Praha: Victoria Publishing.

²⁹¹ Ibid.

– jak bylo řečeno – v nejužším slova smyslu odpor k fašismu. Je proto na místě ptát se, co to ten fašismus je.

2.2 Fašismus jako nepřítel

Bylo-li řečeno o anarchismu, že je to termín, který by si zasloužil mnohem zevrubnější popis, nežli je možno mu zde přisoudit, o fašismu to platí stejně tak. Připočteme-li ještě různé definice a interpretace posouvající význam tohoto slova mimo běžně vymezené hranice, platí toto tvrzení dvojnásob. Jak je fašismus chápán samotnou AFA, vyplyne z pozdějšího rozboru jejího programu, na tomto místě by bylo vhodné se však na chvíli zastavit a pokusit se ve stručnosti vysvětlit, jak je fašismus reflektován v politologii či historii.

Fašismus lze chápat ve více významech, zejména buď jako určitou formu státního zřízení (případně „metodu“ vládnutí) nebo jako ideologii. Pro naše účely chápeme fašismus primárně jako ideologii, která vzhledem ke svým cílům vede ke specifickému pojetí a řízení státu, které na rozdíl od anarchismu má i své historické precedenty. Výkladů fašismu je tedy mnoho: od socialistického, který tvrdí, že fašismus pramení z buržoazie a vymezuje se proti proletariátu (téměř totožné hledisko jako u anarchismu); přes liberální, který staví fašistický „totalitarismus“²⁹² do opozice vůči liberální demokracii; až k nejrůznějším sociologickým, psychologickým či teologickým (fašismus je zlo a proti Bohu) teoriím.²⁹³ Zaměříme se na některé z těch klasických pojetí.

Sám Mussolini, po právu symbol a hlavní představitel fašismu, se o něm vyjádřil, že jde o organizovanou, koncentrovanou autoritární demokracii na nacionální bázi.²⁹⁴ A byla to právě zejména osoba Benita Mussoliniho, která též dala fašismu jeho eklektickou a syntetickou podobu ideologie, která v sobě obsahovala mnoho protichůdných slibů, požadavků a cílů. Sám italský diktátor byl zprvu proticírkevně,

²⁹² Tento pojem vznikl ve 20. letech při debatě antifašistů právě nad Mussoliniho režimem (BUDIL, I. T. (2006) Totalitarismus v komparativní perspektivě. In BUDIL, I. T.; ZÍKOVÁ, T. (ed.) *Totalitarismus 2*. Ústí nad Labem: Nakladatelství Vlasty Králové, s. 13).

²⁹³ NOLTE, E. (1998) *Fašismus ve své epoše*. Praha: Argo, s. 47-51.

²⁹⁴ *Ibid.*, s. 32. Jinde se měl vyjádřit v tom smyslu, že fašismus rovná se „mussolinismus“. To nám však hlouběji nepomůže (srv. O’SULLIVAN, N. (2002) *Fašismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 62).

protiválečně a internacionálně naladěný radikální socialista. O několik let později toto všechno fašismus ve své rétorice popírá a hlásá ideje naprosto opačné.²⁹⁵

Historik Ernst Nolte se ve své snaze fašismus (rodící se v Rijece a Itálii a šířící se v Rumunsku, Maďarsku ad.)²⁹⁶ definovat, přiklání k definici, která potvrzuje i výše zmíněná slova: (fašismus je...) „antimarxismus, který usiluje o zničení protivníka prostřednictvím vytvoření radikálně protikladné a přece blízké ideologie a prostřednictvím použití téměř identických a přesto charakteristicky přetvořených metod, stále však v neprolomitelném rámci národního sebepotvrzení a autonomie.“²⁹⁷ Zdá se tedy, že jedním z hlavních jednotlicích prvků fašismu je vypjatý nacionalismus, který se jako relativně moderní doktrína spjatá s myšlenkou národního státu objevuje v Evropě na přelomu 18. a 19. století.²⁹⁸

Nolte dále fašismu přisuzuje (stejně jako nacismu) tendenci samovládnout, absolutní závislost na existenci marxismu, proti kterému se vymezuje, antipacifismus, strach spojený s nenávisťí či odpor k transcendenci.²⁹⁹

Do brilantní analýzy fašismu,³⁰⁰ kterou autor práce považuje za stěžejní v rámci politické filosofie, se pustil Noël O'Sullivan, který sám problematizuje pojem fašismu jakožto běžné ideologie a který fašismus označuje za „aktivistický politický styl“, jenž dává do protikladu s omezeným politickým stylem.³⁰¹ Fašismus, údajně nejvyšší dobro charakterizované sebeobětováním člověka pro národní stát a absolutní oddaností vůdci, je pak úplnou negací omezeného politického stylu. Zatímco omezený styl se zakládá na těchto idejích: 1) poutem společnosti je zákon, 2) existuje hranice mezi soukromým a veřejným životem (společnost x stát), 3) moc je omezená institucemi a 4) stát je určitou definovanou geografickou jednotkou; aktivistický styl hlásá opačně, že: 1) poutem společnosti je cíl a ideologie, 2) politika je totální a kolektivistická, 3)

²⁹⁵ Srv. RIDLEY, J. (2002) *Mussolini*. Praha: Themis.

²⁹⁶ NOLTE, E. (1998) *cit. d.*, s. 42-43.

²⁹⁷ *Ibid.*, s. 13, 56.

²⁹⁸ Srv. HOBBSAWM, Eric J. (2000) *Národy a nacionalismus od roku 1780*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury; GELLNER, E. A. (2003) *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury; HROCH, M. (2009) *Národy nejsou dílem náhody*. Praha: Sociologické nakladatelství; ad.

²⁹⁹ NOLTE, E. (1998) *cit. d.*, s. 46, 56, 324, 510-511, 539-544.

³⁰⁰ Tato analýza musí být na tomto místě až trestuhodně zestručněna.

³⁰¹ O'SULLIVAN, N. (2002) *cit. d.*, s. 5-11.

moc je v zájmu ideologie neomezená a 4) územní hranice jsou nestálé, neboť společnost je držena pouze ideologií.³⁰²

Zdroje takové aktivistického politického stylu (a tedy i fašismu) vidí O'Sullivan 1) v novém pojetí zla, které se údajně rodí až ve společnosti (J. J. Rousseau); 2) v doktríně lidové svrchovanosti; 3) v novém pojetí svobody, které je definováno vztahem poddaného a vlády, a 4) v přesvědčení o síle lidské vůle (Velká francouzská revoluce). Fašismus je „nejextrémnějším, nejkrutějším a nejucelenějším“ vyjádřením tohoto stylu.³⁰³

Americký politolog a historik Robert O. Paxton též přiznává, že hranice mezi fašismem a běžným autoritářstvím je značně mlhavá. Zásadní rozdíl vidí v tom, že vůdci autoritativních režimů chtějí většinou společnost demobilizovanou, fašisté naopak společnost povzbuzují k aktivitě a nadšení,³⁰⁴ které režim zpětně legitimizuje. Při své složitější definici fašismu mluví o „způsobu politického jednání vyznačujícího se obsesivními představami o rozkladu společenství o národním utrpení, o tom, že národ se stal obětí, a kompenzačními kulty sjednocení, síly a ryzosti, v nichž masová politická strana složená z militantních nacionalistů nepříliš spokojeně, ovšem výkonně spolupracující s tradičními elitami, opouští demokratické svobody a za pomoci spásného násilí a bez jakýchkoliv etických nebo zákonných omezení usiluje o vnitřní očistu a vnější expanzi“.³⁰⁵ Fašismus je tedy charakterizován pocitem drtivé krize; podřazeností jedince k převaze skupiny (oběť vnějších vlivů); nesmiřitelným bojem vůči nepříteli; hrůzou z úpadku (který představuje liberalismus, socialismus, materialismus, cizinci, atd.); prosazováním větší integrace, násilí, vůle a v neposlední řadě velebení vůdce, jehož instinkt je nadřazen rozumu.³⁰⁶

Jinak je fašismus v politologických kruzích v obecné rovině a bez normativní dimenze definován velmi obdobně. Fašismus (do velké míry i nacismus) se vyznačuje totalitarismem, šovinismem, syndikalismem, expanzivním nacionalismem; a na druhé straně odporem k liberální demokracii, k marxismu/socialismu nebo k materialismu.³⁰⁷

³⁰² Ibid, s. 38-42.

³⁰³ Ibid., s. 46-86.

³⁰⁴ PAXTON, R. O. (2007) *Anatomie fašismu*. Praha: NLN, s. 241.

³⁰⁵ PAXTON, R. O. (2007) *cit. d.*, s. 249-251.

³⁰⁶ Ibid.

³⁰⁷ srv. např. CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 66.

Pouze první rys je velmi problematický: pro komunismus a nacismus se pojem „totalitarismus“ běžně používá, pro italský fašismus to tak jednoznačné není, neboť mnoho autorů ho mezi totalitní neřadí. Ačkoli Dahl považuje totalitarismus za ideální typ, který se nachází na opačném pólu než demokracie,³⁰⁸ historické paralely k tzv. totalitním režimům lze snadno najít. Politický sociolog Raymond Aron definoval totalitarismus takto: v totalitarismu existuje 1) politický monopol jedné strany, 2) ideologie jakožto jediná pravda, 3) monopol na násilí a komunikaci, 4) ovládnutí ekonomiky stranou a 5) policejní teror.³⁰⁹ Definice C. J. Friedricha a Z. Brzezinského se s Aronovou prakticky shoduje, byť přidává o jeden bod navíc. Totalitarismus podle těchto autorů znamená: 1) oficiální ideologii, 2) masovou a jedinou stranu s vůdcem, hierarchií a byrokracií, 3) stranickým monopolem na kontrolu armády, 4) kontrolu všech masmédií a komunikace, 5) kontrolu policie a teror a 6) centrálně řízenou ekonomiku.³¹⁰ Giovanni Sartori spatřuje totalitarismus v totálním rozšíření a pronikání státu, v politickém ovládnutí veškerého života a ideologizaci politiky v podobě politického náboženství. Juan José Linz zase v jediném centru moci, jediné a vševysvětlující ideologii a masivní politické mobilizaci.³¹¹

Debata nad tím, zdali byl a je fašismus charakterizovaný všemi těmito body (zdali se např. v Itálii projevoval tak výrazným policejním terorem jako hitlerovské Německo nebo stalinský Sovětský svaz), je však vzhledem k antifašistickému odporu k jakékoli fašizující tendenci či totalitaristickým snahám bezpředmětná.

Sami anarchisté interpretují fašismus často v souladu s marxistickým názorem, že fašismus vzniká za krize kapitalismu, případně rovnou jako jeho nástroj.³¹² S uchopením jeho základních rysů se ale shodují víceméně s výše vyřčeným. V jednom lehce zmatečném anarchistickém článku, který se věnuje filosofii fašismu,³¹³ se například říká, že fašismus je definován svou militantností, totalitou, šovinismem, demagogií, nacionalismem, iracionálními mýty, pudy a instinkty, a v neposlední řadě dobyvačnou politikou reprezentovanou teroristickou diktaturou,

³⁰⁸ BALÍK, S.; KUBÁT, M. (2004) *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. Praha: Dokořán, s. 23.

³⁰⁹ ARON, R. (1993) *Demokracie a totalitarismus*. Brno: Atlantis; srv. NOVÁK, M. (2007) *Mezi demokracií a totalitarismem*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

³¹⁰ BALÍK, S.; KUBÁT, M. (2004) *cit. d.*, s. 35-43.

³¹¹ *Ibid.*

³¹² Viz dále.

³¹³ EDELWEIS, P. Fašismus. *Akce!*. 2002, č. 6., s. 1-6.

kteřá útočí na demokracii a ostatní zřizování. V souladu s E. Voegelinem vzniká fašismus mezi „opozděnými národy“, kteří ho přijímají jako nové „politické náboženství“ k posílení vlastních mýtů. Fašismus má mít své kořeny již v Aristotelově organicismu, či v myšlenkách filosofů jakými byli například Thomas Hobbes, Niccolo Machiavelli nebo Friedrich Nietzsche. O další rozvoj podobných idejí se měli postarat později Oswald Spengler, Giovanni Gentile, J. A. Gobineau či H. S. Chamberlain svými elitářskými, rasistickými, pangermánskými či jinými postoji.³¹⁴ Ty již také úzce souvisí s nacismem, který se od fašismu v jistých ohledech liší.

Velmi zajímavou definici fašismu přináší v jednom ze svých článků též samotná Antifa. Pro její podnětnost ji ocitujeme celou: *„Pokud hovoříme o fašismu, máme na mysli ideologii vycházející ze spojení šovinismu (přesvědčení o výjimečnosti a nadřazenosti vlastního národa nad ostatními národy) a popření autonomie jednotlivce a jeho absolutnímu podřízení národu, resp. státu, který národ reprezentuje. Fašistický ideál spočívá ve vytvoření přísně hierarchické společnosti podřízené vůli jediného vůdce, homogenizované tak, aby představovala jednolitou a zcela poslušnou masu. Individualismus, osobní svoboda a diverzita jsou pro fašisty nepřijatelné. Nacismus se od fašismu liší v jedné podstatné věci. Základní hodnotou pro něj není národ, ale rasa. Nacionalismus tak může být pro současné neonacisty spíše překážkou k „bílé revoluci“, než uznávanou záležitostí. Existují i další odlišnosti, ty ale nemají v reálu větší vliv. Existuje určitá představa (oblíbená zejména samotnými fašisty), že z tohoto důvodu nemohou fašisté a neonacisté spolupracovat. Opak je ale pravdou. Ostatně i historie nám ukazuje, že spolupráce mezi fašismem (Mussoliniho Itálie) a nacismem (hitlerovské Německo) byla možná a v zásadě logická. Přestože se dnes neofašisté od neonacismu oficiálně distancují, existuje ve skutečnosti dlouhodobá spolupráce aktivistů obou směrů na mnoha úrovních.“*³¹⁵

2.2.1 Národní socialismus alias nacismus

Nacismus bezesporu vyrostl z fašistické ideologie (Hitler byl inspirován Mussolinim), ale některými svými prvky se odlišuje a zároveň radikalizuje. Svým

³¹⁴ Ibid.

³¹⁵ Martin Kadlečík, fašista v řadách (nejen) D.O.S.T. *antifa.cz* [online]. 9. 7. 2012. [cit. 2014-12-20]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/martin-kadlecik-fasista-v-radach-nejen-dost> >

výskytem v historii je unikátní a omezený na Třetí říši. Přidává velmi výraznou složku v podobě biologického rasismu, zejména antisemitismu, spojeného se sociálním darwinismem a mytologickou vírou v nadřazenost árijské rasy.³¹⁶ Přidává teze o německém „nadčlověku“, cizí mu nejsou jisté okultní a ezoterické vědy. Svým způsobem spojuje revolučnost a konservativismus v jeden celek,³¹⁷ což se projevuje např. v Hitlerově snaze spojit intelektuální menšinu nacionalismu s dělnickou většinou marxismu, ačkoli se proti němu oficiálně vymezuje. A zatímco Hitler spojuje nacionalismus se socialismem (alespoň účelově ve své ikonografii a rétorice), Mussolini se snaží o syntézu nacionalismu se syndikalismem a vytvoření korporativního státu.³¹⁸ Ale je to zejména nacismus, který díky svému pangermanismu a nesmířlivému rasismu, rozpoutá během druhé světové války genocidu mnoha milionů lidí, čímž naprosto zdiskredituje sám sebe, ale prakticky veškerý „fašismus“.

2.2.2 Neofašismus a neonacismus

Mussoliniho fašismus nebo Hitlerův nacismus jsou již dějinnou minulostí, to však neznamená, že by se k jejich odkazu nehlásili nejrůznější jedinci či hnutí. Ačkoli mezi pojmy neofašismus a neonacismus se často nedělá rozdíl, liší se ve skutečnosti zhruba stejně, jako se liší jejich ideologické „pra-vzory“. Neofašismus logicky navazuje na tradici fašismu, neonacismus se hlásí v různých obměnách k ideologii Třetí říše.

Neofašistická agenda se často překrývá s volebními programy nacionalistických a jiných ultrapravicových populistů (Le Pen, Haider, Sládek), kteří se vyznačují například nacionalismem, akcentem na „morální hodnoty“, antiamerikanismem a antikomunismem, odporem ke globalizaci či k imigraci. Neofašisté se však otevřeněji hlásí k fašistickým předchůdcům (Pinochet, Franco). Celkově mají mnoho společného s křesťanskými fundamentalisty,³¹⁹ ale populistické či jinak radikální pravicové strany a hnutí nemusí nutně odmítat systém.³²⁰

³¹⁶ BALÍK, S.; KUBÁT, M. (2004) *cit. d.*, s. 102.

³¹⁷ CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 68-9.

³¹⁸ O'SULLIVAN, N. (2002) *cit. d.*, s. 87-89.

³¹⁹ CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 72-75.

³²⁰ MAREŠ, M. (2003) *cit. d.*, s. 23-24, 51-52.

Pro neonacisty je důležitější mnohdy subkultura nežli politická činnost, ale i o tu se pravidelně snaží. Jejich vyhraněná aktivita související s německým nacismem, panárijským rasismem, antisemitismem a militantním antikomunismem, spočívá v užívání násilí vůči svým oponentům a nepřátelům, kterými se stávají odlišná etnika, antifašisté, anarchisté, komunisté, a prakticky každý s odlišným názorem. Operují s takovými pojmy jako je RAHOWA (racial holy war = rasová svatá válka) či ZOG (Zionist Occupation Government = Sionistická okupační vláda, tj. konspirační teorie, která tvrdí, že vlády jsou řízeny Židy).³²¹ A jsou to právě neonacisté se svým násilím a ideologií, s kým Antifašistická akce vede primárně svůj boj.

2.3 Programový koncept AFA

Antifašistická akce se pravidelně vyjadřuje k mnoha celospolečenským jevům a událostem, ale její postoje se v dílčích otázkách mírně proměňují. Po pěti letech existence vydala AFA v roce 2001 brožuru s názvem Programový koncept AFA,³²² který je jakýmsi zásadním antifašistickým manifestem, který ospravedlňuje a vysvětluje existenci AFA. Též představuje některé základní ideologické pilíře AFA, a proto si zasluhuje širokou pozornost. Dnes by v jistých ohledech a měnících se podmínkách neobstál, respektive stal se v některých bodech neaktuální, ale přesto je vhodné ho do detailu prostudovat, neboť řadu věcí ve zkratce osvětluje.

Hned na začátku AFA vyvrací dojem, že by fašismus měl být historií. K tomu dodává své oblíbené heslo „koncentráky to nezačíná, ale končí“. Proti fašismu je podle antifašistů třeba bojovat, neboť fašisté jsou silní a navazují – byť líbivějšími slovy – na své předchůdce (Franco, Perón, Pinochet). Je zajímavé, že fašismus se v tomto úvodním bodě ztotožňuje výhradně se „skutečným fašismem“, nikoli neonacismem. Tento pocit je však záhy vyvrácen otázkou, čím nás fašismus vlastně ohrožuje. Je to prý nenávistná politika a teror militantů (takto se projevují hlavně neonacisté – pozn. autora), kteří pracují pro legální struktury. Jsou to jejich násilí a vraždy.

Otázka, zdali se jako veřejnost můžeme fašismu postavit, je zbytečná, neboť my podle AFA dokonce „musíme“. Cílem neonacistů může být totiž kdokoli. Základním

³²¹ CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 78-81.

³²² Programový koncept AFA, 2001

cílem je nedovolit šířit fašistickou propagandu, nebýt pasivní a ihned reagovat. Způsob boje není spoléhání se na policii, ale jediné přímá akce. Antifa je založená na akci zdola a zaměřuje se proti „štvavým pravičákům“ a všem, kteří by chtěli omezovat sociální práva. Antifa je v souladu s anarchismem samosprávné a neautoritářské hnutí, kde není prostor pro vůdcovství. Stmeleno je společným cílem, principy a prací.

Za nejmocnější zbraň je považována osvěta a propagační činnost, šíření myšlenek. Je třeba za tímto účelem sledovat, podporovat a vytvářet alternativní a nesystémová média.

Důležitý aspektem je vedení sociálního boje, neboť volby nic nezmění. Klíčem je samospráva, organizování odborů, přímé akce a každodenní solidarita. Přímé akce jsou přínosné, tedy konfrontování neonacistů vlastními silami, nikoli volání bezzubé policie. Spolu se sociálním bojem je akcentován boj kulturní v podobě subkultur a alternativ, na druhé straně odmítání konzumního stylu života, pasivního přijímání a manipulace veřejností. Kulturní antifašistická činnost se pak nejvíce projevuje v hudbě, ale i literatuře, filmech či v divadle.

Antifašistická akce včetně vlastního názvu je inspirována 30. lety 20. století (1932 vznikla v Německu, obnovena byla v 60. letech). V České republice vznikla z toho důvodu, že antifašistická scéna po roce 1989 byla roztržena a spíše spjatá se subkulturou. Antifašistická aktivita existovala, ale fašisté sílili, stejně jako tlak policejních složek. AFA je pak přímou reakcí na události v klubu Propast. Inspirována zahraničím se vymezuje proti fašismu, rasismu a sexismu, které mají příčiny v kapitalismu a státním zřízení. Antifašistická akce vznikla též hned z několika důvodů: bylo potřeba antifašistického boje organizovaných skupin; kvalitního monitoringu, který by sbíral informace o neonacitech; dále organizace, která by byla aktivní v kulturní oblasti a prezentaci antifašistických a anarchistických myšlenek; a skupiny, která by pravidelně konfrontovala neonacisty. AFA by měla chránit prostor před nacismem a státními zásahy. Není důležité pouze vytlačovat nepřítele, ale též „vyčištěný“ prostor zaplnovat pozitivním programem.

Státní antifašismus je v principu odmítán, neboť jde většinou o údajně nesmyslné kampaně za státní peníze, které slouží jako zástěrka pro sbírání politického kapitálu. Státní boj proti tzv. extremismu se může obrátit proti samotné antifě. Nelze

se též ztotožnit s propagandou, která hlásá, že neonacisty lze porazit pouze zákonnými prostředky.

Po krátkém výčtu vlastních aktivit (viz Historický vývoj AFA) se AFA ve svém programovém konceptu zaměřuje též na rozklíčování příčin samotného fašismu, které vidí v systému. Stát údajně chrání majetek nejbohatších a nejsilnějších a sociální boj využívá k posilování sama sebe. V takovém okamžiku se rodí fašismus, jehož korporativismus má být lékem na nerovnost tříd a z ní plynoucí třídní rozdělení. Kapitalismus generující větší společenskou (ekonomickou) rozdílnost pak posiluje fašisty, kteří garantují ochranu majetku. Spojení kapitalismu a fašismu je pak prý historicky doložitelné třeba na příkladě nacismu. Kapitalismus je příčinou fašismu, který je zároveň jeho extrémní a násilnou formou.

Z těchto tezí pak vyplývají myšlenky „revolučního antifašismu“, ke kterému se AFA v době napsání programové konceptu hlásila. Fašismus chápe jako širší pojem a antifašismus je tak bojem proti všem prvkům fašismu (nerovnost, útlak, vykořisťování a maximalizace moci). Revoluční antifašismus se neomezuje na pouhý boj „proti“, ale usiluje i o radikální změnu společnosti. Odmítá kapitalismus „ostrých loktů“ a prosazuje hodnoty jako svoboda, solidarita, samospráva a sebeorganizace. Za tímto účelem je třeba vybudovat nejdříve samosprávné struktury, které budou hrát hlavní roli po uskutečněné revoluci.³²³ Tento program, jak uvidíme v následujících odstavcích, znamená velmi kontroverzní a diskutabilní filosofii zejména ve třech bodech: vyzdvihování násilí, odmítání legálních prostředků k potírání neonacismu a revolučnost hnutí. Tato kontroverznost však nepůsobí pouze navenek, ale i směrem dovnitř hnutí.

Zároveň tento koncept rozvíjí článek, který byl publikován rok předtím na stránkách *Akce!*. Zde se také píše, že cílem radikálního antifašismu je chránit prostor, zamezovat propagandě i násilnou cestou, monitoring a šíření myšlenek. Taktéž se zde vyzdvihuje boj proti příčinám fašismu (tj. kapitalismus). Navíc přidává snahu o infiltraci neonacistického hnutí, odmítání pacifismu a nemožnost jakékoli spolupráce s marx-leninskými stranami.³²⁴

³²³ Ibid.

³²⁴ Antifašismus musí být jediné revoluční a militantní! *Akce!*. 2000, č. 2, s. 1-2.

Relativně krátce po zveřejnění tohoto programového konceptu (2003) AFA oznamuje vznik a spojení AFA-FAS, která pojem revoluční antifašismus výrazně akcentovala.³²⁵ Ve zdůvodnění tohoto spojení mluví o tom, že mnoho antifašistů bylo redukováno na pouhé „street-fightery“ bez politických východisek. být antifašistou by nemělo být pouze „in“, protože to vede k elitářské image, kterou AFA-FAS odmítá.³²⁶ Reorganizace AFA byla zapotřebí, neboť se údajně zmítala v chaosu bez struktury a snažila se přilákat některé trockisty a marxisty.³²⁷ To bylo spolu s jinými negativními rysy, které se objevily, jasným „nerespektováním anarchistických principů“. Od teď měla AFA-FAS pracovat podle stanov FSA.³²⁸

Nově vzniklá AFA-FAS působí skutečně ještě radikálněji a v počátcích velmi razantně a aktivně. Když v dubnu 2004 vyšel v A-kontra článek reflektující antifašismus po roce 1989, jehož autorem byl Jakub Polák, sklidil tento text nebyvale tvrdou odezvu ze strany právě AFA-FAS. Jakub Polák přitom předestřel pouze 4 své závěry, které však vyústily v nebyvale ostrou odpověď. Polák ve zkratce tvrdil, že 1) fašismus po roce 1989 je rysem antikomunismu, 2) militantní antifašismus je kontraproduktivní, jelikož vede k izolaci a likvidaci hnutí, 3) je třeba naklonit si veřejné mínění a dokázat, že fašisté se pohybují mimo zákony i lidskost samotnou a 4) je užitečné testovat demokracii v jejím boji proti fašismu, neboť nakonec vyjde najevo, že je neschopná.³²⁹

V následujícím čísle vyšla zmíněná reakce³³⁰ podepsaná „AFA, pracovní skupinou FSA-MAP“,³³¹ která se razantně až osobně vymezila proti Jakubovi Polákovi a vyjadřuje se k mnoha skutečnostem z původního článku. Fašismus prý není krátkodobým projevem, nýbrž produktem kapitalismu. Pokud Polák mluví v souvislosti s fašismem o „diskriminačně motivovaném násilí“, pak uvádí silně zmatečný pojem, neboť ten samý termín se dá vztáhnout na antifašisty. AFA není sektářskou a už vůbec ne nekonkurenceschopnou organizací, ale naopak velmi aktivní skupinou (to ona prý rozbila NSB). Na rozdíl od Poláka nehodlá brát ohledy na

³²⁵ Srv. Vznik fašismu. *Akce!*. 2003, č. 8, s. 37-39.

³²⁶ Elitářství ji však paradoxně bylo vyčítáno až po této fúzi jinými anarchisty.

³²⁷ Toto tvrzení se dá jen těžko ověřit, možná jen slouží jako ospravedlnění nově nastávajícího vývoje.

³²⁸ *Akce!*. 2003, č. 8, s. 2.

³²⁹ POLÁK, J. Anarchisté versus vrazi. *A-kontra*. 2003, č. 4, s. 6-7.

³³⁰ Obrana revolučního antifašismu. *A-kontra*. 2004, č. 1, s. 8-9.

³³¹ MAP = Mezinárodní asociace pracujících.

veřejné mínění, neboť fašisté se jimi také neřídí – větší sympatie u veřejnosti nepřinesou klid od fašistů. Polák prý argumentuje příliš liberálně-demokratickými principy, a to je opět v rozporu s principy anarchistickými. Stát je přece špatný, tudíž špatné jsou také všechny jeho procedury. Je třeba jednat v souladu s přirozenou svobodou jednotlivce, nikoli podle uměle stvořených zákonů. Jde totiž v konečném důsledku o účinnost antifašistického jednání, nikoli o jeho legálnost. Zkušenosti prý ukazují, že přímá akce ruku v ruce s osvětou přináší své ovoce. Fašismus jinak než konfrontací komunikovat neumí a zkorumpované soudy, kteří jen brání majetky mocných, nejsou vhodným nástrojem pro souzení fašistů.

Polák může mít pravdu, když zpochybňuje, že Robert Kvěch či Vlastimil Pechanec opravdu sehráli takovou roli, jakou jim přisuzuje soud, ale proč se v takovém případě angažovat „za pravdu“, když jejich minulost je tak jako tak neonacistická, takže se AFA a označuje takový přístup za liberalismus „ad absurdum“. Tento postoj akorát dělá z vězňů mučedníky, které je možno oslavovat. Státní represe je nespolehlivá, je lepší činům předcházet než je trestat, proto AFA nabízí systémové řešení v podobě marginalizace fašistů a sociální revoluce, neboť vymýcení fašismu v rámci kapitalismu je utopií. Je důležité jednat sám nehledě na stát, je třeba zabránit fyzické agresi a neonacistické propagaci a zároveň vysvětlovat.³³²

Odpověď na sebe nenechala dlouho čekat a v dalším díle časopisu *A-kontra* vyšla obhajoba Jakuba Poláka a jeho aktivit (plus polemika s představenými tezemi) z pera Ondřeje Slačálka a Lindy Sokačové.³³³ Zde se autoři zprvu vyjadřují souhlasně k oběma přístupům, tedy k militantnímu (reprezentovaný AFA) i nenásilnému (Polák). Označují však za chybu nadřazovat dogmaticky jeden nad druhý. Zaznívá, že fašismus je skutečně podmíněný situací, je reakcí na levici, ale též na kapitalismus. Přichází také zvláštní argument od autorů článku, který říká, že není vhodné se kasat úspěchy nad neonacismem, když může přijít stát a také pozavírat anarchisty do vězení.

Mnohem rozumněji pak působí další argumenty, které tvrdí, že chtějí-li anarchisté změnu, musí přece dbát na veřejné mínění, což přece není jiná množina lidí než pracující třída. Za absurdní je také považováno ignorování státu, když tu reálně

³³² Ibid.

³³³ SLAČÁLEK, O; SOKAČOVÁ, L. Obrana kritického myšlení. *A-kontra*. 2004, č. 2, s. 36-39.

existuje. Zákony sice nejsou anarchistické, ale anarchistické údajně není ani násilí, přesto je vhodné oboje využívat, neboť, jak sama dokládá v předešlém pamfletu AFA, jsou to metody „účinné“. Navíc by demokracie neměla být považována apriorně za pejorativní označení. Podle Slačálka a Sokačové NSB nerozbily přímé akce, ale to, že přímé akce upozornily establishment na problém, se kterým se sám posléze vypořádal. Autoři pak uzavírají text kritikou nového pojetí AFA, která by měla být rovnostářská, svobodomyšlná a otevřená. Antifašismus by se neměl vydělovat z anarchismu, ale neměl by být pracovní skupinou jedné organizace (FSA). AFA by měla pomáhat konkrétním krizovým místům a nebýt za každou cenu revoluční, když revoluce není cíl, ale pouhý prostředek. Měla by naopak usilovat o pozitivní veřejné mínění a nezaměřovat se pouze na neonacisty, ale i jiné ultrapravicové subjekty.³³⁴

Je fascinující, jak se na tak krátké veřejné „korespondenci“ dají demonstrovat základní problémy spjaté s AFA. Pokud ale v éře AFA-FAS hájila AFA zmíněná stanoviska, neznamena to, že by byla po celou dobu neměnná. Zdá se, že ve své radikálnosti časem ustoupila. Jinde zase nelze hovořit tolik o změně radikálnosti, jako spíše o změnách strategie. V roce 2004, v období těchto sporů, se můžeme také dočíst v prohlášení Antifašistické akce Praha,³³⁵ že nehodlá uskutečnit žádný „tyjatr“ a nemíní napadat povolenou a chráněnou fašistickou demonstraci. Nehodlá svolávat žádnou demonstraci, neboť fašisté znamenají prý už jen fyzické nebezpečí a je zapotřebí přímých akcí a osvěty. Ve skutečnosti se později objeví celá řada kontra-demonstrací, než AFA po roce 2008 opět dospěje k názoru, že je pořádat nebude.

V roce 2005 se objeví na jiném místě další obhajoba revolučního antifašismu.³³⁶ Antifašismus je zde označen jako součást „studené války s fašismem“. Dnešní fašisté jsou prý dobrým nástrojem k teroru, ale při překročení mezí zasáhne vždy systém. Ve skutečnosti jsou ale kapitalismus a státní elity pány fašismu, nikoli jeho nepřátelé. Fašismus slouží jako údajná bezpečnostní záklopka při sociálních nepokojích, fašisté jsou jen jakýmsi „mouřeníný“ státu připoutanými na uzdě.³³⁷ AFA se naopak stala první organizovanou skupinou v boji proti fašismu využívající solidarity, vzájemné

³³⁴ Ibid.

³³⁵ Prohlášení Antifašistické akce Praha k 28. říjnu. *A-kontra*. 2004, č. 5, s. 10-11.

³³⁶ LACINA, J. Antifašismus: Jak se věci mají. *Akce!*. 2005, č. 10, s. 3-5.

³³⁷ Předpoklad fašismu jakožto nástroje kapitalismu považuje např. zmiňovaný R. O. Paxton za mylný (PAXTON, R. O. (2007) *cit. d.*, s. 237-238).

pomoci, federalistického principu a přímých akcí. Její přerod do FAS, který reprezentuje revoluční a anarchistický antifašismus, byl pouze logickým vývojem, při kterém však není nikdo odmítán, pokud není v rozporu s anarchismem a antiautoritářstvím.³³⁸

V českém prostředí se jeví jako nejvíce nebezpečné jednotlivé fašistické organizace a skupiny, ale největším problémem jsou podle autora sociální problémy. Stát by neměl mít monopol na násilí, násilně by měl být totiž potlačován fašismus, a to kýmkoliv. Cílem tohoto násilí by nemělo potom být potlačení fašistického násilí, nýbrž potlačení fašismu jako takového. Cílem taktéž není dostat „nácky“ do vězení, neboť – jak se znovu v argumentaci opakuje – státní antifašismus má i druhou stranu mince, která se může při posilování „protiextremistické“ justice obrátit proti antifašistům samotným. Je třeba chápat kontext a vyvarovat se liberálních ideologií spoléhajících na represii.³³⁹ Tento argument se objevuje mezi antifašisty s pravidelnými intervaly, ale nelze říct, že by v posledních letech podnikala policie nějaké protiantifašistické razie v rámci svého protiextremistického tažení.³⁴⁰

Lidsko-právní antifašismus také podle autora článku nutí spoléhat lidi na legální prostředky, ale příklady Romů ukazují, jak je takové řešení nedostačující. Sama AFA prý na mnoha místech fašismus potlačila sama, jelikož revoluční antifašisté spoléhají jen na sebe a komunitu, anarchistickou a antiautoritářskou kulturu a mentalitu. Znovu se opakuje teze o veřejném mínění, na které se není třeba ohlížet, neboť neonacistické chování to nezmění. Toto chování je řízené kultem násilí a síly, proto AFA odpovídá též násilím. Proč to tolik lidem vadí, když tanky bojující proti fašistům během druhé světové války jsou mnohem drsnější řešení než fyzická konfrontace v podobě AFA, táže se v závěru autor.³⁴¹

Občanský (či lidsko-právní) antifašismus byl podrobován v rámci AFA kritice pravidelně. Nejvýrazněji se asi k antifašistické problematice projevoval vždy Člověk v tísni, který například v roce 2001 odstartoval kampaň s názvem (Be kind to your

³³⁸ Toto vyjádření je nutno brát s rezervou, vzhledem k tomu, že za éry FAS bylo ideové hledisko velmi silně vyzdvihováno (aspoň zprvu).

³³⁹ LACINA, J. Antifašismus: Jak se věci mají. *Akce!*. 2005, č. 10, s. 3-5.

³⁴⁰ Na rozdíl od neonacistické scény, která byla v tomto ohledu perzekuována vždy více.

³⁴¹ LACINA, J. Antifašismus: Jak se věci mají. *Akce!*. 2005, č. 10, s. 3-5.

local Nazi = Bud' milý na svého nácka),³⁴² která podle některých komentátorů byla vtípná, sklídila úspěch a rozezlila neonacistickou scénu;³⁴³ podle jiných však byla zbytečně drahá (několik milionů korun) a zbytečně výsměšná.³⁴⁴ Nereflektovala skutečný obraz a změnu image neonacistů, kteří byli zobrazeni jako klasičtí white power skinheads z 90. let, a také fakt, že se radikalizuje spíše střední třída.³⁴⁵ Jako další příklad antifašistické akce z dílny Člověka v tísní lze uvést pořádání koncertu s názvem „Music beats local nazi“.³⁴⁶ Vzhledem k tomu, že tuto antirasistickou akci financovala EU (represivní vůči imigrantům) a česká vláda (ve které seděl S. Gross), a patronátu se ujal velvyslanec USA a Ivan Langer, považovala AFA celý festival za obyčejnou státní propagandu za veřejné peníze.³⁴⁷

Jak už bylo popsáno, po rozpadu silně politicky agitačního FAS se AFA opět proměňuje a zažívá své možná nejslavnější chvíle v letech 2007-2008. Přesto po tomto úspěšném období mění své strategie, které se nejvíce projeví v zastavení pořádání demonstrací,³⁴⁸ ale zároveň snahou naklonit si poprvé veřejnost (MayDay, LFHR, spolupráce s médii v rámci monitoringu). AFA se v bilančních člancích v roce 2011 chlubí svými úspěchy a svým podílem na potírání neonacismu, jistý podíl ale také otevřeně přiznává státu, policii, novinářům a lidsko-právním organizacím.³⁴⁹ AFA přiznává, že došlo od 90. let k proměnám, které souvisejí s neonacismem, anarchismem i změnami vnitřní strategie. Když se v roce 2007 AFA odloučila od FAS, načež se tato organizace rozpadla, odloučili se antifašisté též od filosofie revolučního antifašismu, který sice nebyl v protikladu s radikálním antifašismem, ale lišil se v analýze problémů, rétorice a v pojetí boje. Také AFA upustila od anarchosyndikalismu, který byl některými členy prosazován. Ačkoli jsou další vzniklé antifašistické iniciativy kritizovány, v principu s nimi AFA souhlasí či je dokonce

³⁴² V souvislosti s tímto názvem vyšla v roce 2013 první kniha vydaná Antifašistickou akcí s parodickým názvem Bud' zlý na svého nácka / Výchova nácků v Čechách (srv. OH. Bud' zlý na svého nácka / Výchova nácků v Čechách. *csaf.cz* [online]. 28. 1. 2013. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://www.csaf.cz/index.php?clanok=1393>>).

³⁴³ Srv. ŘEZNIČEK, Martin. Protirasistická kampaň sklízí úspěch. *BBC* [online]. 10. 1. 2002. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://www.bbc.co.uk/czech/lupacr/157.shtml>>.

³⁴⁴ KENSKÝ, J. Bud' zlý na nacisty a Evropskou unii. *Akce!*. 2002, č. 5, s. 3; rozhovor s O. Slačálkem.

³⁴⁵ Rozhovor s K. Kalibovou.

³⁴⁶ *Akce!*. 2002, č. 7, s. 8.

³⁴⁷ *Ibid.*

³⁴⁸ O důvodech více dále.

³⁴⁹ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

podporuje, neboť se necítí na tomto poli jako monopolistická organizace. Za důležité však i nadále považuje fyzické konfrontace jednotlivců a skupin, jejíž účinnost je nepopíratelná, leč těžko dokazatelná (členové AFA v tomto ohledu nemohou „vykazovat tabulky“).³⁵⁰

Tato ideová změna (která není kdovíjak radikální, ovšem znatelná je – minimálně v míře „realističnosti“) se odráží a je popsána v novém programovém konceptu AFA nazvaném „Naše postoje“ z roku 2008.³⁵¹ Na úvod jsou zopakovány hodnoty, na kterých AFA stojí, ať už je to lidská svoboda, zodpovědnost, nebo z nich vyplývající nutnost solidarity. Zopakovány jsou důvody, proč AFA nechce spolupracovat se státem, policií, s politickými stranami ani s neziskovými organizacemi.³⁵² Akcentován je odpor ke spolupráci s komunisty, odmítání pravo-levé škály a konceptu tzv. extremismu. V neposlední řadě je znovu ospravedlňováno používání násilí. Největší umírnění rétoriky pak lze nalézt v tzv. „ideovém minimu“, kterým AFA podmiňuje vstup do svých řad, co se týče ideologie členů. Toto minimum zní: *„Antifašistická akce - všemi prostředky společně proti fašismu! Antifašistická akce (AFA) se zabývá propagačními, informačními a praktickými formami boje se všemi autoritářskými ideologiemi a skupinami usilujícími o jakékoli formy útlaku, v první řadě s neonacismem a ultrapravicí. AFA je otevřená každému, kdo se chce aktivně podílet na boji proti fašismu, nacismu a bolševismu ve všech jeho podobách a to i v době, kdy je antifašismus často posuzován jako extremismus. Stejně tak nás nenechává klidným současný systém přinášející čím dál větší kontrolu nad životy lidí, drancování přírody a prohlubování sociální a ekonomické nerovnosti na celém světě. AFA sdružuje radikální antifašisty a antifašistky, kteří vytvářejí po celém území České republiky lokální autonomní skupiny, kde přednostně vyvíjejí svou činnost. Zároveň se dobrovolně sdružují do nadregionálních struktur, dle místa působnosti nebo oboru činnosti. Vnitřní struktura autonomních skupin je založená na přirozené rovnosti všech jejích členů, bez umělých autorit a vůdců. AFA nespolupracuje se státními orgány, politickými stranami ani represivními složkami. Spolupráce probíhá pouze se*

³⁵⁰ KOCOUREK, R. AFA dnes: politika, strategie, úspěchy. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 16-19.

³⁵¹ Viz příloha 1. Sr. Naše postoje. *antifa.cz* [online]. 13. 7. 2014. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/nase-postoje>>.

³⁵² Jejich význam však není zamlčen.

*skupinami a jednotlivci, jejichž působení není v rozporu s našimi principy a cíli. AFA usiluje o spojení všech lidí, kteří souhlasí s tím, že křivda na jednom je křivda na všech. Ve svém fungování vycházíme z přesvědčení, že obrana našich práv je záležitostí nás samých. Jsou-li antifašistické principy i tvými principy, pak se přidej k nám!*³⁵³

Zároveň Antifašistická akce ústy svých členů a jiných anarchistů veřejně bilancuje nad pozitivními i negativními rysy AFA.³⁵⁴ Co se týče úspěchů je nejvíce vyzdvihována konsolidace a disciplinace antifašistické scény. Za jednoznačný úspěch se prý dá také označit zastrašení řady „nácků“, kteří odešli ze scény, stejně jako zdiskreditování mnoha neonacistických uskupení. AFA se dokázala izolovat od marxistů a zvítězila nad pacifismem, dokonce se stala respektovanou organizací. AFA dokázala dobře „prodat“ své nastřádané informace a navázat spolupráci s několika novináři. Z chaotických akcí dokázala vypilovat koordinované preventivní údery, navíc útoky jsou považovány ve své podstatě za obranné. AFA nejen, že brání jiné anarchisty, též je informuje. Na druhé straně je konstatováno, že je nutno neustále opakovat anarchistické a antikapitalistické hledisko, zasazovat věci do širších souvislostí, na čemž by neměla nic změnit ani pravidelná generační obměna. Zaznívají i hlasy, že by se AFA měla postavit do čela anarchistické platformy, která svrhne systém – měla by krom boje proti fašismu, sexismu a rasismu převzít další agendu v podobě boje za svobodnou samosprávnou společnost. Krom těchto radikálnějších – a zdá se, že okrajových – ohlasů se mluví o kritických aspektech AFA. Jako největší prohru AFA jeden z účastníků diskuze považuje janovské události, kde prý antifašisté selhali,³⁵⁵ proto je místy voláno po obnovení protidemonstrací. Za důležitější je považována praxe než teorie, což za slabých let s FSA a jejími „dlouhými stanovami“ prý neplatilo. Je třeba také něco udělat s absencí programu a stagnací, které se objevují tam, kde jsou neonacisté vytlačeni. Za handicap je také považována nemasovost AFA, která může členy někdy odvádět od reality všedního dne.³⁵⁶

³⁵³ Kdo jsme? *antifa.cz* [online]. 30. 10. 2008. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/?q=content/kdo-jsme>>.

³⁵⁴ KOCOUREK, R. 15 let AFA očima antifašistů a anarchistů. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 8-13.

³⁵⁵ Totéž si myslí Ondřej Slačálek. Srv. rozhovor s Ondřejem Slačálkem.

³⁵⁶ KOCOUREK, R. 15 let AFA očima antifašistů a anarchistů. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 8-13.

V souvislosti se šluknovskými událostmi byla ovšem zase poněkud radikálněji oznámena prvomájová demonstrace v roce 2012 kampaní nazvanou „Mířme na správné cíle“, která v kontext celoevropské krize vybízela k boji (a hněvu) „proti vládě, politicko-ekonomickým elitám, policii či soukromému majetku.“³⁵⁷ V praxi se však opět nezdá, že by se antifašisté vydali revoluční cestou.

Veškeré nastíněné změny se však nepotkaly vždy s nadšenou odezvou v rámci nejen anarchistického hnutí. Anarchista Jiří Hanuš v roce 2010 celkem ostře odsoudil započaté změny strategie a vystupování těmito slovy: *„AFA se před dvěma lety proměnila, změnila strategii i myšlenkové základy. Pasáž o ochraně prostoru pro anarchistické hnutí se z jejího webu vytratila, stejně jako ochota konfrontovat veřejné akce neonacistů. A stejně jako anarchistický myšlenkový základ, který se stal pouhou vějíčkou, která se tu a tam vytáhne, snad pro image, snad pro udržení původních stoupců. AFA dnes neříká, jak si představuje společnost bez fašismu; koneckonců zklamává i v samotném vysvětlení toho, co je fašismus. Ve své posedlosti neonacisty ztrácí ze zřetele mnohem širší a rozšířenější formy fašismu – stačí se podívat, kolik článků na jejím webu je věnováno Dělnické straně a kolik třeba stále více fašizující ODS. AFA se bez jasně deklarovaného politického postoje pomalu stává hlídacím psem demokracie, který pomáhá lépe maskovaným fašistům eliminovat politickou konkurenci. Tento nedostatek analýzy a politického ukotvení umožňuje takové excesy jako je poskytnutí prostoru řečníkovi Židovské liberální unie (uskupení podporující válečné zločiny Izraele na palestinských územích) na AFA demonstraci nebo vpuštění jednoho z nejbohatších lidí v ČR a vládního ministra Schwarzenberg na AFA festival. Namísto ochrany prostoru pro anarchistické hnutí dnes občas dokonce vystupuje jako svého druhu „konkurence“.*³⁵⁸

V podobně kritickém duchu se vyjádřila, byť v obecnější rovině a neadresně i Asociace Alerta: *„Je-li boj proti státu velkou částí stávající populace považován za zavrženíhodný extremismus, pak anarchistické hnutí v Česku raději hovoří o antifašismu, kterému je veřejné mínění nakloněno. Anarchisté a anarchistky si tím*

³⁵⁷ Mířme na správné cíle! Prohlášení Antifašistické akce. *antifa.cz* [online]. 30. 4. 2012. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/mirme-na-spravne-cile-prohlaseni-antifasisticke-akce> >

³⁵⁸ HANUŠ, J. Kulatý čtverec nepolitického antifašismu. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 19. 1. 2010. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://janhanus.noblogs.org/831334-831334-kulaty-ctverec-nepolitickeho-antifasismu.php> >.

*zajišťují podmínky, díky kterým se pro mnohé lidi stanou uznávaným partnerem. Ale za jakou cenu? Za cenu, že toto partnerství sice na jedné straně znamená kolektivní odpor proti fašistické formě státu, ale na straně druhé také akceptování a posilování jeho parlamentně demokratické formy. Ideologie antifašismu tak tedy snadno může masy přiblížit spolupráci s anarchistickým hnutím, ale tato spolupráce v důsledku sleduje jasně neanarchistický cíl – posilování jedné formy státu v rámci boje proti formě jiné. Strach z marginalizace anarchistického hnutí snadno vede k tomu, že hnutí opouští své základní – revoluční – pozice, jen aby získalo uznání, respekt a podporu těch, kteří programově brání hodnoty a struktury kapitalistického světa. Triumf kapitalismu pak paradoxně může být snadno dosažen i díky aktivitám těch, kteří jej v teoretické rovině odmítají.*³⁵⁹

Na tyto kritické hlasy, které zaznívaly dlouhodobě několik let (a lze předpokládat, že debata uvnitř antifašistického hnutí trvá dodnes), odpověděla AFA poprvé obsírněji v 15. čísle časopisu *Akce!*,³⁶⁰ kde otevřeně popisuje změny ve své strategii.³⁶¹ Kritiku AFA připouští, ale přerod hodnotí spíše pozitivně, případně odkazuje na údajně probíhající debatu (tj. možnost přehodnocení) nebo čas, který teprve ukáže, zdali zvolená cesta byla správná.

Hned v úvodu této podkapitoly bylo řečeno, že AFA se (stejně jako anarchisté obecně) vyjadřovala k mnoha událostem, a to také ze zahraničí – ať už na stránkách svého časopisu *Akce!* nebo na webových stránkách. Nemá valného významu tato témata podrobněji popisovat a vypisovat, jen je třeba říct, že korespondují s anarchistickou filosofií a ilustrují tak její zájem a angažovanost, které se týkaly války v Iráku, vězněných anarchistů a antifašistů v zahraničí, feminismu,³⁶² užívání drog, hudby, imigrace, historie, řecké krize, izraelsko-palestinského konfliktu, islamofobie, maďarské vlny nacionalismu, atd., atd.

³⁵⁹ Nová publikace: Fašismus a antifašismus. *Asociace Alerta*. [online]. 25. 7. 2013. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://asociacealerta.noblogs.org/kdo-jsme/>>.

³⁶⁰ V této práci vzhledem k mnoha článkům zabývajícím se samotným směřováním AFA hojně citovaném.

³⁶¹ KOCOUREK, R. AFA dnes: politika, strategie, úspěchy. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 16-19.

³⁶² Zajímavá je kritika ze strany Feministické skupiny 8. března, která osočuje AFA za fetišizaci násilí, které může ostrakizovat slabší osoby, tedy ženy (srv. BASTL, M. (2010) Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu? *Rexter* [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>).

2.4 AFA jako „extremistická“ skupina

Antifašistická akce je médii a policií automaticky zařazována na levici, dokonce na samotný kraj politického spektra, takže je označována zpravidla za „ultralevicovou“ skupinu. Že anarchisté a samotní antifašisté toto dělení odmítají, bylo zmíněno. Stejně tak je AFA jakožto neregistrovaná organizace označována za extremistickou skupinu, s čímž ona sama opět nesouhlasí.

V této otázce opět panuje obzvlášť v médiích zmatek v pojmosloví, když je nakládáno s termíny ultralevice, levicoví radikálové a levicoví extremisté nehledě na jejich význam (to samé platí o ultrapravici, pravicových radikálech a extremistech). Lze přijmout čistě lingvistické hledisko, které je v této problematice asi mnohdy používáno a které pouze pojmenovává skutečnost, jak se navenek jeví, tedy „extrémně“ či „radikálně“. Jenže politologie (potažmo policie) s těmito pojmy nenakládá náhodně. Avšak zatímco politologie se snaží jako společenská věda nějak uchopit a třídit společenské jevy, policie toto pojmosloví používá spíše jako metodologickou pomůcku pro svou práci.³⁶³

Ačkoli slovo extremismus je v kontextu naší problematiky velmi často používáno, politolog Petr Fiala upozorňuje, že politologie „nemůže přinést objektivní a všeobecně platné vymezení politického extremismu“, neboť mimo jiné je nutno extremismus chápat spíše v normativním nežli deskriptivním významu, kterým se označuje pestrá škála subjektů.³⁶⁴ Zcela normativně se k této otázce vyjadřuje Jan Keller, který označení za extremisty považuje za stigmatizaci, která se týká i ekologů, aktivistů za lidská práva či právě protifašistických uskupení.³⁶⁵ Jan Charvát zase varuje před tím, že je velmi jednoduché díky tomuto označení (které je vnímáno negativně a může s ním být nakládáno celkem volně) „diskvalifikovat politického soupeře“.³⁶⁶

Extremismus přes svou volnou interpretovatelnost a právní neukotvenost znamená v obecné rovině politický názor a odchylku, která se snaží o změnu

³⁶³ Rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“

³⁶⁴ FIALA, P. (1998) Český politický extremismus a radikalismus v ČR In FIALA, P. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 7-10.

³⁶⁵ KELLER, J. (1998) Extremismus a stigmatizace In FIALA, P. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 75-76.

³⁶⁶ CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 10.

stávajícího politického a společenského systému, a to i za cenu použití násilí.³⁶⁷ Radikalismus je na druhé straně „ústavně-konformním“ postojem, který může být ve svých požadavcích velmi radikální, ale představuje legální opozici uvnitř ústavních pravidel, které chce maximálně reformovat, nikoli nahrazovat.³⁶⁸ Souhrnné označení pro politické „extremisty“ a „radikály“ je pak „ultralevice/pravice“.³⁶⁹

Ministerstvo vnitra České republiky (MVČR) řadí extremismus do bezpečnostních rizik hned vedle terorismu, organizovaného zločinu, kybernetické hrozby, bezpečnosti civilního letectví a korupce. Údajná „radikalizace, profesionalizace a internacionalita extremistů představuje bezprostřední, každodenní bezpečnostní hrozbu“ a proto pro policii znamenají „bezpečnostní prioritu“.³⁷⁰ Samo ministerstvo definuje extremismus podobně: „Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“³⁷¹

V souvislosti s extremismem vydává Odbor bezpečnostní politiky MV a Bezpečnostní informační služba (BIS) čtvrtletní Zprávy o extremismu, OBP MV vydává též Výroční zprávy o extremismu, Vyhodnocení plnění Konceptí boje proti extremismu a Koncepte boje proti extremismu na další rok, které předkládá vládě ČR a Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Svě zprávy, které se týkají extremismu, vydává též Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ).

Tyto zprávy jsou často terčem kritiky ze strany AFA i anarchistů, a to nejen z důvodu, že jsou sami označováni za „extremisty“, ale zejména kvůli míře chybovosti v informacích, které obsahují.³⁷² Je zajímavé, že tato kritika je místy přijímána a vysvětlována potřebou (či nutností) policistů prezentovat svou práci navenek. Skutečně zainteresovaní jedinci z řad policie mají mít údajně své vlastní a přesnější informace, které dané chyby neobsahují. Mezi argumenty též zaznívá, že policie

³⁶⁷ ČERNÝ, P. (2005) *cit. d.*, s. 7-11.

³⁶⁸ DANICS, Š.; KAMÍN, T. (2008) *cit. d.*, s. 7-11.

³⁶⁹ *Ibid.*, s. 12.

³⁷⁰ Srv. Bezpečnostní rizika. MVČR [online]. 26. 6. 2013. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

³⁷¹ Co je extremismus. MVČR [online]. 25. 10. 2010. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>>.

³⁷² Srv. např. Antifašismus jako diagnóza. *antifa.cz* [online]. 5. 8. 2010. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/antifasismus-jako-diagnóza>>.

z pragmatických důvodů všechny své informace nezveřejňuje, neboť by to bylo při jejím monitoringu a vyšetřování kontraproduktivní.³⁷³

Antifašistická akce je v těchto zprávách zpravidla řazena do levicového extremismu („LEX“) mezi anarchoautonomní hnutí. V poslední výroční zprávě se o anarchistickém hnutí mluví jako o delší době „stagnujícím“. Přesto je AFA (spolu s ČSAF) označována za nejaktivnější skupinu na této scéně, která se v poslední době věnuje spíše osvětové činnosti, provozu autonomních informačně-kulturních center a menších akcí regionálního charakteru, ovšem zůstává „riziková“ v případech fyzické konfrontace pravicových extremistů („PEX“). Obecně vzato je podle policie společenská nebezpečnost LEX nízká. Důvodem je „slabá členská základna a absence vůdčích osobností, které by anarchoautonomní spektrum dokázaly zaktivizovat a sjednotit. Před revoluční změnou společnosti aktivisté upřednostňovali praktikování autonomního stylu života uvnitř stávajícího demokratického systému a snažili se za tímto účelem o vytváření příhodného prostoru.“³⁷⁴

Sami antifašisté se podobným „nálepkám“ brání, neboť nejen, že nechtějí být řazeni po bok fašistům,³⁷⁵ ale nesouhlasí s celkovým protiextremistickým konceptem, který je arbitrární a jediným soudcem je v tomto ohledu stát. Podle jeho logiky by byli označeni za extremisty i disidenti před rokem 1989.³⁷⁶

³⁷³ Rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“.

³⁷⁴ Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2013. *MVČR* [online]. Květen 2014. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava2013-web-pdf.aspx>>.

³⁷⁵ Srv. SCHNEIDER, P. Kdo jsou skuteční extremisté? *Britské listy*. [online]. 14. 4. 2008. [cit. 2014-10-16]. Dostupné z WWW < <http://blisty.cz/art/40110.html>>.

³⁷⁶ Srv. Naše postoje. *antifa.cz* [online]. 13. 7. 2014. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/nase-postoje>>.

3. METODY BOJE AFA

Antifašistická akce ve svém programovém konceptu a rétorice představuje pestrou škálu způsobů, kterak čelit fašismu a neonacistům, přičemž hojně využívá svých násilných i nenásilných metod. Řada z nich je problematická, neboť prvně jmenované způsoby jsou nelegální, zatímco druhé jsou podle státu ve své podstatě extremistické, neboť zpochybňují ústavní principy.

3.1 Příímá akce

Příímá akce je jedním z prvků občanské neposlušnosti a způsobem, kterým se snaží určitá skupina lidí dosáhnout svých politických cílů přímo.³⁷⁷ Odjakživa byla spjatá s myšlenkou anarchismu, ale v povědomí lidí často žije jako synonymum pro terorismus a atentáty, což podle anarchistů diskredituje svobodnou aktivitu lidí. Ve skutečnosti má být chápána jako „nezprostředkované hájení svých práv a zájmů bez uchýlování se k zprostředkovatelům“, což se opírá o názor, že lidé se v tomto ohledu přece nemohou chovat hůře než jejich zastupitelé. Alespoň tak se vyjadřovali antifašisté na stránkách Akce! v roce 2003.³⁷⁸ Mezi takové hájení zájmů mohou patřit např. demonstrace, manifestace, bojkoty, stávky, sabotáže, okupace podniků (anarchosyndikalisté), atp.³⁷⁹ Anarchisté se i pomocí přímé akce snažili vždy dokázat, že si dokážou vládnout sami a že tato metoda „aktivně přispívá k proměně těch, kdo ji uplatňují. Z pohledu anarchismu je tak příímá akce prostředkem jak vytvářet nové uvědomění, prostředek sebeosvobození se od řetězů, které svazují lidskou mysl, emoce a představy pomocí hierarchie, nadvlády a útlatku. Příímá akce má tak podle anarchistů radikalizující dopad na ty, kdo ji v praxi používají“.³⁸⁰ V opozici vůči anarchistickému pojetí přímé akce, které nehledí na legálnost svého chování, existuje též liberální pojetí této metody, které ovšem přímou akci nechápe jako cíl, ale jako (nenásilný) prostředek ve chvíli, když se všechna ostatní řešení vyčerpala, nebo když se samotné autority

³⁷⁷ MILLER, D. (ed.) (2003) *cit. d.*, s. 379.

³⁷⁸ ROSÁK, K.; PECKA, P. Příímá akce. *Akce!*. 2003, č. 8, s. 35.

³⁷⁹ *Ibid.*

³⁸⁰ NOVÁK, A. Politika přímé akce. *antifa.cz* [online]. 23. 5. 2013. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/politika-prime-akce>>.

začínají chovat protizákonně (blokády, demonstrace, lobbing).³⁸¹ Mezi těmito přístupy však neexistuje ostrá hranice, naopak se často mísí.

Mezi současné přímé akce praktikované AFA patří zejména fyzická konfrontace fašistů a nenahlašované kontrademonstrace a blokády.

3.2 Násilí

Používání násilí je nejkontroverznějším rysem radikálního antifašismu prezentovaného a využívaného samotnou AFA. Obhajoba tohoto násilí vypadá na různých místech vždy velmi obdobně doprovázena těmito důvody: 1) na neonacistický kult násilí lze odpovídat jen násilím, tedy komunikačním prostředkem, kterému neonacisté sami rozumějí, 2) nemožnost vedení rozumné diskuse s neonacisty, 3) časová či geografická nemožnost hledat kompromisní řešení, 4) prevence vůči fyzickým hrozbám³⁸² a 5) účinnost této metody, která údajně dokázala zapříčinit odchod mnoha neonacistů ze scény. Zároveň je připomínáno, že jde až o nejzazší metodu s některými negativními důsledky. Násilí ale využívá i samotná policie, která by neměla mít v tomto ohledu monopol.³⁸³

K násilí dochází především na demonstracích obou znesvářených skupin, jako preventivní pouliční údery či jako reakce na předešlé události. Mimo demonstrace tyto aktivity AFA praktikuje v utajení, ale někdy se jimi dokonce „pochlubí“.³⁸⁴ Tato aktivita je samozřejmě nelegální a vzbuzuje pozornost policie. Je ovšem posuzována v klasických intencích zákona, tedy většinou jako výtržnictví nebo během demonstrace jako napadení veřejného činitele.³⁸⁵

³⁸¹ Ibid.

³⁸² Srv. rozhovor s představitelem AFA.

³⁸³ Naše postoje. *antifa.cz* [online]. 13. 7. 2014. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/nase-postoje>>.

³⁸⁴ Srv. Jedna z reakcí na Vítkov. *antifa.cz* [online]. 19. 9. 2009. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/jedna-z-reakci-na-vitkov>> - „Pavel Blinka z Hodonína, jeden z nejaktivnějších neonacistů na Moravě, člen a zpěvák kapely Devils Guard, jeden ze zatčených při velké policejní razii, byl konfrontován antifašisty při procházce městem. Tohle je jedna z našich cílených reakcí na zbabělý čin spáchaný neonacisty ve Vítkově. Pokud jsou neonacisté takoví hrdinové, že dokážou skoro upálit dvouleté dítě a zničit mu celý život, pak my nebudeme o nic shovívavější.“

³⁸⁵ Srv. Rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“

3.3 (Kontra)demonstrace

Demonstrací a svolaných protidemonstrací (obyčejně proti shromáždění neonacistických skupin) se událo během existence AFA nespočet. Přesto od roku 2009 AFA z vlastního rozhodnutí přestala prakticky demonstrace pořádat a stáhla se do ústraní. Tyto demonstrace vždy představovaly vyjádření nesouhlasu, snahu zabránit neonacistům šíření vlastní ideologie a též ukázkou síly. A ačkoli se mohlo zdát, že jsou tyto akce ve více rovinách úspěšné (narušení protivníkovy akce, mobilizace a vyjádření odporu), Antifašistická akce je vyhodnotila přes nesouhlas některých členů jako v lecčems kontraproduktivní.

AFA označila pořádání kontrademonstrací, jejichž počet v určitých obdobích (po r. 2006) strmě rostl, za vyčerpávající. Bylo prý vynaloženo enormní úsilí na malé úspěchy, při kterých stejně docházelo k zatýkání a tedy ztrátám, které se pouze pomalu nahrazují. Navíc veškeré (i neoficiálně) nahlášené blokády akorát aktivizovaly samotné neonacisty, kterých se pak na místě sešlo více než obvykle.³⁸⁶

Mezi další důvody patří také mediální obraz, který o takových akcích pravidelně informuje zjednodušeně jakožto o střetu „anarchistů se skiny“, tedy jako o boji dvou „extremistických“ skupin.³⁸⁷ Také posílila policejní represe a vstoupil v platnost zákaz o zahalování obličejů, který vystavil antifašisty nebezpečí pocházejícímu jak ze strany policie, tak neonacistů.³⁸⁸ Tento zákaz také rozbil anarchisty využívaný „black bloc“ (zmíněný v souvislosti s demonstracemi S26 proti SB a MMF), který spočíval v oblékání a celkovém zahalování do černé barvy, což zpravidla znamenalo též černé šátky, černé brýle a černou kapuci, případně černou kuklu. Tato taktika prakticky znemožňovala identifikaci a posloužila při splnutí v demonstrujícím davu.

V neposlední řadě se Antifě přestalo zamlouvat organizování všech akcí po celé republice, což bylo v rozporu s její ideou sebeorganizace, která měla vyplývat z lokálního prostředí a „zdola“: „Je nutné uvést, že vaše akce rádi podpoříme, ale neuděláme je za vás. Organizování antifašisté tady nejsou od toho, aby dělali organizační či ochrannou službu všem akcím. Právě naopak. Naším cílem je, aby

³⁸⁶ 15 let AFA. *Akce!*. 2011, č. 15, s. 3-7.

³⁸⁷ Rozhovor s představitelem AFA.

³⁸⁸ Rozhovor s Klárou Kalibovou.

odpor byl lokální, aby vycházel z konkrétního regionu. Tedy jinými slovy - abyste začali pracovat a organizovat se sami! Dlouhodobě propagujeme naše principy v antifašistickém boji a snažíme se o to, aby lidé své lokální problémy řešili především sami, aby se nespolehali ani na stát ani na nás, ale jen sami na sebe. (...) Jsme vám nápomocni s radami či předáním zkušeností, ale nechceme být dogmatickými guru antifašismu v České republice: nechceme být vůdčí elita!³⁸⁹

Antifašistická akce také vydala několik návodů, jak by se měl demonstrant na podobných shromážděních chovat (maskuj se, drž se známých skupinek, při průvodech tvoř řetězy, shromažďuj se kolem vlajkonošů, nenech se vyprovokovat k násilí...) ³⁹⁰ či obecných rad, jak se chovat při přímých akcích a vyhnout se zbytečným represím ze strany policie. ³⁹¹ Nejdůležitější je podle antifašistů osobní komunikace, která může být odposlouchávána, a proto by měla být například v e-mailech šifrována. Na demonstraci by se měl člověk oblékat do pohodlného nenápadného oděvu, maskovat se a mít vhodnou obuv pro běh. Doporučují se rukavice (kvůli otiskům prstů) a nějaké šikovné příruční zbraně (boxery, teleskopické tyče), helmy či plynové masky proti slznému plynu. Je záhodno nosit u sebe občanský průkaz kvůli plynulé legitimizaci ze strany policie, ne však diáře, mobily či fotoaparáty kvůli kontaktům a informacím, které by mohly ohrozit další aktivisty. Z toho důvodu by se lidé neměli oslovovat na demonstracích vlastními jmény, ani běžně používanými přezdívkami. Doporučuje se poslouchat pořadatele, naopak se silně nedoporučuje chodit na akce pod vlivem alkoholu či drog. ³⁹²

3.4 Osvěta a kulturní činnost

Osvěta je považována za jeden z nejdůležitějších aspektů antifašistického boje. Projevuje se zejména pravidelným a velmi aktivním informováním veřejnosti o aktivitách neonacistického i antifašistického hnutí a myšlenkách, které se dotýkají celé řady sociálních problémů. AFA k tomuto účelu v posledních letech využívá zejména své internetové stránky antifa.cz, ale dlouho využívala též svých papírových

³⁸⁹ Beroun: nazi válečníci za mír. *antifa.cz* [online]. 5. 3. 2007. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/beroun-nazi-valecnici-za-mir>>.

³⁹⁰ Několik rad demonstrantům. *Antifa News*. 1999, č. 10, s. 4.

³⁹¹ BOUCHALOVÁ, J. et al. ABC přímé akce. *Akce!*. 2005, č. 10, s. 6-7.

³⁹² Ibid.

zpravodajů Antifa News (do roku 1999 a 2007-2010) a Akce! (2000-2006, 2010-2012, kdy v prosinci 2012 vyšlo zatím poslední 17. číslo). Číslo Antifa News byly vždy spíše kratšími brožurami se stručnými informacemi, zatímco Akce! byla vydávána v pozdějších letech na kvalitním papíře s moderní grafikou a s několika desítkami stran nejrůznějších článků.

Antifašistická akce ve spolupráci s jinými subjekty vydala též několik brožur a knih (zmíněné *Buď zlý na svého nácka!*, Igor Oliněvič: *Jedu do Magadanu. Vězeňský deník anarchisty*, *Tábor smrti Lety: Vyšetřování začíná 1992-1995*), přičemž na svých stránkách propaguje či nabízí ke stažení řadu dalších publikací vydaných jinými iniciativami, např. *Kolektivně proti kapitálu (KPK)*. Na antifa stránkách lze také nalézt sekci s názvem *Studovna*,³⁹³ která nabízí několik málo textů věnujících se anarchismu či rasismu. Ta je aktualizována však velmi sporadicky.

V kulturní oblasti je Antifa také velmi aktivní v oblasti hudby, kdy spolupořádá řadu koncertů a festivalů (v posledních letech pod značkou 161 crew či ve spolupráci se značkou GNWP) ideově spřízněných kapel a interpretů z oblasti punku, ska³⁹⁴ či hardcore. Bezesporu nejvýraznější a nejnavštěvovanější akcí se stal prvomájový antirasistický MayDay festival (až 10 000 návštěvníků) pořádaný čtyřikrát v letech 2008-2011 na Císařské louce v pražském Smíchově. V letech 2012 a 2013 na toto úspěšné působení navázalo organizování Akčních dnů,³⁹⁵ několikadenní festival přednášek, koncertů a jiných akcí (free markets, fotbalový turnaj), které ovšem přes hojnou návštěvnost nepřilákaly tolik lidí jako MayDay.

Je dobré zmínit také filmovou oblast, v které se AFA angažuje především spoluprací na promítání (či pouze propagací) dokumentárních filmů s antifašistickou, anarchistickou či antirasistickou tematikou. Mnoho těchto promítání pro veřejnost se odehrává v pražském klubu Cross. Antifašistická akce vytvořila i svůj vlastní – v této práci na něj několikrát odkazovaný – dokumentární film s názvem *161>88*, který se snaží zmapovat historii antifašistického hnutí s akcentem na její veřejná vystoupení, i když AFA tvrdí, že: “ historie antifašistického hnutí je sice ve filmu základní dějovou

³⁹³ *studovna.antifa.cz* [online]. [cit. 2014-12-15]. Dostupné z WWW < <http://studovna.antifa.cz/>>.

³⁹⁴ Srv. VLADIMIR 518. (2011) *cit. d.*, s. 234-253.

³⁹⁵ Srv. např. HANUŠ, J. Akční dny – report. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 4. 5. 2012. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://janhanus.noblogs.org/927492-927492-akcni-dny-report.php>>.

linkou, ale rozhodně ne hlavním tématem. (...) film mnoho aspektů antifašistické práce minimálně naznačuje a dotýká se dalších souvisejících témat. Rozhodně není jen o militantním antifašismu a střetech s neonacisty. Pokusili jsme se ukázat další cesty, a nabídli tak divákovi srovnání různých přístupů.“ Zároveň přiznává: „Až budeme mít příště potřebu tyhle věci nějak dál rozvádět v ucelené formě, vybereme si spíš typ sdělení, které je pro to lépe uzpůsobeno. Nejspíš to bude kniha.“³⁹⁶

Fotbalový antirasistický turnaj Love Football Hate Racism pořádaný od roku 2006 se stal též pravidelnou aktivitou, na které se podílí AFA. Kromě fotbalových zápasů se na místě vyskytují i informační stánky a občerstvení, a sportovní událost bývá spojena s následujícím koncertem. Zatím poslední turnaj v malé kopané se konal 11. října 2014.

Neodmyslitelnou aktivitou spojenou s anarchismem a AFA je též streetart, který slouží k nejen uměleckému vyjádření politických postojů. K úzce spolupráci s AFA se připojila skupina s názvem Freedom Writers: „Nechceme, aby se kdokoliv cítil být ohrožován neonacisty či fašisty. Nesouhlasíme s tím, aby nás šmírovali na každém rohu policejní kamery. A nelíbí se nám šed' měst a její maskování všudypřítomnou reklamou. Nesouhlasíme s tím, že by lidé bez domova měli chodit po ulicích lemovaných prázdnými domy. Nelíbí se nám v jakém stavu je dnešní společnost a toužíme jí změnit. Snažíme se upozorňovat na sexismus, genderové stereotypy, pokoušíme se streetartem bojovat za práva zvířat, hájit ekologické postoje, stavět se proti sociálnímu vylučování a poukazovat na další problémy, které trápí města a ulice, ve kterých se naše tvorba objevuje. Streetart je jeden prostředků, jak naše sdělení šířit mezi ostatní.“³⁹⁷ V souvislosti s tímto prohlášením se objevilo v českých ulicích několik desítek graffiti, šablon, nápisů či předělaných billboardů a reklam s antifašistickou tematikou. Nejzajímavější v tomto ohledu je slogan napsaný na silničním mostě, který hlásá: „Good night red side! Na jejich rukávech, že nejsou svastiky, však barva kabátů je pořád černá, jiné jsou symboly, stejné jsou praktiky,

³⁹⁶ Uvědomit si pruser, ve kterém jsme. *antifa.cz* [online]. 27. 4. 2013. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/uvedomit-si-pruser-ve-kterem-jsme>>.

³⁹⁷ *streetart.antifa.cz* [online]. 2010-2014. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW <http://streetart.antifa.cz/?page_id=550>.

krev jejich obětí zůstala stejná. Antifa.cz.³⁹⁸ Potvrzuje to vyhraněný postoj české antifašistické scény vůči „prožitému“ komunismu, čímž se vymyká jiným, například západoevropským anarchistickým hnutím. Kromě streetartu se Antifašistická akce věnuje i distribuci nejrůznějšího oblečení, plátek, samolepek i plakátů rovněž s antifašistickou tematikou.

Nelze opomenout též ještě jednu stránku aktivit AFA, mezi které patří vysmívání se nejrůznějším neonacistickým a jiným ultrapravicovým osobám (ačkoli to bylo kdysi vyčítáno kampani Člověka v tísni). Důvodem k humoru jsou různé choulostivé fotky, veřejná i soukromá vyjádření, pokrytectví, lži, neznalost, nízká inteligence vysmívaných, atd. Za tímto účelem vznikla i samostatná stránka pod hlavičkou antifa.cz s názvem Hahaha antifa,³⁹⁹ parodující výkřiky a slogan neonacistických chuligánů. Ta shromažďuje galerii úsměvných obrázků, videí a různých textů.

3.5 Monitoring

Mnoho ostatních aktivit by nemohlo vzniknout bez precizního monitoringu, který patří mezi nejrespektovanější a stěžejní činnost Antifašistické akce. I zmíněné stránky Hahaha antifa místy dokazují, jak bohatými materiály AFA disponuje a jak hluboko do soukromí neonacistů se umí dostat. S dlouhodobou databází fotografií z neonacistických akcí i ze soukromí jedinců pomáhá Antifašistické akci i veřejnost, která je k tomu vybízena,⁴⁰⁰ i neopatrnost ultrapravicových jedinců, kteří si nedávají pozor třeba na sociálních sítích.

Podle AFA je „cílem monitoringu poskytování informací. Veřejnost, anarchisté a antifašisté jsou tímto způsobem informováni o neonacitech, fašitech, agresivních nazi-hooligans a dalších členech či sympatizantech ultrapravice působících v jejich oblasti, kraji, okolí a komunitě.“⁴⁰¹ Databáze má pak soukromou utajenou část a veřejnou, která je prezentována pomocí dlouhé řady článků, které představují jména,

³⁹⁸ *streetart.antifa.cz* [online]. 2010-2014. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://streetart.antifa.cz/index.php/nggallery/streetart/slogans>>.

³⁹⁹ *hahaha.antifa.cz* [online]. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://hahaha.antifa.cz/frontpage?page=4>>

⁴⁰⁰ Zároveň jí je garantována nejvyšší míra anonymity a zabezpečení v podobě ničení vzájemné korespondence.

⁴⁰¹ Proč monitorujeme? *antifa.cz* [online]. 12. 11. 2008. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/proc-monitorujeme-0>>.

adresy, fotografie, historii a činnosti více či méně významných aktérů ultrapravicové scény.

Tento monitoring je tak úspěšný, zastrašující, inspirativní i mediálně vděčný zároveň, že ho využívala nejen jiná média, ale i policie a stát v kauzách Dělnické strany, žhářského útoku ve Vítkově⁴⁰² nebo v jiných kauzách.⁴⁰³ Zatímco s médii AFA někdy přímo spolupracuje, s policií vzhledem k vzájemnému antagonistickému postoji nikoli. Policie využívá pouze všech dostupných prostředků, mezi které patří i veřejná část AFA monitoringu.⁴⁰⁴

3.6 Kopírování metod ze strany neonacistů

O tom, jak úspěšné mohou být zvolené metody AFA, svědčí i snaha neonacistické scény v první dekádě po roce 2000 (zejména Národního odporu a Autonomních nacionalistů v r. 2005) tyto metody, ale i životní styl a image napodobovat – byť veřejnost či stát si těchto změn začal všimnout až později.⁴⁰⁵ Důvodů těchto změn je podle samotné AFA hned několik: zejména nedostatek vlastní kreativity a kreativních ultrapravicových osobností, snaha zabalit nepřijatelné názory do líbivějšího obsahu či údajná snaha o zmatení veřejnosti.⁴⁰⁶

Nejdříve šlo o opuštění nazi-skinheadské vizáže (i když ta zůstává patrná často dodnes)⁴⁰⁷ a příklon k napodobování anarchistického black blocu na veřejných vystoupeních. Též se ultrapravice snaží nalézt nějaký vhodný hudební žánr, ke kterému by se přimkla (pravidelně jde o hardcore, ale i marginální snahy proniknout do elektronické hudby či hip-hopu, lhostejno, že jde původně o černošské styly a

⁴⁰² Ke zrušení Dělnické strany mají pomoci důkazy levicových extremistů. *iDNES.cz* [online]. 18. 9. 2009. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < http://zpravy.idnes.cz/ke-zruseni-delnicke-strany-maji-pomoci-dukazy-levicovych-extremistu-12t-/domaci.asp?c=A090918_104506_krimi_js>.

⁴⁰³ Srv. např. Neonacista Erik Sedláček z Dělnické strany odsouzen k nepodmíněnému trestu. *Britské listy*. [online]. 14. 4. 2008. [cit. 2014-10-16]. Dostupné z WWW < <http://blisty.cz/art/42934.html>>.

⁴⁰⁴ Rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“.

⁴⁰⁵ Srv. např. SEKULA, O. Jsem národní socialista a revolucionář, ne skinhead! *Akce!*. 2005, č. 10, s. 39; Experti varují: V Česku jsou čtyři tisíce militantních neonacistů. *tyden.cz*. [online]. 1. 3. 2012. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/v-cesku-jsou-ctyri-tisice-militantnich-neonacistu-pribude-utoku-na-romy_226784.html?showTab=diskutovane#VKg8wsle-3M>; MAREŠ, M. Studie: České militantní neonacistické hnutí (aktuální trendy). *MVČR* [online]. 2011. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW < <http://www.mvcr.cz/soubor/ceske-militantni-neonacisticke-hnuti-aktualni-trendy-pdf.aspx>>.

⁴⁰⁶ Velká nazi vykrádačka. *antifa.cz* [online]. 30. 3. 2010. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/velka-nazi-vykradacka>>.

⁴⁰⁷ Hnutí skinheads bylo neonacisty také de facto „vykradeno“.

v případě hardcoru mnohdy o vyhraněné antirasistické kapely). S tím souvisí i snaha o prezentování líbivého životního stylu běžného Evropana, či ojedinělé snahy o propagaci vegetariánství nebo ochrany zvířat. Začala být také více akcentována antisystémová a antiglobalizační rétorika.

Doslova plagiátorství se neonacisté začali dopouštět na nejrůznějších antifašistických symbolech, sloganech a motivech, které byly opatřeny jen novým heslem a významem.⁴⁰⁸

Neonacisté se také dlouhodobě – a nepříliš úspěšně – snaží provádět vlastní monitoring. Příkladem může být stránka Anti MultiKulti Watch, která sleduje různé osoby a řadí je do sekcí „imigranti“, „xenofilové“, „hnusáci a úchylové“ a „neomarxisté“. Podle těchto volných interpretací může člověk dohledat mnoho fotografií často anonymních lidí, kteří se provinili jenom tím, že mají jinou barvu kůže. Na druhé straně zde figuruje velká řada veřejně známých osobností, u kterých shromažďování stručných informací postrádá prakticky jakýkoliv smysl. Výsledkem je tedy spíše chaotický seznam jmen, nežli ucelený systematický monitoring, který prezentuje AFA.⁴⁰⁹

⁴⁰⁸ Velká nazi vykrádačka. *antifa.cz* [online]. 30. 3. 2010. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/velka-nazi-vykradacka>>.

⁴⁰⁹ Anti MultiKulti Watch. *white-media.info* [online]. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < http://www.white-media.info/amk_watch_neomarxiste.html>.

4. STRUČNÁ ANALÝZA VYBRANÝCH OTÁZEK

Doposud tato práce představila pokud možno co nejvíce ucelený obraz historického i ideového vývoje Antifašistické akce pomocí veřejných i jiných dostupných materiálů. Některé tyto materiály jsou – jak přiznává v jistém ohledu sama AFA⁴¹⁰ – velmi obtížně dohledatelné, ať už z důvodu bezpečnostního,⁴¹¹ absence systematického mapování této organizace či subkulturního prostředí, ze kterého AFA původně vycházela.

Na tomto místě je ale vhodné si konečně zodpovědět několik otázek předeslaných na samotném počátku a v úvodu této práce.

4.1 Různé fáze vývoje AFA

Stejně jako neonacistické a anarchistické hnutí (jehož je AFA součástí) si Antifašistická akce prodělala vývoj, který se můžeme pokusit nějak uchopit a popsat. Je však nutno AFA vydělit z celkové anarchistické scény, jelikož její vývoj úplně nekoresponduje s jinými anarchistickými subjekty: zatímco v jednu chvíli například FSA/FAS zaniká, AFA stoupá ke svému vrcholu.

Předtím než Antifašistickou akci vydělíme, podívejme se například na starší Charvátovo chronologické rozdělení vývoje české anarchismu: 1989-1992 formování, 1993-1995 stagnace, 1996-1997 restrukturalizace, 1998-2001 vzestup a od roku 2002 (do cca 2006) opětovná stagnace, přičemž kulminace aktivit samotné AFA podle Charváta probíhá v letech 1999-2002 především v souvislosti s konfrontací subjektů spojených nakonec do NSB.⁴¹²

V současnosti můžeme AFA sledovat již v delším časovém horizontu a toto vymezení přehodnotit respektive rozšířit. Otázkou zůstává, jakou proměnnou pro toto hodnocení zvolit. Jako nejlogičtější se jeví veřejná vystoupení (zejména v podobě

⁴¹⁰ Uvědomit si průser, ve kterém jsme. *antifa.cz* [online]. 27. 4. 2013. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/uvedomit-si-pruser-ve-kterem-jsme>>.

⁴¹¹ Ibid. Člen AFA mimo jiné o dokumentárním filmu 161>88, který měl přiblížit historii AFA, říká: „Největší problém, který před námi stál hned na začátku, byl sběr materiálů. Bylo jasné, že film musíme poskládat z archivů. Na mnoha akcích nikdo kameru neměl, nebo pokud tam nějaká byla, je ve většině případů nemožné se k záznamu dostat. Na české antifašistické a anarchistické scéně neexistuje nějaký ucelený tematický videoarchiv, ze kterého by se dalo čerpat. (...)Každopádně jsme přístup do žádných archivů neměli, takže jsme strávili hodně času hledáním na internetu.“

⁴¹² CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 161-168.

kontra/demonstrací) a jiné projevy (jejich velikost, počet a mediální odezva), které působí navenek. Tento pohled se nemusí shodovat s optikou člověka, pocházejícího zevnitř hnutí, ale takový pohled je vzhledem ke generačním obměnám⁴¹³ a konspirativnímu chování členů prakticky nemožné rekonstruovat. Autor práce se však domnívá, že intenzita veškerých aktivit bude do jisté míry kopírovat zcela obecný trend.

Z tohoto pohledu je možné rozdělit vývoj Antifašistické akce do těchto fází⁴¹⁴:

(1) Formování (1996-1997): AFA teprve vzniká, konsoliduje do té doby fragmentovanou antifašistickou scénu a pomalu se začíná projevovat svými prvními demonstracemi a kulturními akcemi.

(2) Vzestup (1998-2001): Spolu s výrazným vzednutím anarchistických sil v podobě působících organizací jako ČSAF, FSA, ORA-S; vydáváním periodik (obnovená A-kontra, Konfrontace, Antifa News) a pořádáním mnoha akcí (výrazné street parties, oslavy 1. máje, S26) se výrazně projevuje i AFA, která se na těchto akcích spolupodílí a zároveň vykazuje intenzivní antifašistickou činnost v mnoha směrech (pouliční boj a konfrontace, demonstrace, konsolidace vlastního programu, atd.).

(3) Stagnace (2002-2005): Počáteční pokles aktivit AFA přímo nesouvisel s vnitřní situací organizace, ale s poklesem aktivit neonacistů a zejména s jejich neúspěšnými snahami proniknout ze subkulturní do politické sféry. Posléze se ovšem AFA spojila se strukturami FSA a přes počáteční radikální prohlášení o prosazování revolučního antifašismu se nově vzniklá AFA-FAS ocitla v útlumu.

(4) Nová AFA⁴¹⁵ (2006-2009): Aktivizace neonacistických sil (2005/2006), rozpad FAS (2006/2007) či oslava 10. výročí vzniku organizace (2006) znamenaly pro AFA nový přerod a výrazné zintenzivnění aktivit, které vyústily v početnou sérii demonstrací, a postupný odklon od zastaralého pojetí revolučního antifašismu a zároveň příklon k otevřenějšímu vystupování vůči veřejnosti.

⁴¹³ Srv. Rozhovor s představitelem AFA.

⁴¹⁴ Tyto fáze jsou ale zjednodušující v tom ohledu, že nereflktují přechodné období a rozdělují éru AFA striktně podle celistvých roků.

⁴¹⁵ Tento termín použil Martin Bastl v souvislosti se změnou AFA, srv. BASTL, M. Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?. *Rexter* [online]. 7. 11. 2010. č. 2 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>. ISSN: 1214-7737.

(5) Druhé období stagnace nebo jen změna strategie? (2010-současnost): Konec v pořádání demonstrací znamená celkový útlum veřejných vystoupení. V tomto období lze vyzorovat neschopnost AFA reagovat na společenské nepokoje a bouře vyvolané v kontextu romské menšiny,⁴¹⁶ ale zároveň AFA zůstává v nezměněné podobě aktivní v otázce osvěty. Tu naopak posiluje vydáváním knižních publikací či filmu.

Rok 2014 pak přináší významné otazníky v otázce nepořádání Akčních dnů, které nahradily kdysi tak úspěšný festival MayDay. Ačkoli podobný koncept údajně „není mrtvý“ v horizontu „dalších let“,⁴¹⁷ tento přístup může vypovídat něco o vnitřní krizi.

S problémem stavu radikálního antifašismu u nás souvisí též otázka, do jaké míry intenzita činnosti AFA koresponduje s aktivitou jeho nepřátel, zejména neonacistů a ultrapravice obecně. V komparaci vývoje obou hnutí⁴¹⁸ a podle některých vyjádření⁴¹⁹ se zdá, že hypotéza o závislosti obou politických proudů je pravdivá. Přesněji řečeno, antifašisté (jako ti co se vymezují) zpravidla s jistým krátkým zpožděním reagují na vývoj neonacistické scény. Je-li tato scéna taktéž v útlumu, AFA tím postrádá nejvýraznější díl a náplň svého programu a její aktivity z logiky věci klesají. Proto když se po roce 2010 nejvíce projevuje (a pouze v určitých obdobích) pouze silně ostrakizovaná DSSS, může to celkem jednoduše vysvětlit absenci výraznějších projevů ze strany AFA. Antifašistická akce může reagovat též na konkrétní „útlak“ ze strany státu, ale ten se v podobě zásahu represivních složek objevuje pouze v určitých konkrétních situacích (vyklízení squatu, Czechtek) či na druhou stranou vyprovokovaných akcích (S26). Sice je pravda, že sama AFA v přímé návaznosti na jeden z těchto okamžiků (Propast) vznikla, ale vzhledem k současnému spíše opuštění „revoluční“ rétoriky, se podobné korelace nalézt nedají.

⁴¹⁶ Srv. HANUŠ, J. Český antifašismus volá S.O.S. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 5. 10. 2011. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://janhanus.noblogs.org/906521-906521-cesky-antifasismus-vola-s-o-s.php>>. Citujeme: „České antifašistické hnutí má přímo před nosem velký problém, na který neumí adekvátně zareagovat - tzv. protiromské bouře v severních Čechách. Jsou něčím novým, doposud nevídaným, neznámým a obtížně uchopitelným. Všichni cítíme, že současné události ve Varnsdorfu a okolí jsou obrovským průšvihem, přesto kolem nich chodíme jako kolem příslovečné horké kaše a nevíme, co si počít – stačí se jen podívat na stránky antifašistických a anarchistických skupin a organizací a minimální prostor, který je na nich událostem v severních Čechách věnován.“

⁴¹⁷ Rozhovor s představitelem AFA.

⁴¹⁸ Srv např. BASTL, M; MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; VEJVODOVÁ, P. (2011) *cit. d.*; CHARVÁT, J. (2007) *cit. d.*, s. 142-156.

⁴¹⁹ Srv. rozhovor s Ondřejem Slačálkem, rozhovor s představitelem AFA.

O současném skutečném stavu organizace nám bohužel víc neřekne ani počet členů AFA, který je tajný a navíc se od počátku patrně dělí na samotné členy a spolupracovníky.⁴²⁰ Omezeným měřítkem se může jevit počet regionálních skupin AFA nebo skupin s Antifou úzce spolupracujících, ale a) jednotlivé skupiny nevyovídají nic o celkovém počtu aktivistů, b) počet kontaktů na stránkách Antifašistické akce nemusí nic vyovídát o aktuální kondici jednotlivých skupin. Pokud jsme však již v textu tyto skupiny, jejichž počet se po roce 2000 pohybuje v rozmezí cca mezi 10-15 (i výše), zmínili, udejme i aktuální počet (konec roku 2014), který se rovná 15 skupinám AFA (Benešov, Blansko, Brno, Kladno, Kralupy nad Vltavou, Olomouc, Ostrava, Praha, Příbram, Severní Čechy, Východní Čechy, Vysočina, Zlín), přičemž dvě z toho jsou v rámci příhraniční spolupráce slovenské (Bratislava, Trnava).⁴²¹ V tomto možná lehce zavádějícím ohledu se zdá být situace Antifašistické akce stabilní.

4.2 Revolučnost AFA?

Především je třeba říct, že pojem „revoluční antifašismus“ je často striktně spojen s filosofií, kterou razila FSA, a tedy s obdobím skupinové fúze AFA-FAS. Přesto se tento pojem vyskytuje již dříve.⁴²² Zároveň budeme-li vnímat radikální antifašismus v jeho širší podobě a AFA jako nedílnou součást anarchistického hnutí, jehož ideologie přes veškerou rozmanitost často „revoluční“⁴²³ je, nelze tento pojem jednoduše opustit jako chvilkovou záležitost v celkovém vývoji AFA.

Revoluční antifašismus byl již ve své době, kdy byl právě výrazně akcentován členy FSA,⁴²⁴ podrobován kritice za příliš zastaralou koncepci revoluce převzatou z jiných sociálních podmínek a aplikovanou na současnou a odlišnou realitu. Tato

⁴²⁰ Srv. např. *Akce!*, 2000, č. 2, s. 3.

⁴²¹ Přidej se k nám! *antifa.cz* [online]. 21. 11. 2006. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://www.antifa.cz/content/p%C5%99idej-se-k-n%C3%A1m?page=1>>.

⁴²² Srv. Programový koncept AFA, 2001.

⁴²³ Ve smyslu principiální anarchistické (zejména anarchokolektivistické) snahy o změnu stávajícího režimu či ekonomického systému.

⁴²⁴ Na stránkách *Akce!* vycházejí též články zaměřené na guerillový a partyzánský boj (srv. MAREŠ, M. Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989. *Rexter* [online]. 1. 11. 2004. č. 4 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/anarchisticky-terorismus-v-ceske-republice-po-roce-1989/2004/11/01/>>).

kritika byla umocněna snahou FSA antifašismus podřadit svému pojetí anarchismu.⁴²⁵ Ovšem ve chvíli, kdy o několik let později teze o revolučním fašismu mizí z programových materiálů Antifašistické akce, je AFA (spolu s jinými antifašistickými iniciativami) naopak někdy kritizována za ústup z anarchistických principů či spíše politických pozic (antifašismus nemůže být ze své podstaty „nepolitický“).⁴²⁶

Ať je tomu v této polemice jakkoli, pravdou zůstává, že veškeré revoluční projevy ze strany AFA, které plynuly z analýzy kapitalismu a liberální demokracie, které jsou prý příčinou a zároveň hybatelem samotného fašismu, který je z této logiky extrémní verzí a zároveň nástrojem, nakonec zůstaly na papíře. A ať už je důvodem celková slabost či marginálnost hnutí, politická neschopnost či celkový nesoulad v interpretaci systému a vizi jeho náprav, nikdy zde žádná revoluce, ani zdánlivý pokus o ní, ze strany antifašistů nebo anarchistů nenastaly.

AFA – a posledních několik let to dokazuje – se do jisté míry odpoutala od tohoto vyhoceně subverzivního antikapitalistického a antisystémového pojetí (i když kapitalismus a další aspekty současného zřízení neustále kritizuje).⁴²⁷ Jak se píše již v roce 2001 v předmluvě knížky britského antifašisty Bud' zlý na svého nácka s podtitulem Pouliční vzpomínky antifašisty: „Je (...) důležité povšimnout si, že fašismus se skládá ze dvou nerozlučně spjatých prvků, bezvýhradně uplatňované státní moci, hájící kapitál, ovládaný nepočtenou elitou.“ Ale přitom současně „Antifašistická Akce - ve všech zemích, kde v určité podobě existuje - se dosud věnovala především druhé možnosti, to jest v rámci možností potlačovala klasickou národně definovanou ultrapravicí.“⁴²⁸

⁴²⁵ Srv. rozhovor s Ondřejem Slačálkem.

⁴²⁶ Srv. např. HANUŠ, J. Kulatý čtverec nepolitického antifašismu. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 19. 1. 2010. [cit. 2014-12-04]. Dostupné z WWW < <http://janhanus.noblogs.org/831334-831334-kulaty-ctverec-nepolitickeho-antifasismu.php>>; HANUŠ, J. Akce, č. 15. *Blog Jana Hanuše*. [online]. 7. 2. 2012. [cit. 2014-11-20]. Dostupné z WWW <<http://janhanus.noblogs.org/919340-919340-akce-c-15.php>>.

⁴²⁷ „Výrazně větší nebezpečí spatřujeme v plíživém oklešťování svobod jednotlivců, ke kterým v moderní společnosti dochází, a v destrukci společenské solidarity. Příčinu tohoto jevu spatřujeme v hodnotách, na kterých je založen kapitalistický systém. (...) Proto nejsme jen proti pohrobkům historického fašismu (spojeného s osobou Benita Mussoliniho) a nacismu (zapsaného do dějin Adolfem Hitlerem), ale proti každému systému, který potlačuje lidskou svobodu, a místo solidarity žene lidi proti sobě.“ Viz příloha 1.

⁴²⁸ BULLSTREET, K. Bud' zlý na svého nácka: Pouliční vzpomínky antifašisty. *Anarchistická knihovna*. [online]. Listopad 2011 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z WWW < http://www.jaime.cz/sites/default/files/file/bud_zly_na_sveho_nacka.PDF>.

Přestože Antifašistická akce svá východiska v tomto ohledu pozměnila, stále je brána jako „extremistická“ organizace (tj. z úřední definice organizace usilující o změnu ústavních pořádků v zemi nevyhýbající se násilí), tudíž pravidelně monitorována policií ČR a ministerstvem vnitra.

4.3 Legitimita násilí

Kromě jiných změn se AFA otevřela v jisté fázi svého vývoje více veřejnosti (MayDay, spolupráce s médii), což na více místech této práce také zaznělo. Míra otevřenosti je však limitována tím, že ze strany současného systému jde o rizikovou a nebezpečnou organizaci, takže její členové z klasického utajení nevystupují, nepočítáme-li též důvod v podobě nežádoucího odkrývání svých identit ultrapravicovému nepříteli.

Míra naklonění si veřejnosti (připomeňme polemiku mezi J. Polákem a AFA-FAS, kdy tehdy radikální antifašisté ostře odmítali pohlížet na veřejné mínění)⁴²⁹ ale je též limitována neodmítáním násilí, kterého se AFA za celou svou historii nevzdala a krom okrajových polemik s feministickými či principiálně pacifistickými kruhy tuto metodu ani nikdy nezpochybnila. Bude-li AFA i nadále používat násilné metody, lze jen těžko předpokládat, že najde masovou podporu.

Na druhé straně je třeba přiznat, že AFA násilí nepřeceňuje a neuchyluje se k jeho velebení: „Násilí chápeme jako jeden z prostředků boje proti fašismu, avšak snažíme se k němu sahat, až když je to nevyhnutelné.“⁴³⁰ AFA si podle vlastních slov uvědomuje i negativní důsledky násilného chování (aniž je blíže specifikuje) a vždy se bude prý raději přiklánět k nekonfliktnímu řešení v podobě osvětových a kulturních akcí. K násilí se v mezních případech přiklání, neboť krom v předešlé kapitole zmíněných důvodů brání také ty, kteří se „bránit nemohou“.⁴³¹ Sporná je otázka, zdali se některé (praktické) akce naplánované AFA (napadání neonacistických sjezdů,

⁴²⁹ AFA dnes přistupuje k této otázce diametrálně odlišně. Srv. rozhovor s představitelem AFA.

⁴³⁰ Naše postoje. *antifa.cz* [online]. 13. 7. 2014. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW <<http://www.antifa.cz/content/nase-postoje>>.

⁴³¹ Ibid.

používání hořlavin) a některé starší (teoretické) texty statě vyzývající k boji proti systému dají považovat za teroristické.⁴³²

V souvislosti s pozvolným opouštěním⁴³³ anarchistické a revoluční rétoriky a trvajícím násilným trestáním bezpráví mimo běžný legální rámec takový přístup označuje Bastl za „vigilantismus“.⁴³⁴ I kdyby to měla být pravda, je to však stále pouze jeden z rozměrů Antifašistické akce, se kterým nelze dělat takové generalizující závěry.

⁴³² Srv. MAREŠ, M. Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989. *Rexter* [online]. 1. 11. 2004. č. 4 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW < <http://www.rexter.cz/anarchisticky-terorismus-v-ceske-republice-po-roce-1989/2004/11/01/>>.

⁴³³ Autor se ale nedomnívá, že by AFA od anarchismu velmi výrazně ustoupila, jak se domnívá Martin Bastl, naopak je s ním stále nerozlučně spjata. Pokud Bastl hovoří o tom, že se zaměřuje primárně na přímou akci, lze sice souhlasit, ale je třeba říct, že tato přímá akce je svým pojetím právě anarchistická. Srv. viz poznámka níže.

⁴³⁴ BASTL, M. (2010) Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu? *Rexter* [online]. [cit. 2014-12-18]. Dostupné z WWW <<http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>.

ZÁVĚR

Základním cílem této práce bylo přímo navázat na autorovu předešlou bakalářskou práci věnující se obecně antifašismu v období po roce 1989 v České republice a rozšířit sebrané poznatky o zevrubnější popis radikálně antifašistické organizace s názvem Antifašistická akce.

Autor se domnívá, že se v práci podařilo přes některé nepřekonatelné překážky ve výzkumu vyplývající z konspirativní činnosti AFA nashromáždit dostatek informací, které popisují v různé míře detailnosti tři základní pilíře, které si autor práce na začátku vytyčil, že prozkoumá: tj. historický vývoj organizace, ideologii organizace a její programové polemiky včetně nastalých změn, a v praxi používané metody boje této organizace.

Zároveň se hledaly odpovědi na některá související témata. V otázce několikaletého vývoje a současného postavení AFA se navrhlo chronologické rozdělení vývoje AFA do etap dle různé intenzity pořádaných aktivit. Zároveň se našla spojitost těchto vzestupných či sestupných tendencí s vývojem na ultrapravicové scéně. Současnou realitu AFA lze označit v některých směrech za stagnující, ale v jiných zase za stabilizovanou a aktivní. Tento stav lze však posoudit až s dalším časovým odstupem.

V souvislosti s otázkou ohledně revolučnosti AFA bylo třeba konstatovat, že si tento přístup prošel vývojem a přes prosazování „revolučního antifašismu“ v jistém období se nakonec z oficiální rétoriky AFA téměř úplně vytratil. Ve všech etapách svého vývoje zůstal však spíše teoretickou ideou. Zkoumána byla též otázka násilí, která ovšem zůstává stabilní součástí radikálních antifašistů, a to i přes odpor veřejnosti, státu či neziskových organizací. Ze strany antifašistických aktérů je na ní hleděno nikoli z perspektivy legálnosti, nýbrž legitimacy a morálního posouzení.

Autor došel k jednoznačnému závěru, že AFA v průběhu své relativně krátké historie prokázala, že není statickou organizací, ale uskupením, které si prošlo dynamickým vývojem a bohatou vnitřní polemikou, které vyústily ve změnu koncepce. Přes tyto změny však anarchistické myšlenkové jádro zůstalo nezměněno.

SUMMARY

The primary aim of this study was to directly follow author's previous Bachelor's thesis concerning anti-fascism in general after the year 1989 in the Czech Republic and expand the collected knowledge with a more detailed description of a radical anti-fascist organisation "Antifašistická akce".

The author believes that, despite some nearly insurmountable obstacles in the form of conspirational activity of AFA, he has managed to collect enough information describing in various levels of detail the three basic pillars he set out to illuminate: historical evolution of the organisation, its ideology and programme changes, and its methods of struggle used in practice.

Answers to some related questions have also been examined at the same time. In regards to AFA's development over several years and its current standing, chronology of AFA's development has been divided into phases based on intensity of its activities. These various tendencies can be linked to the developments of Czech extreme-right wing political scene. The current reality of AFA can be described as stagnant from one point of view, but as stabilised and active from another. Only time will tell which of these views is more factual.

Concerning revolutionary character of AFA, it must be said that it transformed a lot and through promotion of "revolutionary anti-fascism" in one phase it eventually almost disappeared from the official rhetoric of AFA in a later phase. Throughout its transformations it has been little more than a theoretical idea. The question of violence has also been examined. However, it remains a fixed part of radical anti-fascists, despite the protests of general public, state, and non-profit organisations. The anti-fascist activists view it from perspective of legitimacy and morality, rather than legal one.

The author came to the clear conclusion the AFA during its relatively short history has proven that it is not a static organization, but a group with dynamic evolution and extensive internal polemics which resulted in a change of concept. In spite of these changes, however, anarchist think-core remained unchanged.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

- ARON, Raymond. *Demokracie a totalitarismus*. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 1993. 218 s. ISBN 80-7108-064-0.
- BALÍK, Stanislav; KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. Vyd. 1. Praha: Dokořán, 2004. 167 s. ISBN 80-86569-89-6.
- BASTL, Martin. et al. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2011. 285 s. ISBN 978-80-247-3797-3.
- BASTL, Martin. *Radikální levice v České republice. Devadesátá léta dvacátého století*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita v Brně; Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2001. 117 s. ISBN 80-210-2722-3.
- BOBBIO, Norberto. *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 153 s. ISBN 80-7325-012-8.
- BUDIL, Ivo T.; ZÍKOVÁ, Tereza. (ed.) *Totalitarismus 2: zkušenost Střední a Východní Evropy*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Dryada, 2006. 147 s. ISBN 80-87025-03-2.
- CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Vyd. 2. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 494 s. ISBN 80-86432-63-7.
- ČERNÝ, Petr. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 207 s. ISBN 80-86861-86-4.
- DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. Vyd. 1. Praha: Victoria Publishing., 1995. 349 s. ISBN 80-85605-81-3.
- DANICS, Štefan; KAMÍN, Tomáš. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Vyd. 2. rozš. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7251-286-7.
- FABER, Claude. *Anarchismus - příběh revolty*. Vyd. 1. Praha: Levné knihy Kma, 2006. 57 s. ISBN 80-7309-333-2.
- FIALA, Petr. (ed.) *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 400 s. ISBN 80-2101798-8.

- GELLNER, Ernest A. *Nacionalismus*. Vyd. 1. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 133 s. ISBN 80-7325-023-3.
- HEYWOOD, Andrew. *Politická teorie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 335 s. ISBN 80-86861-41-4.
- HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 339 s. ISBN 80-86861-71-6.
- HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. Vyd. 3. Příbram: Aleš Čeněk, 2008. 537 s. ISBN 978-80-7380-151-1.
- HOBBSAWM, Eric J. *Národy a nacionalismus od roku 1780 : program, mýtus, realita*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. 207 s. ISBN 80-85959-55-0.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7419-010-0.
- CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7367-098-6.
- MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal; Centrum strategických studií, 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.
- MILLER, David. (ed.) *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2003. 560 s. ISBN 80-85947-56-0.
- NOLTE, Ernst. *Fašismus ve své epoše*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1998. 695 s. ISBN 80-7203-107-4.
- NOVÁK, Miroslav. *Mezi demokracií a totalitarismem*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity; Masarykova univerzita v Brně, 2007. 213 s. ISBN 978-80-210-4437-1.
- O'SULLIVAN, Noël. *Fašismus*. Vyd. 2. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. 222 s. ISBN 80-7325-001-2.
- PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 382 s. ISBN 978-80-7106-811-2.
- RIDLEY, Jasper. *Mussolini*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2002. 418 s. ISBN 80-7312-007-0

- ROCKER, Rudolf. *Anarchismus a anarchosyndikalismus*. Praha: Československá anarchistická federace, 2001. 36 s.
- TOMEK, Václav; SLAČÁLEK, Ondřej. *Anarchismus. Svoboda proti moci*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2006. 672 s. ISBN 80-7021-781-2.
- TOMEK, Václav; SLAČÁLEK, Ondřej. *Průvodce anarchismem. Myšlenky – proudy – osobnost*. Vyd. 1. Praha: MANIBUS PROPRIIS, 2006. 552 s. ISBN 80-239-6409-7.
- VLADIMIR 518. (ed.) *Kmeny: současné městské subkultury*. Vyd. 1. Praha: Big Boss, Yinachi, 2011. 517 s. ISBN 978-80-904735-3-9.

Odborné články

- BASTL, Martin. Antifašismus (v ČR). *evropskemesto.cz*
<http://www.evropskemesto.cz/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=362>
- BASTL, Martin. Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu? *Rexter*
<<http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>>
- CHARVÁT, Jan. Akce! *A2* <<http://www.advojka.cz/archiv/2006/26/akce>>
- MAREŠ, Miroslav. Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989. *Rexter*
<<http://www.rexter.cz/anarchisticky-terorismus-v-ceske-republice-po-roce-1989/2004/11/01/>>

Studentské práce

- FIALA, Michael. *Fenomén současného antifašismu v ČR*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Bakalářská práce, 2010.
- ŠTEC, Ondřej. *Současný anarchismus - Analýza textů Federace sociálních anarchistů / Federace anarchistických skupin*. Bakalářská práce, 2010.

Periodika

- Akce! (2000)
- Akce! (2001)

Akce! (2002)

Akce! (2003)

Akce! (2004)

Akce! (2005)

Akce! (2006)

Akce! (2010)

Akce! (2011)

Akce! (2012)

A-kontra (1991)

A-kontra (1992)

A-kontra (1993)

A-kontra (1994)

A-kontra (1995)

A-kontra (2003)

A-kontra (2004)

A-kontra (2006)

A-Kontra (2007)

Antifa News (1999)

Antifa News (2007)

Antifa News (2008)

Antifa News (2009)

Antifa News (2010)

Existence (1999)

Hospodářské noviny (1996). ISSN 0862-9587.

Lidové noviny (1991). ISSN 0862-5921.

Lidové noviny (1992). ISSN 0862-5921.

Mladá Fronta DNES (1991). ISSN 1210-1168.

Mladá Fronta DNES (1992). ISSN 1210-1168.

Mladá Fronta DNES (1994). ISSN 1210-1168.

Mladá Fronta DNES (1998). ISSN 1210-1168.

Mladá fronta DNES (1999). ISSN 1210-1168.

Mladá fronta DNES (2000). ISSN 1210-1168.
 Respekt (1996). ISSN 0862-6545.
 Respekt (1998). ISSN 0862-6545.
 Respekt (1999). ISSN 0862-6545.
 Respekt (2000). ISSN 0862-6545.
 Rudé právo (1991). ISSN 0032-6563.
 Slovo (1997). ISSN 0231-732X.
 Slovo (1998). ISSN 0231-732X.
 Slovo (1999). ISSN 0231-732X.
 Svobodné slovo (1996). ISSN 0231-732X.
 Týden (1996). ISSN 1210-9940.
 Týden (1998). ISSN 1210-9940.
 Týden (2000). ISSN 1210-9940.
 Večerník Praha (1994). ISSN 1210-1117.
 Večerník Praha (1996). ISSN 1210-1117.
 Večerník Praha (1998). ISSN 1210-1117.
 Večerník Praha (1999). ISSN 1210-1117.
 Večerník Praha (2000). ISSN 1210-1117.

Internetové zdroje

A2larm < <http://a2larm.cz/>>
 Ad1 < <http://www.ad1.cz/>>
 Aktuálně.cz < <http://www.aktualne.cz/>>
 Anarchistická knihovna < <http://jaime.cz/node/2>>
 Anarchistický černý kříž < <http://anarchistblackcross.cz/>>
 Antifašistická akce < <http://antifa.cz/>>
 Asociace Alerta < <http://asociacealerta.noblogs.org/>>
 BBC < <http://www.bbc.co.uk/czech/index.shtml>>
 Blog Jana Hanuše < <http://janhanus.noblogs.org/>>
 Britské listy < <http://www.blisty.cz/>>
 Businesscenter.cz < <http://business.center.cz/>>

CzechTek WebLog < <http://bloguje.czechtek.net/>>
Česká televize < <http://www.ceskatelevize.cz/>>
Československá anarchistická federace < <http://www.csaf.cz/>>
Český rozhlas < <http://www.rozhlas.cz/portal/portal/>>
Deník Referendum < <http://denikreferendum.cz/>>
Dělnická strana < <http://www.delnicka-strana.cz/>>
DIY Media Blog < <http://krvavaliska.wix.com/fuchs-media-blog>>
Federace sociálních anarchistů < <http://odpor.wz.cz/VYZVY/fsa.htm>>
Feministická skupina 8. března < <http://fs8brezna.ecn.cz/>>
Freedom not Fear < <https://www.facebook.com/pages/Svoboda-m%C3%ADstostochu-Freedom-not-fearcz-alias-FNFcz/107646199264252>>
Good Night White Pride < <http://blog.gnwp.cz/>>
Hahaha antifa < <http://hahaha.antifa.cz/>>
iDNES.cz < <http://www.idnes.cz/>>
IHNET.cz < <http://ihned.cz/>>
Lidice-memorial < <http://www.lidice-memorial.cz/>>
Lidovky.cz < <http://www.lidovky.cz/>>
Love Football Hate Racism < <http://lfhr.antifa.cz/>>
Maskil < <http://www.maskil.cz/>>
Ministerstvo vnitra České republiky < <http://www.mvcr.cz/>>
Mostecký deník < <http://mostecky.denik.cz/>>
Nenávist není řešení < <http://innr.wordpress.com/>>
Nezapomeneme < <http://nezapomeneme.antifa.cz/>>
Novinky.cz < <http://www.novinky.cz/>>
Revue Politika < <http://www.revuepolitika.cz/>>
Romea.cz < <http://www.romea.cz/>>
Solidarita < <http://solidarita.socsol.cz/>>
Streetart antifa < <http://streetart.antifa.cz/>>
Studovna antifa < <http://studovna.antifa.cz/>>
Svobodný odpor < <http://www.odpor.org/>>
Tábor smrti Lety < <http://www.lety.info/cs/>>

TN.cz <<http://tn.nova.cz/>>

Tyden.cz <<http://www.tyden.cz/>>

Vlastenecké sdružení antifašistů <<http://vlasteneckesdruzeniantifasistu.blogspot.cz/>>

V Ostravě nácky nechceme <<https://www.facebook.com/vostravenackynehceme?fref=ts>>

White media <<http://www.white-media.info/>>

Rozhovory

Rozhovor s Klárou Kalibovou (telefonicky), 18. 12. 2014.

Rozhovor s Ondřejem Slačálkem, 16. 12. 2014.

Rozhovor s členem AFA (elektronicky přes e-mail), 27. – 31. 12. 2014.

Rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“, 17. 12. 2014.

Ostatní zdroje

161>88, dokumentární film, 2012.

Programový koncept AFA, brožura, 2001.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: „Naše postoje“ (text)

Příloha č. 2: Rozhovor s Klárou Kalibovou (přepis rozhovoru)

Příloha č. 3: Rozhovor s policejním odborníkem na extremismus „M.“ (přepis rozhovoru)

Příloha č. 4: Rozhovor s představitelem AFA (přepis rozhovoru)

Příloha č. 5: Rozhovor s Ondřejem Slačálkem (přepis rozhovoru)